T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
MÜZİK ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

MÜZİK EĞİTİMİ BÖLÜMLERİ'NDEKİ ŞAN ÖĞRENCİLERİNİN ÖZYETERLİK ALGILARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

Ezgi ERTEK

İzmir

2014

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİMDALI
MÜZİK ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

MÜZİK EĞİTİMİ BÖLÜMLERİ'NDEKİ ŞAN ÖĞRENCİLERİNİN ÖZYETERLİK ALGILARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

Ezgi ERTEK

Danışman

Prof. Dr. Nergiz ŞAKİRZADE SARI

İzmir

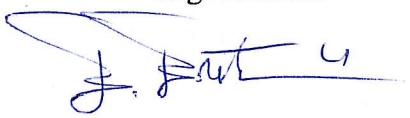
2014

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum "Müzik Eğitimi Bölümleri'ndeki Şan Öğrencilerinin Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri" adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

23./06/2014

Ezgi ERTEK

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

İşbu çalışma, jürimiz tarafından Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Öğretmenliği Programında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Nergiz ŞAKİRZADE SARI

Üye : Yar. Doç. Dr. Nevin AKKAYA

Üye : Yar. Doç. Dr. E. Filiz DÜRÜK

Onay
Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

24/06/2014
Doç. Dr. Ali Günay BALIM
Enstitü Müdürü

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	10039157
Yazar Adı / Soyadı	EZGİ ERTEK
Uyruğu / T.C.Kimlik No	TÜRKİYE / 32875727270
Telefon	5064908890
E-Posta	ertekezgi@gmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Müzik Eğitimi Bölümleri'ndeki Şan Öğrencilerinin Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri
Tezin Tercümesi	Opinions of The Vocal Training Students in Music Education Department Regarding Self-Efficacy Perception
Konu	Müzik = Music
Üniversite	Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Bölüm	
Anabilim Dalı	Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı
Bilim Dalı	Müzik Öğretmenliği Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2014
Sayfa	105
Tez Danışmanları	PROF. DR. ŞULE NERGİZ ŞAKİRZADE SARI 16313392862
Dizin Terimleri	
Önerilen Dizin Terimleri	müzik eğitimi, şan eğitimi, şan özyeterliği,
Kısıtlama	Yok

Yukarıda bilgileri kayıtlı olan tezimin, bilimsel araştırma hizmetine sunulması amacı ile Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanında arşivlenmesine ve internet üzerinden tam metin erişime açılmasına izin veriyorum.

02.07.2014

İmza:.....

TEŞEKKÜR

Araştırmam süresince ilgi ve desteğini benden esirgemeyen, önerileri ile bana yol gösteren, yapıcı eleştirileri ile beni yönlendiren ve motive eden, her zaman saygı ve sevgi duyduğum değerli danışmanım Prof. Dr. Nergiz ŞAKİRZADE SARI başta olmak üzere, desteği ve yardımları için Prof. Mahmut SARI'ya, araştırmamın en başından beri benden yardımlarını esirgemeyen, bana birçok konuda ışık tutan Sayın Yar. Doç. Dr. Nevin AKKAYA'ya, görüşme yaptığım ve araştırmama katkı sağlayan tüm şan öğrencilerine ve son olarak da her anımda bana destek olan, yalnız bu araştırmaya değil; hayatıma ışık tutan Ömer EBEPERİ ve F. Derya ÖZDEN EBEPERİ'ye, sevgili anneme ve babama sonsuz teşekkürlerimi, sevgi ve saygılarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

Sayfa Numarası

Yemin Metni i
Değerlendirme kurulu üyeleri ii
Yüksek Öğretim Kurulu Dokümantasyon Merkezi Tez Veri Formu..... iii
Teşekkür..... iv
İçindekiler v
Tablo Listesi..... vii
Şekil Listesi..... ix
Grafik Listesi..... x
Özet xi
Abstract xii

BÖLÜM 1..... 1

GİRİŞ.....1

Problem Durumu……..……1
İnsan Sesinin Özellikleri ve Kullanımı 1
Ses Eğitimi 3
Şarkı Söyleme Eğitimi 9
Şan Eğitimi..... 10
Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında Şan Eğitimi 12
Özyeterlik..... 15
Şan Eğitimi ve Özyeterlik..... 20
Araştırmanın Amacı ve Önemi 22
Problem Cümlesi..... 23
Alt Problemler..... 23
Sayıltılar..... 24
Sınırlılıklar 24
Tanımlar 24
Kısaltmalar 25

BÖLÜM II..... 26

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR 26

Ses ve Şan Eğitimi ile İlgili Araştırmalar 26

Özyeterlik ile İlgili Araştırmalar..... 28

BÖLÜM III 33

YÖNTEM..... 33

Araştırma Modeli 33

Evren ve Örneklem..... 34

Veri Toplama Araçları 35

Veri Çözümleme Teknikleri..... 37

BÖLÜM IV 38

BULGULAR VE YORUMLAR……..38

Sesin Oluşum Sürecine Yönelik Özyeterlik Algılarına İlişkin Bulgular 40

Performansa Yönelik Özyeterlik Algılarına İlişkin Bulgular..... 69

Şan Terminolojisine Yönelik Özyeterlik Algılarına İlişkin Bulgular 76

Yorumlamaya Yönelik Özyeterlik Algılarına İlişkin Bulgular..... 79

BÖLÜM V..... 88

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER..... 88

Sonuç..... 88

Tartışma..... 90

Öneriler 92

KAYNAKÇA 96

EKLER..... 102

Ek 1. Tez Uygulama İzin İsteği 103

Ek 2. Şan Özyeterliği Görüşme Formu..... 104

TABLO LİSTESİ

Sayfa Numarası

Tablo 1. Ses Eğitiminde Sesin Oluşum Süreçleri..... 5

Tablo 2. Özyeterliği Yüksek ve Düşük Olan Bireylerin Özellikleri 18

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğrenciler ile İlgili Ön Bilgiler 35

Tablo 4. Sınıf Düzeyi, Üniversite Öncesi Şan Eğitimi, Mezun Olunan Lise Türüne Göre Şan Özyeterliği Durumu 38

Tablo 5. Şan Alanında Yeterli Bulunan Yönler 41

Tablo 6. Öğrencilerin Şan Eserini Doğru Seslendirebilme Konusundaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri..... 43

Tablo 7. Öğrencilerin Diyafram Nefesini Kontrollü Kullanmadaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri……...……...47

Tablo 8. Öğrencilerin Nefes Egzersizlerini Uygulamadaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri……..….50

Tablo 9. Öğrencilerin Sesi Üretebilme Konusundaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri…….....53

Tablo 10. Öğrencilerin Ses Egzersizlerini Uygulamadaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri……57

Tablo 11. Öğrencilerin Seslerinin Tınısının Güçlülüğü Konusundaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri……..60

Tablo 12. Öğrencilerin Eserin Sözlerinin Anlaşılır Olması Konusundaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri……..64

Tablo 13. Öğrencilerin Yabancı Dilde Olan Eserleri Söylemedeki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri……..67

Tablo 14. Öğrencilerin İlk ve Son Performansları Arasındaki Farka İlişkin Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri……70

Tablo 15. Öğrencilerin Ders ve Konser Performansları Arasındaki Farka İlişkin Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri……73

Tablo 16.Öğrencilerin Şan Terminolojisi Konusundaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri……....77

Tablo 17. Öğrencilerin Bir Şan Eserini Yorumlama Konusundaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri……..80

Tablo 18. Öğrencilerin Yüz ve Vücut Kaslarını Kullanma Konusundaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri……..83

Tablo 19. Öğrencilerin Şan Resitali Verme Konusundaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri……...…86

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa Numarası

Şekil 1. Sesin Varlığından Söz Edebilmek İçin Bulunması Gereken Öğeler ve Koşullar…….3
Şekil 2. Özyeterlik Algısının Kaynakları ve Etkileri……..19

GRAFİK LİSTESİ

Sayfa Numarası

Grafik 1. Öğrencilerin Diyafram Nefesini Kontrollü Kullanmadaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri……...……...46

Grafik 2. Öğrencilerin Nefes Egzersizlerini Uygulamadaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri……..….49

Grafik 3. Öğrencilerin Sesi Üretebilme Konusundaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri…….....52

Grafik 4. Öğrencilerin Ses Egzersizlerini Uygulamadaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri……56

Grafik 5. Öğrencilerin Seslerinin Tınısının Güçlülüğü Konusundaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri……..59

Grafik 6. Öğrencilerin Eserin Sözlerinin Anlaşılır Olması Konusundaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri……..63

Grafik 7. Öğrencilerin Ders ve Konser Performansları Arasındaki Farka İlişkin Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri……72

Grafik 8.Öğrencilerin Şan Terminolojisi Konusundaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri…….....76

Grafik 9. Öğrencilerin Yüz Kaslarını Kullanmadaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri…….82

Grafik 10. Öğrencilerin Vücut Kaslarını Kullanmadaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri…….....82

ÖZET

Bu araştırma müzik eğitimi bölümlerindeki şan öğrencilerinin özyeterlik algılarına yönelik görüşlerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırma 2013-2014 öğretim yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf şan eğitimi öğrencilerinden amaçlı örneklem yoluyla seçilen 20 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada, nitel araştırma modellerinden biri olan "Olgubilim" modeli kullanılmıştır. Araştırma verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan "Şan Özyeterliği Görüşme Formu" kullanılarak birebir görüşmeler aracılığı ile toplanmıştır.

Veri sonuçları içerik analizi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin sesin oluşum süreçleri, şan performansı, şan terminolojisi ve şan eserlerini etkili yorumlama konularındaki özyeterlikleri ortaya konmuştur. Bu konularda bazı öğrencilerin özyeterliği yüksek iken, bazı öğrencilerin özyeterliklerinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Özyeterliği yüksek ve düşük olan öğrencilerin düşünceleri nedenleriyle sunulmuştur. Öğrencilerin özyeterliklerinin yükselmesi ve seslerini iyi kullanabilen birer müzik öğretmeni olabilmeleri için öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Müzik Eğitimi, Şan Eğitimi, Özyeterlik Algısı

ABSTRACT

This research study was conducted in order to determine the self-efficacy perceptions of vocal students who are studying at music education departments.

The project was carried out with 20 students chosen by purposive sampling method from Dokuz Eylul University's, Buca Faculty of Education, Fine Arts Education Department, and Department of Music Education. Second, third, and fourth grade vocal training students throughout the 2013-2014 academic year were selected for the study. The investigation was carried out by utilizing the qualitative research model "Phenomenology". Research data was collected with the researcher's self-prepared "Vocal Self-Efficacy Interview Form" through individual interviews.

The data results were analyzed by content analysis method. According to the results of the research, self-efficacy of students was demonstrated on the following subjects; process of sound formation, vocal performance, vocal terminology, and effective interpretation of vocal works. The results indicate that some of the interviewed students have low self-efficacy and some have higher self-efficacy on the aforementioned subjects. The opinions of those students with high and low self-efficacy are presented with the reasons stated by them. Furthermore, recommendations are also included in order to increase the self-efficacy of students and to help students become music teachers who can use their voice effectively.

Key Words: Music Education, Vocal Training, Self-Efficacy Perception

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, problem cümlesi, alt problemler, denenceler, sayıltılar, sınırlılıklar, tanımlar ve kısaltmalara yer verilmektedir.

Problem Durumu

İnsan Sesinin Özellikleri ve Kullanımı

İnsanlığın en eski çağlarından beri, en ilkel olanından en gelişmiş olanına kadar bütün toplumlarda, müzik yapmak için en çok kullanılan araç, insan sesidir. İnsan sesi ile yapılan müziğe "vokal müzik" ses müziği denir (Sun ve Seyrek, 1993: 181).

İlk çağlardan günümüze kadar insan sesi duygu ve düşüncelerin ifade edilmesinde önemli rol oynamıştır. İnsan sesi, sözler olmadan da ses üreterek karşısındakine ulaşabilmiştir. Müzik tarihinde bilinen ilk müzik aracı olan insan sesi, çalgılar içerisinde en eski, en doğal ve en değerli olandır. Ayrıca, bireyin kendisini dışa vurmasına yarayan en güzel araçtır. Duygusal dünyamızı en kolay ele veren unsur sesimizdir. Duygunun ifadesini ses, anlamını ise konuşma vermektedir (Ömür, 2001: 27). İnsan yaşamında ses, konuşmak ve müzik yapmak gibi, iki önemli işleve sahiptir. Müzik yapmaya yarayan diğer çalgıların tek başına oluşturamadığı çeşitli renklerin tümünü içeren insan sesi, kendine özgü teknik ve yöntemlerin yanı sıra, dilden aldığı güçle, etkinliğini daha da artırmıştır (Egüz, 1980: 1). İnsan dışında tüm canlıların kendi türleri içinde sesleri birbirine benzerdir. İnsan sesini diğer

canlılardan ayıran kendisine ait bir kimliğinin olmasıdır. İnsan sesi kişiye özgüdür. Bu özelliği sayesinde, insanların birbirlerini görmeden bile kim olduğunu anlayabilmesini sağlar. İnsan sesi bu zamana kadar yapılmış tüm müzik aletlerinden üstün bir yapıya ve işleyişe sahiptir.

Green'e (1975: 3) göre; insan sesi, eşsiz ve tek bir çalgıdır ve özellikleri şunlardır:

- İnsana ait olan bu çalgı ve üretilen ses, aynı isimle adlandırılmaktadır.
- İnsan sesini, yalnızca onun kendi sahibi üretebilir.
- Yapısı, çoğunlukla insan vücudunda gizlenmiştir.
- İnsan sesinin oluşumunda sırayla, "solunum, fonasyon, rezonans ve artikülasyon" olmak üzere, dört fiziksel süreç rol oynamaktadır.
- Kas, kıkırdak ve kemikten yapılmıştır.
- Söz üretebilir.
- İyi ya da kötü alışkanlıkları geliştirebilir.
- Bir beyinle doğrudan bağlantılıdır.
- İşitme duyusu yardımıyla ve kültürel olarak çeşitli seslere, benzer ve tanınabilir şekilde yanıt verir. Diğer bir deyişle, doğal olarak taklit etme özelliği vardır.
- Altta ağız yolu, üstte burun boşluğu ve sinüsler olmak üzere, iki ses yoluna sahiptir. Ses yolu, diğer çalgılarda bir tanedir.

İnsan sesi, duyguların doğrudan ifade edilmesini sağladığından ve insanın kendi bedenine ait olduğundan, diğer çalgılara göre daha romantik bir çalgıdır (Vennard, 1967: 165). Sesin oluşabilmesi için vücudumuzda pek çok organ birbiri ile tam bir uyum içinde çalışır. Bu organlardan bir tanesinin eksikliği veya görevini yerine getirmemesi, sesin oluşumunu engeller. Bu nedenle sesi oluşturan tüm sistemin aynı anda, eksiksiz bir biçimde ortaya çıkması ve işlevini yerine getirmesi gereklidir. Ses çıkarabilmemiz için sadece bu sistemin varlığı da yetmemektedir. Aynı zamanda havanın varlığı da şarttır. Üstelik bu hava her insanın gırtlağında farklı girdaplar çizerek sesin kişiye özel olmasını sağlamaktadır.

Eski zamanlarda sadece ayinlerde ve bunun gibi dinsel temalarda kullanılan insan sesi, sonraki dönemlerde, özellikle Rönesans sonrasında din dışı konularda da kullanılmaya başlanmıştır. Müzik sanatının gelişmesi, operanın doğmasıyla birlikte solo ses gittikçe önem kazanmış, büyük bir ustalığa ulaşmıştır. Reform hareketiyle birlikte herkes kendi dilinde dua etmeye, şarkı söylemeye başlamıştır. 18. yy'a dek kadın sesi kullanımı yasak olduğundan bu dönemde "castrato" adı verilen hadım edilmiş erkek çocuklar, kadın sesinin yerini sahnede dolduruken; 18. yy sonunda son verilen bu durumla birlikte kadın sahnede yerini almaya başlamıştır. 19. yy'da İtalya'da gelişen "bel canto" güzel şarkı söyleme ustalığı ile birlikte özellikle kadın sesi oldukça önem kazanmıştır.

Ses Eğitimi

Ses, kulağın iletmesiyle beyni uyarıcı etkiyi sağlayan fiziksel bir olaydır. Sesin var olabilmesi için bu etkiyi yaratan bir kaynak, uyarıcı etkinin kulağa kadar gelmesini sağlayan ortam ve ayrıca bu etkiyi saptayacak kulak ve beynin bulunması gerekir. Bunlardan birinin yokluğu durumunda ses de yoktur. Ses ancak bu üç öğe sayesinde varolabilir (Çevik, 1999: 13). Ses önce beyinde şekillenir, daha sonra emirler beyin sapı ve omurilikten ilerler ve mesaj; gırtlak, rezonans boşlukları, akciğer ve karın kaslarının ortak çalışmasıyla iletilir (Ömür, 2001: 50). Şekil 1' de sesin varlığından söz edebilmek için bulunması gereken öğeler ve koşullar verilmiştir (Zeren, 1995: 11).

Şekil 1

Sesin Varlığından Söz Edebilmek İçin Bulunması Gereken Öğeler ve Koşullar

Kulağı uyarabilecek nitelikte etkenler	Etkenleri kesintisiz ve yeterli şiddette ileten ortam veya ortamlar	Etkenleri değerlendirecek nitelikte kulak ve beyin

SES KAYNAĞI → İLETİCİ ORTAM → ALICI

İnsanın en önemli iletişim aracı ve doğal çalgısı olan sesinin, doğru alışkanlıklar kazandırılarak kullanılması ve korunması, ses eğitimiyle mümkündür.

Doğru, güzel ve temiz bir ses ile müzik yapılabilmesi için, insanın sesinin eğitilmesi gerekir. Eğitilmemiş bir ses ile güzel ve doğru müzik yapmak pek mümkün değildir. Her çalgının özel bir çalma tekniği vardır. İşte insan sesinin de aynı şekilde bir şarkı söyleme ya da müzik yapma tekniği vardır. Bu tekniği bilmeden yapılacak toplu ya da özel ses ile müzik yapma çabaları insana çoğu zaman fayda yerine zarar verir (Küçüköncü, 1993: 105). İnsan sesi eşsiz bir çalgıdır. Diğer çalgılar gibi tahtadan, metalden vb. maddeden yapılmamıştır; dolayısıyla insan sesini var eden, onun canlılığı, duyguları olmuştur. İnsan hüzünlerini, sevinçlerini, gülmelerini, ağlamalarını sesi ile ifade eder. Diğer çalgılar bir hasara uğradığında hemen tamir edilebilir, fakat insan hasta olduğunda sağlıklı sesini hemen kazanması mümkün olmayabilir. Bunun içindir ki insan, sesini çok dikkatli bir şekilde korumalıdır (Sabar, 2008: 12).

Çevik (2006: 650) ses eğitimini; "Bireyin sesini, anatomik ve fizyolojik yapı özelliklerine uygun olarak sanatsal ve eğitsel amaçlar doğrultusunda belirli bir teknik ve müziksel duyarlılıkla doğru, güzel ve etkili kullanabilmesi için gerekli davranışları kazandırma sürecidir" şeklinde tanımlamaktadır. Say'a (2005: 475) göre ses eğitimi; "Şarkı söyleme sanatında müzikal davranışları geliştirmeyi amaçlayan sanatsal ve teknik çalışma sürecidir". McKinney'e (1982: 179) göre; doğru bir ses gelişimi için, ses çalışmaları ve şarkılar dikkatli ve sistematik bir yaklaşımla uygulanmalıdır. Ses çalışmalarını, mekanik bir şekilde, düşünmeden değil, akıllı bir yaklaşımla, sürekli düşünerek uygulamayı öğrenmek gerekir. Zihinsel, ruhsal ve fiziksel olarak kendisini çalışmaya hazır hisseden birey, çalışma esnasında bazı noktalara dikkat etmelidir. Çalışma sırasında kişi, mümkünse daima ayakta, kendisini yakından izlemesi için büyük bir aynanın önünde olmalıdır (Lehmann, 1902: 134). İç ve dış rahatlamayı gerçekleştiren kişi vücudunu kasmamalı, ellerini ve kollarını rahat bırakmalı, eserin akışına göre vücuduna yön vermeli, yersiz hareketlerden kaçınmalıdır. Ayrıca şarkıcı için uyku çok büyük bir gereksinimdir. Uykusunu alamamış olan şarkıcının belleğinde zayıflama olur, kaslarını yeterince kontrol altına alamaz. Bu sebeple sesinin gücü ve esnekliği azalır. Bedenin ve zihnin uyanık olması, kasların rahat olması ve sesin kontrollü çıkması için uykunun iyi bir şekilde alınması hatta uyku düzeninin oturmuş olması gereklidir.

İnsan, mırıldanırken, esnerken, ağlarken, inlerken, öksürürken, kıkırdarken, gülerken, yani en doğal olduğu zamanlarda ilkel sesini kullanır (Denizoğlu, 2013). Müzik eğitiminde en çok kullanılan, en etkili ve yararlı araç, insan sesidir. İnsan sesinin normal çıkabilmesi için vücudun dik ve dengede durması (postür), göğüs kafesi, akciğerler ve solunum kasları gibi solunum sistemini oluşturan organların sağlıklı olması gerekir (Ömür, 2001: 19). Lehmann, (1902: 96) "Kimse zihinsel ve fiziksel hazırlık yapmadan şarkı söyleyemez. Sesin üretimi bütün organlarla ilgilidir" demiştir. Doğru ve temiz bir ses üretimi için her şeyden önce gerilimden uzak, çözülüp rahatlamış bir bedene ihtiyacımız vardır. Zihinsel gevşemeyle birlikte, uyanık bir dikkat ve psikolojik olarak şarkı söylemeye hazır olma durumu, doğru ses üretiminin ön koşuludur (Çevik, 1999: 32). Sesin oluşum süreçleri dört grupta toplanabilir:

Tablo 1

Ses Eğitiminde Sesin Oluşum Süreçleri

1)Diyafram Solunumu
2)Fonasyon (ses üretimi)
3)Rezonans (tınının güçlenmesi)
4)Artikülasyon (boğumlama)

Doğru ve rahat şarkı söyleyebilmek, her şeyden önce doğru bir duruşla gerçekleşebilir. Boyun, omuz, kol ve bel kaslarını yavaşça gevşeterek, gırtlağı açık bir konumda düşünerek soluk alınmalıdır. Şarkı söylemede en elverişli soluk şekli diyafram solunumudur. Diyafram, kaburgalarla karın boşluğunu birbirinden ayıran en önemli solunum kasıdır. Yukarı doğru sağ ve sol kubbeler oluşturur. İçeriye alınan soluğun itilmesiyle kubbeler düzleşir ve göğüs hacmi büyürken, hava akciğerler tarafından emilir (Çevik, 1999: 66). Şarkı için nefes kontrolü iyi kurulmuş ise, hemen hemen her teknikle başarı elde edilebilir. Şarkı söylemek için nefesin temel prensipleri vardır. Sesin çıkması için gırtlaktan yeteri kadar hava girmelidir. Dışardan alınan nefes, larinks(gırtlak) içinde bulunan ses tellerini titreştirir ve ses üretilmiş olur. Ses tellerinin birbirleriyle birleşerek titreşim yapması sonucu ses

oluşur. Ses üretim borusu diye adlandırdığımız gırtlaktaki bu oluşuma, yani ses üretimine fonasyon denir (Sabar, 2008: 87). Fonasyon sırasında ses tellerinin zorlanmamasına özen gösterilmelidir. Nefes alındıktan sonra sesin üretilmesi için ses ilk çıktığında cılız, kuru bir şekilde çıkar. Sesin, kaynağından çıktıktan sonra çevrenin akustik özellikleriyle şekillenerek nitelik kazanmasına rezonans denir. Ortaya çıkan sesin tınlatılarak güçlü, güzel bir sese dönüştürülmesi gerekir. Bu dönüştürülme rezonans bölgeleri tarafından gerçekleştirilir. Rezonans için kısaca tınının güçlenmesi denilebilir. Rezonans boşlukları kafa ve göğüs olmak üzere ikiye ayrılır. Özellikle pes (kalın) tonlarda titreşim yoğunluğu göğüs boşluğu sayesinde hissedilebilir. Kafa boşluğu ise daha çok orta ve tiz (ince) tonların parlak ve güçlü tınlamasına yardımcı olur. Buradaki rezonans sese kubbe tınısı kazandırır, sesi titreştirirken zorlamaz, olgun yuvarlak tınılar elde edilir. Şan eğitimcilerinin çoğu kez "Sesi maskeye oturt" , "kubbeyi düşün" gibi söylemleri rezonans ile ilgilidir. Yumuşak damağın yukarı kaldırılmasıyla ağız içinde kubbeye benzer geniş bir alan oluşur. Doğru nefesle, rezonans bölgelerinden geçen ses, kubbeye benzer bu alanda tınının güçlenmesi için kendisine geniş bir alan bulur. Tınının güçlendirilmesi, sesin güçlü, dolgun çıkması birden elde edilebilecek bir durum değildir. Öğrenci tınının nereye oturtulması gerektiğini özümser; sabırlı ve düzenli bir şekilde çalışmalarını sürdürürse, istediği tınıyı elde edebilir. Çevik (2006:651) tarafından artikülasyon; konuşma ve şarkı söylemede, kullanılan dili açık ve anlaşılır biçimde, sesli - sessiz fonemleri eklemleme, telaffuz; doğru bir söyleyiş elde etme, diksiyon ise; anlamına uygun olarak doğru tonlama ve vurgulama kullanma becerisi kazandırma olarak tanımlanmıştır. Artikülasyonda temel olan seslerin oluşumu yanında, asıl önemli olan, konuşma organlarının hareketleridir (Vennard, 1967: 161). Bir şarkı ezgi ve sözlerden oluşur. Şarkı ezgisinin doğru ve güzel sesle söylenmesinin yanında, şarkı sözlerinin de, doğru ve anlaşılır biçimde söylenmesi gerekir.

Bir iletişim aracı olarak sesin insan yaşamında konuşmak ve müzik yapmak gibi iki önemli işlevi vardır. İnsanın sosyal yaşamı sözcüklerle başlar. Dengeli iletişim kurmanın yolları da güzel konuşmadan geçer. Konuşma, akciğerlerden çıkan havanın sese dönüşmesiyle başlar. Bu ses tellerinin üst tarafındaki boşlukların boğaz, yumuşak damak, küçük dil ve dudakların çeşitli şekillere girerek ünlü ve ünsüz

sesleri oluşturmasıyla anlamlı bir konuşmaya dönüşür (Ömür, 2001: 32). Konuşma eğitimi ise, şarkı sözlerinin anlaşılır biçimde söylenmesine yardımcı bir eğitim konusu sayılmalıdır (Sun ve Seyrek, 1993: 90). Konuşma eğitimi; ses eğitimi içinde yer alan ve bireye sesini, konuşurken doğru, etkili ve güzel kullanmayı amaçlayan, doğru artikülasyon ve doğru diksiyon alışkanlığı kazandırmaya yönelik bir ses eğitimi türüdür (Töreyin, 2008: 161).

İnsanlar konuşurken, tüm duygular; sesin gürlüğünden, titreşiminden, uzun veya kısa soluklu olmasından dolayı açığa çıkar. Günlük hayatta insanlar konuşma sırasında solunumlarının farkında olmazlar. Profesyonel olarak sesini kullanmak durumunda olan bir müzik öğretmeni, bir opera veya tiyatro sanatçısı, nefesini konuşmanın gerektirdiği şekilde ayarlamalıdır. Bu ise soluma (nefes) eğitimiyle olur. Aksi takdirde ses erken yorulur ve yıpranır. Doğru ve güzel şarkı söylemek, bir yandan nefesi doğru kullanıp doğru notaları çıkarmayı gerektirirken; diğer bir yandan şarkı sözlerinin anlaşılır bir şekilde telaffuz edilmesini de gerektirir. Vokal müzikte dil çok önemli bir öğedir. Bir vokal eserin iyi yorumlanması için, eserin anlamını öğrenmek ve hangi dilde yazıldıysa o dildeki sözcüklerin nasıl telaffuz edileceğini iyi bilmek gerekir. Böylece sözler daha anlaşılır hale gelir. Müzik eğitimcisi Egüz (1976: 65) "nasıl konuşuyorsanız öyle şarkı söyleyiniz, nasıl şarkı söylüyorsanız öyle konuşunuz" demiştir.

Şarkı söylerken konuşmada dikkat edilmesi gereken noktalara değinecek olursak;

- Vücudu yumuşatıp doğru nefes almak,
- Gırtlağa yüklenmeden diyafram nefesi ile konuşarak söylemek,
- Kelimelerin iç ritmini bozmamaya özen göstermek,
- Kelimelerin ezgi yapısına dikkat ederek konuşmak,
- Kelimelerin vurgularına ve nüanslarına dikkat etmek,
- Heceleri ağızda yuvarlamadan tane tane söylemek,
- Kelime sonlarında olan sessiz harfleri belirtmek,
- Kelime ve cümle bağlarını göstermek şeklinde açıklayabiliriz.

Şarkı seslendirirken, söylediklerimizin anlaşılması için, öncelikle dilimizin kurallarını iyi bilmek ve öğretmek ilk görevimiz olmalıdır (Perçin, 2004: 3). Ses eğitimi alan bir öğrenci, aşağıdaki önerileri uygularsa, konuşma çalışmalarını en iyi şekilde ilerletebilir (Kagen, 1960: 37; Ekici, 2008: s.310-311'deki alıntı) :

- Konuşma ve fonetiklerin temel prensiplerini, öncelikle kendi diline uygulandığı gibi öğrenmelidir.
- Şarkıları söylemeden önce, metinlerini kendi dilinde anlayarak ezberlemeyi öğrenmelidir.
- Kendi şarkı sesini, önce kendi dilinde etkili kullanmayı öğrenmelidir.
- Yabancı dildeki bir şarkıyı söylemeden önce, o dilin konuşma seslerini tam olarak bilmelidir.
- Yabancı dildeki bir şarkıyı söylemeyi öğrenmeden önce, o şarkı metninin anlamını tam olarak bilmeli ve sözlerini doğru olarak ezberlemelidir.

Konuşurken gırtlak kaslarına yüklenenler -diksiyon nedeniyle veya artikülasyon hatası nedeniyle oluşabilir- bu tür kötü alışkanlıklarını bilinçsizce şarkıya taşırlar ve seslerini yorarlar. Teknik açıdan bakıldığında, devamlı bağırarak konuşmak ve şarkı söylemek, nefes desteğini bozuk kullanmak, konuşma yanlışlarını şarkıya taşımak, yanlış klasifikasyon (sınıflandırma) veya yanlış tessitürde (şan alanında) çalışmak, zaman içinde şarkıcının ses organlarını zayıflatır ve hastalığa davetiye çıkarır (Sabar, 2008: 136). Ses eğitimi sürecinde, her bir bireye uygun çalışma yöntemleri belirlenip önceden planlanarak birebir uygulanması gerekmektedir. Bireyin ses ve konuşma problemlerinin giderilmesinde ancak bu şekilde mutlak bir başarı elde edilebilmektedir (Evren, 2011: 23).

Ses eğitimi tanımlarında geçen ve birçok eğitimcinin de kullandığı "doğru, güzel ve etkili söyleme" kavramlarına kısaca değinmekte fayda vardır. Ses eğitiminde doğru; anatomik ve fizyolojik yapıya, dil ve müzik özelliklerine, gerçeğe ve kurallara uygunluğu ifade ederken; güzel ise, sesi kullanmadaki uyum ve ölçülebilir davranışlardaki dengeyi ifade etmektedir. Ses eğitiminde etkili söylemekten de sesin başkaları üzerinde bıraktığı duygusal iz kastedilmektedir.

Şarkı Söyleme Eğitimi

Şarkı söyleme, müzikal ifadenin temel bir biçimidir. İnsan sesi, sözler olmadan da, kişisel ve tanımlanabilen sesler üretme yeteneğindedir. Müzikal çalgılar içinde, en incelikli, ustaca yapılmış, zekâ ürünü ve esnek bir çalgı olduğu ve içinde şarkı sanatının çekiciliğini, büyüsünü taşıdığı söylenebilir (Ekici, 2008: 63).

Şarkı söylemede ses ve söz unsurlarını hemen hemen aynı önemde kabul etmek gerekir. Bunun sebebi, bireye her türde şarkıyı doğru, güzel, anlaşılır bir dille ve etkili söylemeye çabalayıp doğru ses oluşumunu sağlamaya yönelik davranışlar kazandırmaktır. Şarkının doğru sanatı bireyler tarafından daima sağlıklı ses organlarına, kötü konuşma alışkanlıklarından zarar görmemeye, iyi bir müzik kulağına, yetenekli bir söyleme şekline, zekaya, çabaya ve enerjiye hakim olmalıdır (Lehmann, 1902:1). Şarkı söyleyen kimse, bedeninde ve ruhunda enerjiyi hissetmelidir. Şarkı söylemek denildiğinde, bağırmak kastedilmemektedir; fakat ne yazık ki bu fiili böyle anlamlandıran kişiler de vardır. Şarkı söylerken bağırmak, sesimizi yorarken; yıpranmasına da yol açar. Doğru nefes alıp yumuşak bir şekilde çalışmalara başlanmalıdır. Şarkı söyleme sanatı, vücudumuzdaki şarkı söyleme işiyle ilgili tüm kasları denetim altına alıp bu kasları gerektiği gibi kullanarak insan vücudunun ve ruhunun gizlerine ulaşmayı başarma eylemidir (Davran, 1997: 44). Sabar (2008: 32) sesini eğitmek isteyen şarkıcı adayında aranan özellikleri şöyle sıralamıştır:

- İyi bir müzik kulağı,
- Duyduğu melodiyi tekrarlarken güzel tınlayan bir ses, yani kaliteli bir materyal,
- Şarkı söylemek için yanıp tutuşan bir kalp.

Şarkı söyleme eğitimi her yaş grubu için uygulanabilen, müzik türlerinden herhangi biri ile yapılabilen, şarkıları tür ve yapı özelliklerine göre doğru, güzel ve etkili söyleme davranışının kazandırılmasını amaçlayan, özellikle genel ve özengen (amatör) müzik eğitimi verilen kurumlarda kullanılan bir eğitim türüdür. İlköğretim öncesi eğitimden, yüksek öğretim ve daha ileri eğitim düzeyindeki

bireylere kadar, program hedeflerinin gerçekleştirilmesine yönelik uygulamaları, öncelikle ana dilde ve ulusal kültürden yola çıkılarak eğitim müziği dağarında bulunan eğitsel şarkıları, tür ve yapı özelliklerine göre, doğru, etkili ve güzel söylemeyi sağlayan davranışların kazandırıldığı, ses müziği türleri ve özellikleri, ses sağlığının önemi ve korunması konularını da kapsayan, özellikle genel müzik eğitimi çerçevesinde gerçekleştirilen özel bir alan eğitimidir (Yarar, 2010: 12). Tek sesli şarkıların seslendirilmesine yönelik eğitim veren müzik eğitimi kurumlarında, okullarda oluşturulan müzik kulüplerinde, kurulan korolarda şarkı söyleme eğitimi verilmektedir.

Şarkı söyleme eğitimi temelde, ses, soluk ve dil unsurlarının doğru, etkili ve güzel kullanılmasına yönelik olarak sözle ve müzikle ilgili olan davranışları kazandırmayı amaçlayarak, şan eğitimine temel oluşturur (Töreyin,2000: 88).

Şan Eğitimi

Türkçe'ye, Fransızca'daki "chant" sözcüğünden geçen bu kelimenin asıl anlamı; "dayanıklılık ve sağlamlık kazandırmak için sesi işlemek, yetiştirmek, sesle ilgili dayanıklılık sanatı, sesle şarkı söyleme sanatıdır" (Petit Larousse, 1972: 165; Töreyin, 1999 s. 2'deki alıntı). Şan kelimesinin bir başka anlamı da, Türkçe sözlükte "İnsan gırtlağından makamla çıkan ve perde ayrımlarıyla çeşitli duyumlar uyandıran ses dizisidir" şeklinde sunulmaktadır.

McKinney'e (1982: 77) göre; güzel sesler şarkıcının zihninde başlar. Şan eğitiminde düzey ilerledikçe müzikalite ve söyleme biçimleri farkı belirginleşerek ses eğitiminden daha yüksek bir performans gerektirir. Töreyin (2000: 88) ' e göre şan eğitimi, ses eğitiminin içinde, şarkı söyleme eğitimine dayanan, özellikle mesleki müzik eğitimi kapsamında ve şarkı söyleme eğitimiyle kazandırılmış olan temel davranışların üzerinde oluşturulan, ileri teknikle ve artistik düzeyde şarkı söyleyebilmek için sese güç ve dayanıklılık kazandırmayı amaçlayan, disiplinler arası, mesleksel bir ses eğitimidir. Şan eğitimi, şarkı söyleme eğitiminden daha ileri bir düzeyde şarkı söyleme biçimini gerektirir ve şan repertuvarında bulunan opera arya-

larının, liedlerin sanatsal boyutta ve teknik üstünlükle söylenmesine ilişkin davranışlar kazandırılmasını amaçlar.

Şan eğitiminde en önemli konular; diyafram nefesinin iyi bir şekilde kavranması ve uygulanması, sesin üretilmesi, rezonans bölgelerinin tanınması ve sesin doğru rezonans bölgesine yerleştirilerek büyütülmesi, doğru aritülasyon ve diksiyon ile etkili konuşma elde edilmesi ve şarkı söyleyebilme becerisinin geliştirilmesi, şan terminoloji konusunda yeterli bilgiye sahip olunmasıdır. Yukarıda diyafram soluğu, fonasyon, rezonans, artikülasyon ve diksiyon hakkında gerekli bilgiler verilmiştir. Öğrencinin, sesini geliştirme sürecinde, ses eğitiminde çok kullanılan terimleri tanımlayabilmesi, kendi içinde anlamlandırabilmesi ve temel ilke ve davranışları tam olarak özümseyebilmesi gerekir (Erdoğan, 2008: 25). Şan alanında gerekli şan terminolojisinin kazandırılması için eğitmenlerin bu konuda daha hassas düşünüp öğrenciye bu konuda ışık tutmaları gereklidir.

Töreyin (1998: 16-17)'e göre şan eğitiminin ilkeleri;

- Düzenli bir solunumla, gırtlak altı (subglottik) basınç çok iyi ayarlanmalıdır.
- Ses, doğal ses oluşumuna aykırı olmamalıdır.
- Ses bölgeleri (registerler) iyi tanınmalı, yerine göre ve uygun olarak kullanılmalıdır.
- Ses, anatomik yapı özelliklerinin dışında zorlanmamalıdır.
- Artikülâsyon, dilin gereklerine uygun olarak oluşturulmalıdır.
- "Konuşur gibi" şarkı söylenmelidir.
- Müziğin gerekleri yerine getirilmelidir.
- Şan eğitiminin (temelden, en ileri düzeye kadar) her aşamasında eğitimcilik ve öğretmenlik mesleğinin gereklerine uygun davranılmalıdır.

Çevik (2006: 650-651) şan eğitimini "ileri ses eğitimi" olarak tanımlamıştır ve bu eğitimin program hedeflerini şu şekilde açıklamıştır;

> 1. Konuşma ve şarkı söylemede solunumu denetleme, soluk basıncını farklı dinamiklerde kullanma ve uzun cümlelemeler için gerekli olan solunumu denetleme becerisini geliştirme;
> 2. Sesi üretme ve doğru yere yerleştirme, doğru ve temiz ses elde etme, rezonans bölgelerinde sesin doğuşkanlarını güçlendirerek gürlük,

genişlik ve tınıyı geliştirme pürüzsüz, estetik niteliği yüksek ses elde etme becerisi kazandırma;
3. Konuşma ve şarkı söylemede, kullanılan dili açık ve anlaşılır biçimde, sesli-sessiz fonemleri eklemleyerek (artikülasyon) doğru bir söyleyiş (telaffuz), anlamına uygun olarak doğru tonlama ve vurgulamalarla(diksiyon) kullanma becerisi kazandırma;
4. Sesin teknik gelişimine dayalı olarak müziksel duyarlılığı üst düzeyde geliştirme, etkili bir seslendirme- yorumlama becerisi kazandırma;
5. Ses üretiminde işlevsel olan organları tanıtma bu organlar arasında gerçekleştirilen eşgüdümü kavratma ve ses sağlığı konusunda bilgilendirme;
6. Müzik öğretmenliğinin gerekleri doğrultusunda, farklı müzik türlerini, kültürlerini, tarihsel dönemleri yansıtan eğitsel ve sanatsal nitelikli, geniş bir şarkı repertuvarına sahip olması için gerekli bilgi ve beceriyi kazandırma;
7. Müzik öğretmeni olarak, öğrencilerinin seslerini, belirlenen hedefler doğrultusunda eğitme, bilgi ve becerisini kazandırma.

Şan eğitimi, konservatuvarların sahne sanatları opera anasanat dallarında ve eğitim fakültelerinin müzik eğitimi anabilim dallarında verilmektedir. Bu araştırma müzik öğretmenliği bölümlerinde verilen şan eğitimi ile ilgili olduğundan konuya değinilmek gerekliliği duyulmuştur.

Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında Şan Eğitimi

Ertürk'e (1972: 12) göre eğitim, bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir. Buradan yola çıkarak müzik eğitimi için ise kısaca "müziksel davranış değişikliği oluşturma" denilebilir. Mesleki müzik eğitimi, bu mesleğin gerektirdiği düzeyde yeteneğe sahip bireylere, örgün eğitim kurumlarında, alanlarında uzman ve yetkin öğretmenler tarafından belli programlarla verilir. Bu bağlamda ses eğitimi ise, buna uygun müzik ve ses yeteneği olan bireylere, bulundukları eğitim kurumunun amaçları doğrultusunda hazırlanan programlarla, alan uzmanı ses eğitimcileri tarafından verilir (Töreyin, 2008: 107).

Mesleki müzik eğitimi bağlamında ses eğitimi, güzel sanatlar liselerinde, üniversitelerin eğitim fakültelerinin müzik eğitimi anabilim dallarında, konservatuvarların opera, şan anasanat dallarında, bazı güzel sanatlar fakültelerinin müzik bölümlerinde verilmektedir. Bu kurumlarda verilen mesleki ses eğitiminin,

düzeyi ve programları, verildiği eğitim kurumunun amaçlarına göre farklılık göstermektedir.

Şan eğitiminde tek bir yöntemden bahsedilemez. Öğrenciler birey olarak teker teker değerlendirilmeli, gerekirse her öğrenciye ayrı yöntemler uygulanmalıdır. Anlatım gücü çok önemlidir. Öğretmen anlatım şeklini çok iyi belirlemelidir. Genellikle soyut kavramları somutlaştırarak anlatma yoluna başvurursa daha etkili bir öğrenme gerçekleşebilir. Kesin net kuralları oldukça azdır. Öğrencinin en rahat hissedeceği pozisyon en doğal olduğu pozisyondur. Öğretmen ve öğrenci, derse başlamadan önce birbirlerini karşılıklı olarak ne kadar çabuk anlayıp uyum sağlayabilirlerse, şan eğitiminde o kadar çabuk kolay ve doğru sonuca ulaşabilirler (Davran, 1997: 13). Bir şan öğretmeni ders sırasında güler yüzüyle samimi bir ders ortamı oluşturabilmelidir. Birebir şeklinde yapılan şan dersinde öğrenciye kendisini güvende hissettirmeli, ifadelerinde açık ve anlaşılır olmalı ve ders boyunca sabırlı olmalıdır. Öğrencisini dikkatle dinlemeli, gerekli yerlerde uyarmalıdır. Öğrencinin hazırbulunuşluk düzeyine göre uygulatacağı egzersizleri dersten önce belirlemeli, doğabilecek herhangi bir soruna karşı önceden önlemini alabilmelidir. Öğrenci bazı sağlık problemleri sebebiyle boğazında yanma, nefes kontrolünü sağlamada güçlük çekme gibi durumlarla karşılaşıyorsa ona anlayış göstermeli ve sesini çok zorlamadan o günkü çalışmayı sonlandırmalıdır. Şan eğitmeni, öğrencisinin yanında olup ona her zaman yol göstermelidir. Bu sayede öğrenci kendinden ve yaptığı işten emin olarak ilerleyebilir. Öğrenci daha önceki derste çıkabildiği tonu ya da yapabildiği bir bölümü bir sonraki derste yapamayabilir. Öğretmen bu durumun çok normal olduğunu öğrenciye anlatmalıdır. Şan deneyerek bulma yoluyla ilerler. Ortaya çıkan ton, bir sonraki denemede tekrar elde edilemeyebilir fakat çalışma sürekliliği sağlanırsa aynı ton sonraki denemelerde muhakkak tekrar kendini gösterecektir.

Müzik eğitimcileri ve opera sanatçıları için "şan" kavramı farklılık göstermektedir. Sözcüğün anlamı aynı kalmakla birlikte kullanılacağı alanlara bakıldığında farklı anlam ifade ettiği anlaşılır. Müzik eğitimcisi için şan eğitimi, opera şarkıcılığı eğitimi kadar olmasa bile, genel ve özengen müzik eğitiminin

gerektirdiği ses eğitiminden daha üst düzeyde şarkı söyleme eğitimini gerektirir. Burada, ses eğitiminin temel ilke, amaç ve öğeleriyle, hedef davranışlarında fark yoktur, ancak, düzey ilerledikçe müzikalite ve artistik söyleme biçimlerindeki fark belirginleşerek, yüksek performans gerektirir (Yarar, 2010: 11). Eğitimci olmak yalnızca ilgili alanda öğrenciyi eğitmek demek değildir. Eğitimci olmak, öğrenciye her konuda yardım edebilecek anlayışa ve gerekli yolu gösterme kabiliyetine sahip olmak demektir. Say (1996: 11) "Eğitimcilik bütün zorlukların üstesinden gelebilmektir. Karşılaşılan her düğümü özenle çözmek demektir." demiştir. Eğitim amacıyla yapılan müzik eğitimine eğitsel müzik denir. Eğitsel müzik öğretimi bir toplumun müzik yaşamının ve müzik geleceğinin temelidir (Sun, 1969: 197).

Müzik eğitimi anabilim dallarında, haftada bir saat şan dersi ve bir saat bireysel ses eğitimi dersi alan şan öğrencileri, haftada toplamda iki saat ses eğitimine ilişkin performans sergilerler. Verilen şan eğitiminin temeli, öğrencilerle sağlıklı iletişim kurmak için gerekli olan konuşma eğitiminden geçer. Kendisini etkili bir şekilde ifade edebilecek düzeyde olan öğretmen adayı, şan eğitiminde başarılı olur. Şan eğitiminde her ne kadar ses, sözün önüne geçiyor gibi görünse de sözcüklerin doğru telaffuz edilmesi, şan için önemlidir. Öğrenci dört yıl sürecek olan eğitimi tamamlayıp bir müzik eğitimcisi olduğunda belli kazanımları sağlamış düzeyde olmalıdır. Müzik eğitimcisinin ilk görevi "öğretmek" olduğundan, bir opera sanatçısı gibi yalnızca kendi performansını sergilemeye yönelik kazanımlar elde etmemelidir. Müzik eğitimcisinin kazanımları öğrenci odaklı olmalıdır. Müzik öğretiminde temel olan, öğrencinin müzikal gelişimini sağlamaktır. Müziğin amacı "güzeli ifade etmek" olduğuna göre, öğrenciden önce bu beklenmelidir. Ön planda teknik yeteneğin değil, ifade zenginliğinin ve öğrencinin içinde kaynayan müzik duygusunun fışkırması gelmektedir. Öğretmenin asıl başarısı öğrencisini işte bu yolda yürütmeye başlamasıyla belirecektir (Fenmen, 1991: 26).

Müzik eğitimi bölümlerindeki ses eğitiminin temel amacı, müzik öğretmeni adayına kendi sesini doğru, güzel ve etkili kullanmaya ve korumaya ilişkin davranışlar kazandırmakla birlikte, müzik eğitimi vereceği öğrencilerinin seslerini eğitme yöntemlerini de öğretmektir (Töreyin, 2002: 1). Güzel, etkili,

doğru şarkı söyleme sanatını kendisi uygulayıp aynı zamanda nasıl uygulaması gerektiğini öğrencisine de aktarabilen bir müzik eğitimcisi görevini başarıyla yerine getirmiş olur. Müzik öğretmenliği gerekleri doğrultusunda bir şan öğretmeni, öğrenciye farklı müzik türlerini, müziğin tarihsel dönemlerini tanıtmalı, onu nitelikli bir sanat eğitimcisi olarak yetiştirmelidir. Tüm bunlarla birlikte öğrenciye geniş bir şarkı repertuvarına sahip olması için gerekli bilgi ve beceriyi kazandırmalıdır. Öğretmen öncelikle, öğrencilerin seslerini istediklerine ulaşmak için belirlenen hedefler doğrultusunda eğitmelidir. Türkiye'de müzik öğretmeni, ilköğretim öncesi kurumlardan başlayarak, ilköğretim ve ortaöğretim okullarında görev yapacağı için, o yaş gruplarının ses özellikleri ile ses gelişimlerini iyi bilip, ona uygun ve doğru yöntemlerle ses eğitimi uygulamalı ve doğru repertuvar oluşturabilmelidir.

Özetle müzik eğitimi anabilim dallarında verilen şan eğitiminin amacı, yalnızca ileri düzeyde tekniklerle şan eğitimi öğretmek değil; müzik öğretmeni adayının mesleki yaşamında, sınıf ortamında, sesini, eğitsel amaçlarla kullanabilecek durumda olmasını sağlamaktır. Eğitim müziği dağarında bulunan nitelikli şarkıların ele alınarak çeşitli korolar oluşturulması, bu yönde öğrencilerin ilgi ve yeteneklerinin aktif hale getirilmesi ve bu ilgi ve yeteneklerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Özyeterlik

Özyeterlik, 1970'li yılların sonlarında Sosyal Bilişsel Kuram ile birlikte Bandura tarafından ortaya atılmış bir kavramdır.

> Bandura özyeterliği, kişinin tasarlanmış bir hedefe ulaşmak için yapması gereken işleri düzenleyebilmesine ve yerine getirebilmesine ilişkin sahip olduğu yeterliğine olan inancı olarak tanımlamıştır. Başka bir deyişle özyeterlik kişinin öğrenme ya da bir beceri sergilemeye ilişkin yeterliğine olan inancıdır (Bandura, 1986; Pintrich,2000; Cobb, 2003; Özmenteş, 2008'deki alıntı).

Özgüven ve özyeterlik algısı kavramları aynı görüngüyü temsil ediyorlarmışcasına genelde birbirlerinin yerine kullanılırlar. Aslında ikisi tümüyle farklı şeyleri ima etmektedir. Özgüven kişinin değerliliği hakkındaki yargılarla ilgiliyken, özyeterlik algısı kişisel kapasite hakkındaki yargılarla ilgilenir (Bandura, 1997: 11). Özyeterlik, beceri ya da performans odaklıdır. Özyeterlik ve özgüven

arasındaki fark işte buradan gelmektedir. Özyeterlik, kişinin fiziksel ya da kişilik özellikleri hakkındaki yargılarından ziyade, kişinin neler yapabileceği hakkındaki inanışlarıdır (Zimmerman ve Cleary, 2005: 47). "Özyeterlik, insanların önceden saptanmış edim düzeyine ulaşabilmesi için gerekli eylemleri örgütleme ve yürütme yeterlilikleri ile ilgili yargılardır" (Bandura, 1986; Açıkgöz, 2005: s. 231'deki alıntı). Özyeterlik, insanların belli bir performansa ulaşabilmelerini sağlayacak becerileri sergileyebilmeleriyle ilgili yargılarıdır. Diğer yandan bakıldığında kişinin belli başlı görevleri başarabileceğine dair kişisel inancıdır. Kişilerin özyeterliklerini anlayabilmek için, onların nasıl hissettiklerini, nasıl düşündüklerini, davranışlarının ardında neler olduğunu anlamak gerekir. Bandura'ya göre (1977) yeterlik inançları, "sonuç beklentisi" ve "özyeterlik" gibi iki ayrı yapıdan oluşan bilişsel bir güdüleyicidir. Sonuç beklentisi insanların belirli eylemlerin belirli sonuçlar doğuracağına ilişkin inancını, özyeterlik ise verilen bir işi etkileyen bireysel yeterliklerle ilgili inançları kapsar (Bandura, 1997; Yanar, 2008: s. 17'deki alıntı).

Özyeterlik, öğrencilerin çaba ve devamlılıklarıyla ilgilidir. (Zimmerman, 2000: 86). Özyeterlik düzeyi ne kadar güçlü olursa o kişide o kadar çaba, ısrar ve direnç olur. Aynı zamanda özyeterlik düzeyleri, bireylerin düşünme biçimlerini, problem çözme becerilerini ve duygusal tepkilerini etkiler (Yenice, 2012: 40). Öğrenciler, öğrenim hayatları boyunca çeşitli sorunlarla karşılaşabilirler. Bu sorunlarla başa çıkmayı deneyip denemeyecekleri, yani problem çözme çabaları, onların özyeterlikleriyle ilgilidir. Problem çözme çabaları öğrencilerin özyeterlik inanç düzeylerini de arttırmaktadır. Bu sebeple özyeterlik inançları yüksek olan öğrencilerin, problem çözmede daha başarılı olacakları varsayılmaktadır. Özyeterliği düşük olan öğrenciler, herşeyin göründüğünden daha zor olduğunu düşünüp olaylara dar bir bakış açısıyla bakarlar. Dolayısıyla problemi çözmeye yönelik değil; anlamaya yönelik bile bir çaba içerisine girmezler. Girseler bile, çözüm yolu bulamazlar.

Özyeterlik, özdüzenleme ve motivasyon açısından önemli bir rol oynamaktadır (Bandura, 1991; Bandura 1993: s. 128'deki alıntı). Özdüzenleme, öğrenme yaşantılarını kendine özgü bir şekilde düzenlemedir (Yazıcı, 2011: 194). Zimmerman'a (1989) göre özdüzenleme, öğrencilerin bilişüstü, güdü ve davranış

açısından kendi öğrenme süreçlerine aktif olarak katılma derecesiyle ilgilidir (Zimmerman, 1989; Açıkgöz, 2008: s. 18'deki alıntı). Motivasyon ise, sosyal bilişsel araştırmacılar tarafından amaca yönelik, teşvik edilir ve sürekliliği olan bir davranış olarak tanımlanmıştır (Pintrich & Schunk, 2002; Zimmerhan & Cleary, 2005: s. 51'deki alıntı). Özyeterlik algısı kişinin motivasyonu üzerinde etkin rol oynayan bilişsel faktörlerden biridir ve bir iş öncesinde, güdüyü çok güçlü bir şekilde etkileyebilmektedir. Bir hedefe ulaşma konusunda motivasyonunu yüksek tutan bireyler bu konuda düşük motivasyonlu bireylere oranla daha fazla çalışmakta ve vazgeçme eğilimi göstermemektedir. Kişiler özyeterlik algılarına göre yetenek veya kapasite açısından belirli değerlere sahiptirler. Ancak kişinin kendisini belli bir konuda yeterli görüyor olması, onun gerçek yeteneğini veya kapasitesini göstermeyebilir. Bir kişi herhangi bir performansa yönelik davranışını yeterli görüyor olabilir ama gerçekte ortaya koyduğu performans yetersiz olabilir. Bunun tam tersi de söz konusu olabilir. Bir kişi performansında mükemmeli aradığından, hiçbir zaman kendisini yeterli görmeyebilir. Fakat aslında ortaya koyduğu performans oldukça iyi olabilir. Bu nedenle özyeterliğin algısal bir durum olduğu, kişinin gerçek performansının düzeyiyle tam olarak tutarlı olmayabileceği söylenebilir. Kişinin yeterlik algısını, gerçek kapasitesinden biraz daha yüksek olduğunu düşünmesi kişi üzerinde olumlu etkiye sebep olabilir. Kişinin performansı ile özyeterliği arasında fark olsa bile, yeterlik algılarının güçlendirilmesinin hiçbir sakıncasının olmadığı söylenebilir. Ancak burada belirli bir dengenin sağlanması da gereklidir. Çünkü performansı yetersiz bir kişiye işini iyi yaptığını söylemek, kişi için teşvik edici olmaktan ziyade yanıltıcı bir geri bildirim olabilir (Kurt, 2012: 199-200). Bu noktada öğretmen, öğrencisini iyi tanımalı, kırıcı olmadan ona yol gösterici nitelikte olmalıdır.

Özyeterliğin, amaçlanan performansın ve pozitif duyguların göstergesi olduğu tespit edilmiştir (Bandura, 1989; Jannings, 2005: s.43'teki alıntı). Özyeterlik, kişinin bir işi yapabileceğine dair inancının olması, kendine yönelik olumlu yargılarının olması, kendini ve durumu kontrol edebileceği inancı, kendiyle barışık olması ve kendini tanıması gibi durumlarla ilişkili bir kavramdır. Özyeterliğin gücü, bireysel inancın derecesini gösterir (Jannings, 2005: 52). Özyeterliği yüksek olan

bireyler, bir işi yapabileceğine olan inanma gücü sayesinde kendilerini o konuda yetkin görüp emin adımlarla ilerlerler. Yeteneklerinin farkına varırlar ve şüpheye düşmezler. Güçlü sorumluluk duyguları sayesinde kötü bir durumla karşılaştıklarında çabalarını en üst seviyeye çıkarırlar. Kendilerine verilen göreve odaklanıp sorumluluklarını yerine getirirler. Özyeterliği düşük olan bireylerin ise bir işi yaparken motivasyonu düşüktür. İşe başlamaktan çekinirler ve sürekli başlamayı ertelerler. Kendilerine verilen görevleri tamamlamaya eğilimli değildirler. Bunun yerine görev üzerinde çalışırken bir zorlukla karşılaştıklarında şikâyet etmeye eğilimlidirler. Zor bir görevle karşı karşıya kaldıkları zaman, nasıl bir başarı sergileyebileceklerine konsantre olmaktan çok kendi kişisel eksikliklerine takılı kalırlar. Genel olarak bakıldığında yaşamlarına küçük hedefler koyarlar. Özyeterliği yüksek ve düşük olan bireylerin özelliklerini Korkmaz (2004: 209) şu şekilde dile getirmiştir:

Tablo 2

Özyeterliği Yüksek ve Düşük Olan Bireylerin Özellikleri

Özyeterliği Yüksek Olan Bireylerin Özellikleri	Özyeterliği Düşük Olan Bireylerin Özellikleri
* Karmaşık olaylarla başedebilmek * Problemlerin üstesinden gelmek * Çalışmalarında sabırlı olmak * Başarmak için kendilerine güvenmek * Okulda daha başarılı olmak * Meslek hayatlarında daha başarılı olmak	* Olaylarla başedememek * Umutsuzluk ve mutsuzluk *Problemle karşılaştıklarında kendilerini yetersiz bulmak * İlk denemelerinde başarısız olurlarsa, sonrasında tekrar denemekten kaçınmak *Çabalarının sonucu pek değiştiremeyeceğine inanmak

Özyeterlik yaşantılar aracılığıyla gelişir (Yalçın ve Öçal: 1120). Bandura özyeterlilik inancını dört ana kaynağa bağlamaktadır (Bandura, 1980; Senemoğlu, 2001: s. 236'daki alıntı):

1. Doğrudan Yaşantı: Bireyin doğrudan kendi yaptığı başarılı ya da başarısız etkinlikler sonucunda elde ettiği bilgiler.

2. Dolaylı Yaşantılar: Bireyin kendine benzer başka kişilerin başarılı ya da başarısız etkinlikleri, bireyin aynı etkinliği kendisinin de başarabileceğine ya da başaramayacağına ilişkin yargısını güçlendirir.

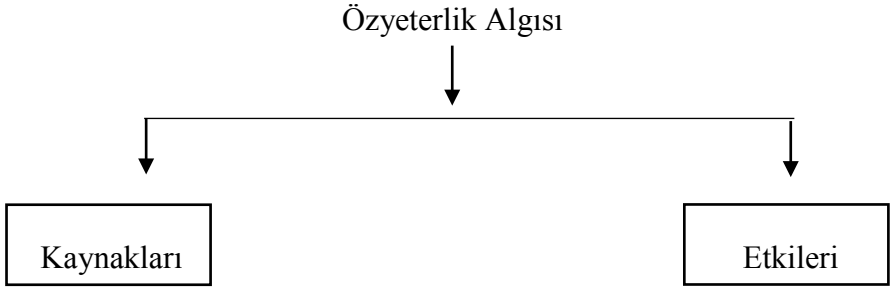
3. Sözel İkna: Bireyin başaracağına ya da başaramayacağına ilişkin teşvikler, nasihatler, öğütler değişik ölçüde özyeterlik inancını etkiler.

4. Psikolojik Durum: Bireyin bir görevi başarma ya da başarısız olma beklentisi özyeterlik algısını etkiler.

Kuzgun ve Deryakulu (2004: 295), özyeterlik algısının kaynakları ve performans üzerindeki etkilerini şöyle şematize etmiştir:

Şekil 2

Özyeterlik Algısının Kaynakları ve Etkileri

Özyeterlik yalnızca olağan korku ve çekingenlikleri azaltmaz, aynı zamanda olası başarı beklentileri sayesinde üstesinden geldiği güçleri etkiler. Özyeterlik beklentileri insanların ne kadar güç harcayacaklarını belirler (Bandura, 1977: 80).

Çaba sarfeden öğrenci, özyeterliğini yükselterek başarıya ulaşmış olur. Şan eğitimi ve özyeterlik ile ilgili gerekli bilgiler verildiğinden, şimdi şan eğitimi ve özyeterlik arasında ilişkiye bakmak doğru olacaktır.

Şan Eğitimi ve Özyeterlik

Özyeterlik, belli bir alana yönelik düşünülür ve geliştirilir. Müzik için özyeterlik, performans odaklıdır. Uygulamaya yönelik olan müzik, var oldukça kendisini yeniledikçe ve geliştikçe zinde kalır. Müziğin en önemli öğelerinden biri olan ses ise, belirli yöntemler aracılığıyla temiz ve doğru kullanıldığında, amaçlanan niteliğe ulaşır. Burada amaçlanan nitelikten kastedilen, müzik eğitimi bölümündeki şan öğrencilerinin, mesleklerine ilişkin yeterli düzeye ulaşmalarıdır.

Özyeterlik karar verme ve hedef belirlemede önemlidir (Jones, 2010: 28). Müzik eğitimi uygulamaya dayalı bir dal olduğundan, özyeterliğini geliştirmek isteyen öğrencinin belirlediği hedefleri gerçekleştirmesi için, hemen hemen her gün performansa yönelik çalışma yapması gerekir. Müzik performansı için özyeterlik denildiğinde sadece bir enstrümanı iyi çalmak değil; aynı zamanda bir topluluk önünde performans sergilemek de kastedilmektedir (Cormick ve Pherson, 2003: 40). Bir şan anadal öğrencisinin enstrümanı, onun sesidir. İyi bir performans ortaya çıkarmak için çalışması ve performansını toplum önünde sergilemesi, onun özyeterliği için önem taşır. Davran'a (1997: 13) göre şan eğitimi, diğer eğitim dalları içinde ayrıcalığı olan bir eğitimdir. Bazı ayrıntılar dışında somut olan bir yanı yok gibidir. Bir öğrenciye uygulandığında iyi sonuç veren bir yöntem, bir başka öğrencide aynı sonucu vermeyebilir. Bu durum bazı öğrencilerde aşırı bir telaşa ve umutsuzluğa, bazılarında ise ruhsal bozukluklara neden olabilir. Öğretmen ve öğrenci iş birliği içeriside bu durumun olmaması için önlemler almalıdır. Bandura'nın (1997: 11) "özyeterlik kişisel kapasite ile ilgilidir" sözünden yola çıkarak şan özyeterliği için "kişisel şarkı söyleyebilme kapasitesi" denilebilir. Şan öğrencisi özyeterliğini geliştirmek için durum değerlendirmesi yaparak çaba göstermelidir.

Şan performansının güzel ve etkili olabilmesi için ders dışı çalışmalar çok büyük önem taşır. Müzikte pratik yapmak başarıya ulaşmak için bir gereklilik, bir koşuldur. Yalnızca derste haftada iki saat sergilenen performans ile başarılı bir şan

öğrencisi olmak çok zordur. Stratejik öğrenme ile bireysel vokal çalışmalar hayati önem taşır. Bunun için sürekli çaba sarfetmek gereklidir (Lehmann, 1997; Nielsen, 2004: s. 419'daki alıntı). Bu sebeple olabildiğince çok ses ve nefes egzersizlerini uygulayıp eser çalışmalarını yoğunlaştırmak gerekir. Bu da öğrencinin kendi kendisini telkin ve teşvik etmesiyle mümkün olabilir. Öğrenci "başarabilirim, yapabilirim, sesim güzel çıkıyor, güzel şarkı söyleyebiliyorum" gibi cümlelerle kendisini motive etmelidir. Bu yolla özyeterliğini geliştirip başarılı olma yolunda ilerler. Öğrenci şan alanında başarıya ulaşmış bir kişiyi örnek alarak da özyeterliğini geliştirebilir. Öğrencinin duygusal durumu şan özyeterliğinin gelişmesiyle doğru orantılıdır. Başarılı olma beklentisi düşük olan öğrencinin özyeterliği düşük olacakken, başarı beklentisi yüksek olan bir öğrencinin özyeterliği de yükselme yolunda ilerleyecektir. Başka bir açıdan bakacak olursak, dış etkenler de özyeterliğin gelişmesinde büyük önem taşır. Öğretmen bu konuda etkin rol oynar. Şan soyut bir kavram olduğundan, öğrenci bazen karamsarlığa düşebilir ve özyeterliğini düşük tutabilir. Öğretmen ona teşvik edici sözler söyleyerek, onu cesaretlendirerek özyeterliğinin gelişmesine katkı sağlayabilir.

Holland (1985), "Bazı teoriler meslek seçimini karaktere dayandırsa da, aslında azim ve başarı ile birlikte özyeterlik meslek seçiminin önceden habercisidir" demiştir (Holland 1985; Bandura ve diğer., 2001: s. 188'deki atıntı). Burada sözü geçen iki görüşü de göz önünde bulundurarak denilebilir ki; müzik doğuştan gelen ve karaktere dayandırılabilecek bir olgu olmakla birlikte, azim ve başarı ile geliştirilen özyeterlik sayesinde de meslek olarak seçilebilir. Yeteneklerini veya özyeterliklerini geliştirip müziği bir meslek olarak seçen öğretmen adayları, lisans eğitimine geldiklerinde sonuca ulaştıklarını düşünmemeli; azim ve başarıyı hedefleyip özyeterliklerini de geliştirmelidirler. Şan anadalında öğrenim gören bir müzik eğitimcisi adayı kendi becerilerine odaklanmalı, yeteneğine özyeterlik ekleyerek, sesini doğru, güzel ve etkili kullanabilmeli, öğrencisine meslek geliştirmede yardımcı olabilmelidir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Özyeterlik ile ilgili araştırmalarda çoğunlukla psikoloji, eğitim ve sağlık alanları ile ilgili değişkenlerin sınandığı görülmektedir. Bu konuda, güzel sanatların önemli bir dalı olan müziğe ilişkin az sayıda araştırma olduğu ve hatta bu çalışmalar içinde şan özyeterliği ile ilgili hiçbir çalışma olmadığı bir eksiklik olarak görülebilir. Bu araştırmanın amacı müzik eğitimi bölümlerindeki şan öğrencilerinin özyeterlik algılarına yönelik görüşlerinin belirlenmesidir. Elde edilen bulgular doğrultusunda öneriler geliştirilmiştir. Bu önerilerin, öğrencilerin özyeterliğini arttırmaya katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

"Müziğin her işlevinin eğitimsel bir yönü vardır. Çünkü müzik özünde eğitici bir nitelik taşır, eğitimsel amaçlara hizmet eder, eğitsel gereksinimleri gidermede/karşılamada işe yarar" (Uçan, 1996: 33). Özyeterliği yüksek olan birey müziğin eğitimsel yönünde kendisini geliştirdiği takdirde, dalında başarılı olma yönünde emin adımlarla ilerler. Elbette şarkı söylemek, müziğin yalnızca bir dalıdır ve bireysel şarkı söylemek özgüven ve özyeterlik gerektiren bir olgudur. Töreyin'in (2002) Müzed Dergisinde yayınlanan "Müzik Öğretmenliği Eğitiminde Ses Eğitimi" başlıklı bildirisinde, eğitim fakültelerinin müzik eğitimi anabilim dallarındaki ses eğitimi derslerinde, müzik öğretmeninde bulunması gereken doğru, güzel ve etkili ses kullanma davranışlarının neler olduğunu ve nasıl, hangi yöntemlerle kazandırılması gerektiği hususunda bazı belirsizlikler bulunduğu gösterilmiştir. Bu belirsizliklerin göz önüne serilmesi ve bu konuda yeni öneriler sunulması amaçlanmıştır.

Mesleki müzik eğitimi bağlamında ses eğitimi, güzel sanatlar liselerinde, üniversitelerin eğitim fakültelerinin müzik öğretmenliği anabilim dallarında, konservatuvarların opera, şan, koro anasanat dallarında, bazı güzel sanatlar fakültelerinin müzik bölümlerinde verilmektedir. Bu kurumlarda verilen mesleki ses eğitiminin, düzeyi ve programları, verildiği eğitim kurumunun amaçlarına göre farklılık göstermektedir. Bu araştırma yalnızca müzik eğitimi bölümlerindeki şan öğrencilerini kapsamakta; şan denilince akla sadece konservatuvar gelmemesi gerektiğini, ikisinin de amaç ve yöntemlerinin farklı olduğunu, müzik eğitimi şan

öğrencisinin bir öğretmen adayı olduğunu ve mesleki yaşamında sesini nasıl kullanması gerektiğini ortaya koyma çabası ile gerçekleştirilmiştir. Güzel bir ses, ancak sağlıklı bir beden ve ruh ile birleşirse, amacına ulaşır. Şarkı söyleyen bir insan, hayat dolu olmalıdır. Ancak o zaman, müzik gibi, hata kabul etmeyen ve başarılı olmak için de, büyük sabır, güç ve sonsuz bir müzik sevgisi isteyen bu yolda hayal ve düşüncelerini gerçekleştirebilir (Egüz, 1991: 8). Sahne hâkimiyeti iyi bir sesle birleştiğinde uyumlu bir başarı sağlanmış olur (Ömür, 2001: 57). Özyeterliği yüksek olan öğrenci, sağlıklı ruha sahip olacağından güzel şarkı söyleme becerisi de yüksek olacaktır.

Eğitim fakülteleri müzik eğitimi bölümünde şan alanında öğrenim gören öğrencilerin özyeterlik algılarına yönelik görüşleri alınıp ortaya konulmuştur. Öğrencilerin sesin oluşum süreçleri (solunum, fonasyon, rezonans ve artikülasyon) konusundaki, performans sırasındaki, şan terminolojisi konusundaki, şarkının etkili bir şekilde yorumlanması konusundaki özyeterlik algıları belirlenip dallarında başarılı birer müzik eğitimcisi olmaları amaçlanmıştır. Ayrıca işbirlikçi öğrenmeyi destekleyip öğrenciler arasında arşiv, repertuvar konusunda yardımlaşmayı arttıracağı düşünülmektedir.

Problem Cümlesi

Müzik eğitimi bölümlerindeki şan öğrencilerinin özyeterlik algılarına yönelik görüşleri nelerdir?

Alt Problemler

1. Müzik Eğitimi Bölümleri'ndeki şan öğrencilerinin sesin oluşum süreçleriyle (solunum, fonasyon, rezonans ve artikülasyon) ilgili özyeterlik algılarına yönelik görüşleri nasıldır?

2. Müzik Eğitimi Bölümleri'ndeki şan öğrencilerinin performans sırasındaki özyeterlik algılarına yönelik görüşleri nasıldır?

3. Müzik Eğitimi Bölümleri'ndeki şan öğrencilerinin şan terminolojisi konusundaki özyeterlik algılarına yönelik görüşleri nasıldır?

4. Müzik Eğitimi Bölümleri'ndeki şan öğrencilerinin şarkının etkili bir şekilde yorumlanması konusundaki özyeterlik algılarına yönelik görüşleri nasıldır?

Sayıltılar

1) Öğrencilerin, görüşme sırasında araştırmacıdan etkilenmediği varsayılmaktadır.

2) Öğrencilerin, soruları gönüllülük esasına dayalı, içtenlikle cevapladıkları varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

1) Araştırma, 2013-2014 öğretim yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenim gören 2. 3. ve 4. sınıflardan belirlenen 20 şan öğrencisi ile sınırlıdır.

2) Araştırma öğrencilerin algıları ile sınırlıdır.

3) Araştırmada veri toplama araçları görüşme formu ile sınırlıdır.

Tanımlar

Şan: Türkçe'ye, Fransızca'daki "chant" sözcüğünden geçen bu kelimenin asıl anlamı; "dayanıklılık ve sağlamlık kazandırmak için sesi işlemek, yetiştirmek, sesle ilgili dayanıklılık sanatı, sesle şarkı söyleme sanatıdır" (Petit Larousse, 1972: 165; Töreyin, 1999 s. 2'deki alıntı).

Özyeterlik: Özyeterlik, kişinin fiziksel ya da kişilik özellikleri hakkındaki yargılarından ziyade, kişinin neler yapabileceği hakkındaki inanışlarıdır (Zimmerman ve Cleary, 2005: 47).

Vokal Rejistir: Sıra seslerin gırtlak, dil ve damağın aldığı konumlara göre söylenmesidir (Lehmann, 1902). Kafa, gırtlak ve göğüs rejistiri olarak üç bölgeye ayrılır.

Rezonans: Sesin, kaynağından çıktıktan sonra çevrenin akustik özellikleriyle şekillenerek nitelik kazanması.

Fonasyon: Ses üretim borusu diye adlandırdığımız gırtlaktaki bu oluşuma, yani ses üretimine Fonasyon denir (Sabar, 2008: 87).

Kısaltmalar

AGSL: Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi.

TDK: Türk Dil Kurumu

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde ses, şan eğitimi ve özyeterlik ile ilgili yurt içi ve yurt dışında yapılan yayın ve araştırmalara yer verilmiştir.

Ses ve Şan Eğitimi İle İlgili Araştırmalar

Ekici (2008), "Müzik Öğretmeni Yetiştirmede Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Bir Program Geliştirme Çabası" adlı doktora tez çalışmasında, bireysel ses eğitimi dersinde müzik öğretmeni adayının konuşmada ve şarkı söylemede sesini doğru, güzel ve etkili bir şekilde kullanabilmesi, ses sağlığına dikkat etmesi, ileride öğrencilerine örnek olabilmesi için Bireysel Ses Eğitimi dersini programlı bir şekilde gerçekleşmesi gerektiğini söylemiştir ve bu derse yönelik bir program önerisinde bulunmuştur. Araştırmasında dersin süresi, sesin kullanımı, öğrenme ve öğretme stratejileri üzerine öğrenciler için, müzik öğretmenleri için ve ses eğiticileri için üç farklı görüşme formu hazırlayıp uygulamıştır. Ortak görüş olarak ders süresinin uzatılması gerektiği, ağırlıklı olarak diyafram, ses-soluk bağlantısı sorunu yaşandığı, sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca araştırmacı tarafından Bireysel Ses Eğitimi dersinin gereksinimlerine yönelik öğrenci görüşlerine dayalı ölçek geliştirmiştir ve uygulamıştır. 305 öğrenciye uygulanan ölçek sonuçlarına göre bu derste, kuramsal içeriğe (ses anatomisi, sesin oluşumu, ses sağlığı ve korunması vb.) ve teknik uygulamalara ağırlık verilmesi gerektiği, her öğrencinin ses özelliğine, yeteneğine ve gelişimine uygun ses eğitimi repertuvarı kullanılması gerektiğini dile getirilmiştir. Dersin, piyano eşliği ile işlenmesi, okul şarkıları repertuvarı çalışılması, konuşma eğitimini içermesi gerekliliğine de değinilmiştir.

Erdoğan (2008), “Ses Eğitiminde Terminoloji ve Temel Kavramlar Bazında Öğrenci Yeterliliklerinin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, müzik ögretmeni adaylarının, ses egitim biliminin temel ilkeleri doğrultusunda yeterli bilgi ve beceriyi kazanıp kazanmadıklarını ve ses eğitimi ile ilgili terminolojiyi özümseyerek, mesleki dillerinde kullanılır hale getirip getirmediklerini incelemiştir. Araştırmada, öğrencilerin terim bilgisini ölçmek amacıyla “Ses Eğitimi Terminolojisi Başarı Testi”, öğretim görevlilerinin ses eğitimi dersi terminolojisi ile ilgili görüşlerini araştırmak için ise “Öğretim Görevlileri Görüşme Formu” kullanılmıştır. Araştırma değerlendirildiğinde, öğretmen adaylarının ses eğitimi ile ilgili terimler konusundaki yeterliliklerinin orta düzeyde oldugu saptanmış, yeterliliklerin üniversitelere ve cinsiyetlere göre farklılık gösterirken, sınıflara ve mezun oldukları lisenin türüne göre farklılık göstermediği görülmüştür. Öğretim görevlileri ile yapılan görüşme sonucunda ise, terminolojinin ses eğitiminde çok önemli bir yeri oldugunu, fakat ders sürecinde teorik olarak verilen bilgilerin, ögrencilerin aklında kalıcı olmasının saglanması konusunda sıkıntılar yaşandığı belirtilmiştir.

Perçin (2004), diksiyonun önemini vurguladığı “Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Bireysel Ses Eğitimi Dersinde Diksiyonun Önemi” adlı araştırmasında, başlangıçtan bu yana okutulan müzik eğitimi programları incelendiğinde diksiyon eğitiminin eksik olduğu düşüncesiyle müzik öğretmeni adaylarına ve eğitmenlerine çeşitli önerilerde bulunmuştur. Müzik öğretmeni adaylarının öncelikle Türkçemizi doğru kullanmaları gerektiğini vurgulamıştır. Yabancı dilde yazılmış eserlerin yanı sıra kendi dilimizde yazılmış eserlere de yer verilmesi gerektiğini ve her ne söyletilirse söyletilsin diksiyon üzerinde durulmasını dile getirmiştir. Doğru, güzel şarkı söyleyebilmek için, sözlerin anlaşılır olması için, dilimizin kurallarını bilmek ve öğretmek gerekliliği önerisinde bulunmuş, Türkçe’mizde yer alan eserlerin okunduğu gibi değil; yazıldığı gibi söylenmesine dikkat etmek gerektiğini söylemiştir.

Töreyin (1998) “Türkiye Türkçesi Dil Bilgisi Yapısının Şan Eğitimi Amaç, İlke Ve Teknikleri Açısından İncelenmesi” adlı doktora tez çalışmasında; ses eğitimi, şarkı söyleme eğitimi ve şan eğitiminin ifade ettiği anlamlar, amaçları, kapsamları,

ilkeleri ve yöntemleri konusunda şan eğitimini uygulayan ve ona yön veren uzmanların görüşlerinin ortaya çıkarılmasını amaçlayarak şan eğitiminin gereklerine uygun olarak şarkı söylemenin, Türkçenin dil bilgisi yapısına uygun olup olmadığını araştırmıştır. 14 uzman ile görüşme tekniğini kullanarak veriler toplamıştır. Araştırma sonuçlarına göre; Türkçenin ses yapısının şan eğitimiyle her konuda uyuştuğu, bunun için şan eğitimi amaç ilke ve yöntemlerini ve Türkçenin ses yapısını iyi bilmek gerektiği sonucu belli olmuştur.

Price (2006), araştırmasında, konuşma sesinin, şarkı söyleme sesi üzerindeki etkilerinin anlaşılması için, konuşma sesi ile şarkı söyleme sesi arasındaki ilişkiyi ele alarak, ikisi arasındaki bağıntıları bulmayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, konuşma sesi, şarkı sesine göre daha çok kullanıldığından, şarkı sesinin daha iyi kullanılması için, önce konuşma sesine yönelik eğitimin gerekli olduğu saptanmıştır.

Kim (2005), dört büyük Amerikalı ses eğitmeni; Appelman, Reid, Vennard ve Miller tarafından ses eğitiminde uygulanan solunum kontrolü çalışmaları konusunda bir araştırma yapmıştır. Solunum konusunun ve şarkı söylemede doğru solunumun ele alındığı çalışmada, sürecin anlaşılırlığı için anatomi ve fizyolojinin bilinmesinin önemine değinmiştir. Bu amaçla, araştırmanın birinci bölümünde; solunum sisteminin anatomisine, ikinci bölümünde; Amerikalı dört ses eğitmeninin solunum tekniklerine, ayrıca doğru ve etkili solunumun geliştirilmesi için, Appelman, Vennard ve Miller tarafından önerilen bazı solunum çalışmalarına yer verilmiştir.

Özyeterlik İle İlgili Araştırmalar

Yenice (2012), Öğretmen adaylarının özyeterlik düzeyleri ile problem çözme becerilerini incelemiştir. Fen bilgisi, sosyal bilgiler ve sınıf öğretmeni adaylarının (toplam 429 kişi) özyeterlik düzeyleri ile problem çözme becerileri arasında bir ilişki bulunup bulunmadığını incelemiştir. Verilere göre öğretmen adaylarının özyeterlik düzeyi arttıkça problem çözme becerilerinin de arttığını söylemiştir.

Kurt ve Ekici (2012), Gazi Eğitim Fakültesi Biyoloji Eğitimi Bölümü öğrencilerinden 40'ının katılımıyla öğretmen adaylarının özyeterliğini

incelemişlerdir. Çalışma, deneme öncesi desenlerden tek gruplu ön test- son test modeline göre hazırlanmıştır. Çalışmada ön test olarak öğretmen özyeterlik ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin geneli için hesaplanan Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı, .92 olarak bulunmuştur. 12 haftalık sınıf yonetimi dersine katılan öğretmen adaylarına aynı ölçme aracı son test olarak tekrar uygulanmıştır. Araştırma sonunda, sınıf yönetimi dersinin biyoloji öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algı düzeyini geliştirmede etkisi olduğu belirlenmiştir. Ayrıca çalışma sonuçları, biyoloji öğretmen adaylarının öğretmen özyeterlik algı düzeylerinin cinsiyet, genel akademik başarı durumu ve mezun oldukları lise turu açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiğini ifade etmektedir.

Küçük (2011) "Müzik Etkinliklerine Katılan ve Katılmayan Çocuklarda Benlik Saygısı ve Müzik Yeteneğine Yönelik Özyeterlik Algısının İncelenmesi" adlı çalışmasında ilköğretim okullarında ders dışı müziksel etkinliklere katılan ve katılmayan öğrencilerin müzik yeteneklerine yönelik özyeterlik algıları ve benlik saygısı düzeyleri arasında fark olup olmadığını incelemiştir. Ayrıca benlik saygısı ile müzik yeteneğine yönelik özyeterlik algısı arasında ilişki olup olmadığının saptanmasını da amaçlamıştır. Araştırma, özel ilköğretim okullarının 5., 6., 7. ve 8. sınıflarında öğrenim gören 77 öğrencinin oluşturduğu araştırma grubu üzerinden yürütülmüştür. Araştırmanın verileri Müzik Yeteneğine Yönelik Özyeterlik Ölçeği, Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri ve Kişisel Bilgi Formu ile toplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, ders dışı müziksel etkinliklere katılan ve katılmayan öğrencilerin müzik yeteneklerine yönelik özyeterlik algıları ve benlik saygısı düzeyleri arasında, ders dışı müziksel etkinliklere katılan öğrencilerin lehine olumlu yönde anlamlı bir fark bulunmuştur. Ayrıca, müzik yeteneğine yönelik özyeterlik algısı ile benlik saygısı arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Özmenteş (2011) "Müzik Öğretimine Yönelik Özyeterlik Ölçeğinin Geliştirilmesi" adlı çalışmasında müzik öğretimine yönelik özyeterlik kavramı "müzik özyeterliği" ve "öğretime yönelik özyeterlik" olmak üzere iki alanda ölçülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin büyük çoğunluğu öğretime yönelik özyeterliklerinin müzik özyeterliklerinden daha yüksek düzeyde olduğu

anlaşılmıştır. Araştırmacının hazırladığı 23 maddelik 5'li likert tipi ölçeği, Sınıf Öğretmenliği ve Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dallarında okumakta olan toplam 114 öğrenciye uygulanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği, faktör analizi ile incelenmiştir. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .924 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca ölçeğin güvenirliği Spearman Brown yöntemi ile hesaplanmış ve r: .895 olarak bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen veriler, Müzik Öğretimine Yönelik Özyeterlik Ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

Akbulut (2006) "Müzik Öğretmeni Adaylarının Mesleklerine İlişkin Öz Yeterlik İnançları" isimli çalışmasında müzik öğretmeni adaylarının özyeterlik inançları ile sınıf düzeyleri ve cinsiyetleri arasında anlamlı faklılıklar olup olmadığını araştırırken; her iki değişken için de, derse katılımı sağlama, derste öğretimsel stratejileri kullanma ve sınıf yönetimi boyutları bakımından bir farkın olup olmadığını incelemiştir. Araştırmaya 103'ü bayan, 57'si erkek 160 öğrenci katılmıştır. Çalışmada Tschannen - Moran & Woolfolk Hoy (2001) geliştirdiği ve Çapa, Çakıroğlu, Sarıkaya (2005) tarafından Türkçeye uyarlanan öğretmen özyeterlik inancı ölçeği kullanılmıştır. Yapılan istatistiksel çalışmalar sonucunda müzik öğretmen adaylarının sınıf düzeyi ve cinsiyet değişkenleri açısından müzik dersine ilişkin özyeterlik inanç düzeylerinde ve söz konusu değişkenler açısından müzik öğretmeni adaylarının müzik dersine ilişkin derse öğrenci katılımı sağlama, öğretimsel stratejileri kullanma ve sınıf yönetimi boyutlarında özyeterlik inanç düzeylerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark saptanmamıştır.

Akkoyunlu ve Kurbanoğlu'nun (2004) "Öğretmenlerin Bilgi Okuryazarlığı Özyeterlik İnancı Üzerine Bir Çalışma" isimli çalışmalarında, öğretmenlerin bilgi okuryazarlığı özyeterlik inanç düzeyi ile bilgi okuryazarlığı özyeterlik inanç düzeyinin yaş, branş, kıdem ve mezun olunan okul değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Bu amaçla araştırmacılar tarafından 7'li likert tipi 40 maddelik bilgi okuryazarlığı özyeterlik ölçeği geliştirilmiştir. Araştırma verileri geliştirilen bu ölçekle ilk ve ortaöğretim düzeylerindeki toplam 374 öğretmenden toplanmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin bilgi okuryazarlığı

özyeterlik inancının düşük olduğu ve yaş ilerledikçe bilgi okuryazarlığı özyeterlik inancının düştüğü bulgularına ulaşılmıştır. Ayrıca araştırmada, ortaöğretim kademesindeki öğretmenlerin ilköğretim kademesindeki öğretmenlere göre daha yüksek bilgi okuryazarlığı özyeterlik inancına sahip oldukları belirlenmiştir.

Yaman ve diğer., (2004) öğretmen adaylarının fen öğretimine yönelik özyeterlik inanç düzeylerinin tespit edilmesi amaçladıkları çalışmalarında 2002-2003 yaz yarıyılında fen bilgisi öğretmenliği anabilim dalının farklı sınıf düzeylerinde eğitim gören öğretmen adaylarına özyeterlik inanç ölçeği uygulamışlardır. Araştırmada mezun olunan lise türü ve cinsiyet bağımsız değişkenler olarak ele alınmıştır. Bu araştırma sonucuna göre, fen eğitimi alan öğretmen adaylarının sınıf seviyeleri arttıkça özyeterlik inanç düzeylerinin yükseldiği tespit edilmiştir. Ayrıca lise türü ve cinsiyet değişkenlerine göre öğretmen adaylarının öğretmenliğe yönelik özyeterlik algısında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Nielsen (2004) araştırmasında bireysel ses ve çalgı uygulamaları dersindeki ileri düzeyde müzik öğrencilerinin öğrenme ve çalışma stratejileri ile oluşan özyeterlikleri ile, onların istihdam stratejileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Katılımcılar, ileri müzik eğitimi alan 18- 43 yaş arasında Norveçli öğrencilerden oluşmuştur. Araştırmanın yöntemini, kullanılan stratejileri öğrenmek için anket formu oluşturmaktadır. Uygulama sırasında genellikle bilişsel, üstbilişsel ve kaynak yönetimi stratejilerinin kullanıldığı ortaya çıkmıştır. Bu stratejilerin arasında en çok kendi kaynaklarını yönetmek için stratejiler kullandıkları görülürken, yüksek özyeterliğe sahip öğrencilerin, düşük özyeterliğe sahip öğrencilere kıyasla bilişsel ve üstbilişsel materyalleri öğrenmeye çabaladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Kız ve erkek öğrenciler arasında özyeterlik açısından anlamlı farklar görülmüştür. Ana çalgı grupları ve lisans programı arasında anlamlı farklar görülmezken; cinsiyet ve lisans programı arasındaki anlamlı etkiler görülmüştür.

McCormick ve McPherson (2003) daha önce yapmış oldukları özyeterliğin müzik performansı üzerinde ne kadar etkili olduğunu gösteren çalışmalarını pekiştirme amaçlı ikinci kez bir araştırma yapmışlardır. Önceki araştırma okuldaki

akademik konularla tutarlı bir şekilde yapılmış, müzik performansı sınavlarını kapsamış ve özyeterliğin önemini göstermiştir. Bu çalışmada aşamalı müzik performansı sınavlarının farkını kıyaslamak için bir yapısal denklem analizi, iki farklı çeşitte uygulanmıştır. Avustralya Müzik Sınavları Kurulu'nun hazırlamış olduğu sınavlara 446'sı kız, 240'ı erkek toplam 686 öğrenci katılmıştır. Farklılıklar iki küme ve veri arasında çıksa da; sınavlardaki en önemli başarı değişkeni yine özyeterlik olarak bulunmuştur.

Sinden (1999), müzikte performans endişesi, mükemmeliyetçilik, başa çıkma stilleri, özyeterlik ve özgüven gibi kişilik özelliklerini inceleyen araştırmasında müzik aleti çalan 138 üniversite öğrencisiyle çalışmıştır. Veri toplama aracı olarak performans endişesi için "Performance Anxiety Inventory", mükemmeliyetçilik için "Multidimensional Perfectionism Scale", başa çıkma stratejileri için "Coping Style Questionnaire", özyeterlik için "Self-Efficacy Scale" ve özgüven için "Rosenberg's Self-Esteem Scale" kullanılmıştır. Sonuçta düşük özyeterlik, düşük özgüven, mükemmeliyetçiliğin boyutları; yüksek hata yapma kaygısı, yüksek faaliyet endişesi, düşük kişisel standartlar ve duygusal başa çıkma stillerine bağlılık performans endişesinin belirtileri olarak bulunmuştur. Kadınlar erkeklere göre daha yüksek performans endişesi içinde olduklarını ve ailesel beklenti ile eleştiriye daha fazla maruz kaldıklarını bildirmişlerdir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu çalışma nitel bir araştırmadır. Nitel araştırma "gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma" olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2000: 19).

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları ve veri çözümleme teknikleri yer almaktadır.

Araştırma Modeli

Bu çalışma, nitel araştırma modellerinden biri olan “olgubilim” modeli kapsamında yürütülmüştür. Olgubilim çalışmalarında genellikle belli bir olguya ilişkin bireysel algıların ve perspektiflerin ortaya çıkması ve yorumlanması amaçlanır (Yıldırım ve Şimşek. 2005; Saban, 2006: s. 470’deki alıntı) .

Yapılan bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme tekniğini kendi içinde yapılandırılmış, yarı-yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşmeler olarak sınıflamak mümkündür. Yarı-yapılandırılmış görüşmede sorular önceden belirlenir. Bu araştırmanın verileri, görüşme türlerinden yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı 2., 3., ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada amaçlı örnekleme yoluna gidilmiştir. 1. sınıf şan öğrencileri okula yeni adapte olmaya çalıştıkları ve şan dersinin içeriğini henüz kavramaya çabaladıkları için uygulamanın dışında tutulmuştur. 2., 3., ve 4. sınıf şan anadal öğrencileri araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmaya 5'i (%25) erkek, 15'i (%75) kadın olmak üzere toplam 20 öğrenci katılmıştır. Veriler 2013-2014 akademik yılında toplanmıştır. Görüşmeler gönüllülük esasına dayalı uygulanmıştır. Analiz sürecinde katılımcılar K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20 şeklinde kodlanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin özellikleri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3'e göre, çalışmaya katılan öğrencilerin 15'i kadın, 5'i erkektir. Öğrencilerin 7'si lisans 2., 8'i lisans 3., 5'i lisans 4. Sınıfta öğrenim görmektedir. Katılımcıların 12'si üniversite öncesi şan eğitimi almış; 8'i daha önce hiç eğitim almamıştır. Son olarak çalışmaya katılan öğrencilerin 18'i herhangi bir Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi'nden mezun olmuş iken, 2'si AGSL mezunu değildir.

Tablo 3

Araştırmaya Katılan Öğrenciler ile İlgili Ön Bilgiler

Kod	Cinsiyet	Sınıf Düzeyi	Üniversite Öncesi Şan Eğitimi	Mezun Olunan Lise Türü
K1	E	2	-	AGSL
K2	E	4	-	AGSL
K3	K	4	-	AGSL
K4	K	2	+	AGSL
K5	K	4	+	AGSL
K6	E	3	+	AGSL
K7	K	3	+	AGSL
K8	K	4	+	AGSL
K9	K	2	+	AGSL
K10	K	3	-	AGSL
K11	K	4	+	AGSL
K12	K	3	-	Diğer
K13	K	3	-	AGSL
K14	E	3	+	AGSL
K15	K	2	-	AGSL
K16	K	3	+	AGSL
K17	K	2	+	AGSL
K18	E	2	+	AGSL
K19	K	2	+	AGSL
K20	K	3	-	Diğer

Veri Toplama Araçları

Çalışmada daha geniş kapsamlı bilgi elde etmek amacıyla niteliksel veri toplama tekniklerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan Şan Özyeterlik Görüşme Formu

uygulanmıştır (Ek-2). Algıların ortaya konmasında ve yorumlanmasında görüşmeler, araştırmacı için büyük bir önem taşır (Yıldırım ve Şimşek, 2000: 25). Görüşmedeki açık-uçlu sorular araştırmanın dört alt problemine ilişkin bilgileri toplamaya yönelik olarak hazırlanmıştır. Görüşmede ayrıca katılımcıların demografik özellikleriyle ilgili bilgileri toplamaya yönelik bazı kapalı-uçlu sorulara da yer verilmiştir. Çalışmada kullanılan görüşme formu hazırlanırken, görüşülen kişilerle daha etkili ve verimli bir iletişim kurmak amacıyla soruların olabildiğince açık, kolay anlaşılabilecek nitelikte olmasına özen gösterilmiştir.

Görüşmenin dış geçerliliğini belirlemek için, hazırlanan görüşme formu beş uzmanın görüşüne sunulmuştur. Buna göre, uzmanlardan, sorulan soruların açık ve anlaşılır olup olmadığını, ele alınan konuyu kapsayıp kapsamadığını, gerekli verileri sağlayıp sağlayamayacağını göz önüne alarak kontrol etmeleri istenmiştir. Uzman görüş ve önerileri doğrultusunda görüşme formunda düzeltmeler yapılmış, gerekli sorular çıkartılıp önerilen sorular eklenmiştir. Araştırmanın iç geçerliği için soruların yeterince net ve anlaşılır olmasına özen gösterilmiştir.“İç geçerlik elde edilen verilerin iki farklı kişi tarafından incelenerek karşılaştırılması ile de arttırılabilir” (Büyüköztürk ve diğer., 2012: 246). Elde edilen veriler araştırmacı hariç bir kişi tarafından daha incelenmiş, daha sonra ikisi karşılaştırılmıştır. Soruların açık ve anlaşılır olması iç geçerlik için çok önemli bir faktördür. Görüşme formu, beş şan öğrencisinde ön deneme olarak uygulanmış ve ön deneme sonuçları da dikkate alınarak düzenlenip geliştirilmesinin ardından tüm öğrencilere uygulanmıştır. Böylece, görüşme formundaki soru maddelerinin geçerliği saptanmıştır.

Görüşmeler 2013-2014 öğretim yılında 24.02.2014-24.03.2014 tarihleri arasında Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi’nde gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, adaylardan izin alınarak ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Böylece çalışmada herhangi bir veri kaybı söz konusu olmamıştır. Araştırmacı, öğrencilerin şan özyeterlik algılarını ortaya çıkarmaya çalışırken onları yönlendirmekten kaçınmıştır. Kısaca, araştırmacının rolü, öğrencilerin araştırmanın konusu ve amacı doğrultusunda konuşmalarını sağlamak olmuştur.

Veri Çözümleme Teknikleri

Görüşmelerden ve belgelerden elde edilen ham veriler "içerik analizi tekniği" kullanılarak analiz edilip yorumlanmıştır. Ayrıca araştırma bulgularının iç güvenirliğini ve geçerliğini artırmak amacıyla öğrenci görüşlerinden sıkça alıntılar yapılmıştır.

Verilerin analizinde aşağıdaki basamaklar izlenmiştir:

Görüşmelerin dökümü: Soru maddelerinin geçerliği belirlendikten sonra 20 şan öğrencisi ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler sırasında kayıt edilen kasetler araştırmacı tarafından çözümlenmiş ve her bir satıra numara verilerek görüşme dökümü formu oluşturulmuştur. Görüşme dökümleri ile kasetler, alandan bir uzmana verilerek yanlış ya da eksik bölümlerin kontrolü sağlanmıştır.

Tema ve kodların oluşturulması: Görüşmenin dökümleri yapıldıktan sonra, görüşme soruları tek tek ele alınarak, her soru için verilen tüm yanıtlar doğrultusunda seçenekler sıralanmıştır. Aynı konu ile ilgili cevaplar alt alta yazılarak ve kodlanarak temalar oluşturulmuştur.

Araştırmanın güvenirliği: Uygulama sonrasında, görüşme dökümleri araştırmacı ve iki uzman tarafından ayrı ayrı okunarak "görüş birliği" ve "görüş ayrılığı" olan konular tartışılarak gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Araştırmanın güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği güvenirlik formülü kullanılmıştır.

$$R(\text{Güvenirlik}) = \frac{Na\ (\text{Görüş Birliği})}{Na\ (\text{Görüş Birliği}) + Nd\ (\text{Görüş Ayrılığı})} \times 100$$

Hesaplama sonucunda araştırmanın güvenirliği, birinci tema için %76.1, ikinci tema için %97.5, üçüncü tema için %75, dördüncü tema için %80.33 ortalama ise %82.2325 olarak hesaplanmıştır. Güvenirlik hesaplarının %70'in üzerinde çıkması, araştırma için güvenilir kabul edilmektedir (Miles ve Huberman, 1994). Burada elde edilen sonuç, araştırma için güvenilir kabul edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmanın alt problemlerine dayalı olarak elde edilen verilerin çözümlenmesiyle ulaşılan her alt probleme ait bulgulara ve bu bulgular doğrultusunda yapılan yorumlara yer verilmiştir.

Bulgular, tablolar halinde sunulmuş ve adayların yanıtlarından doğrudan alıntılar yapılarak yorumlanmıştır. Doğrudan alıntılarda, frekans verilip yanında kod numarası belirtilmiştir.

Araştırmacı, görüşme sırasında, katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla katılımcılara bazı sorular yöneltmiştir. Veri sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4

Sınıf Düzeyi, Üniversite Öncesi Şan Eğitimi, Mezun Olunan Lise Türüne Göre Şan Özyeterliği Durumu

	Sınıf Düzeyi			**Üniversite Öncesi Şan Eğitimi**		**Mezun Olunan Lise Türü**			
	Lisans2	**Lisans3**	**Lisans4**	**Alan**	**Almayan**	**AGSL**	**Diğer**	**Toplam**	**%**
Yeterli	4	8	3	8	7	13	2	15	75
Yetersiz	3	-	2	4	1	5	-	5	15

Tablo 4'ün sonuçlarına göre, lisans 2'de öğrenim gören 7 kişiden 4'ü genel anlamda kendilerini yeterli görürken, 3'ü henüz yeterli olmadıklarını düşünmektedir.

Lisans 2'de öğrenim gören katılımcıların teknik, yorum, terminoloji ve repertuvar açısından kendilerini yetersiz buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Lisans 3'te öğrenim gören 8 kişiden hepsi genel anlamda kendilerini yeterli bulmaktadır. Yapılan görüşmeler sonunda lisans 3'te öğrenim gören öğrencilerin kendilerine güvendikleri fakat teknik açıdan gelişmeye ihtiyaç duydukları sonucuna ulaşılmıştır. Lisans 4'te öğrenim gören 5 kişiden 3'ü yeterli olduklarını düşünürken, 2'si yetersiz olduklarını düşünmektedir. Bu öğrencilerden kendilerini yeterli bulanlar teknik, repertuvar, yorumlama gibi alanlarda rahat olduklarını dile getirmişlerdir. Yetersiz hissedenler ise dört yılsonunda repertuvar açısından kendilerini yeterli bulduklarını fakat o repertuvarı söyleyecek kondisyona ve tekniğe sahip olmadıklarını dile getirmişlerdir. Ulaşılan sonuca göre, sınıf düzeyi arttıkça, şan tekniği, repertuvar, yorum gücü de artmaktadır. Görüşmeler sırasında dikkati çeken bir başka nokta ise, sınıf seviyesi arttıkça öğrencinin kendi başına çalışma özyeterliğinin de yükseldiğinin görülmesi olmuştur.

Öğrenim gördükleri yükseköğretim kurumuna girmeden önce şan eğitimi alan 12 kişiden 8'i kendisini yeterli görürken 4'ü yetersiz görmekte; almayan 8 kişiden 7'si yeterli olduğunu düşünürken yalnızca 1 tanesi yetersiz olduğunu düşünmektedir. Katılımcıların 18'i AGSL, 2'si genel lise mezunudur. 18 kişiden 13'ü kendisini yeterli hissederken, 5'i yetersiz hissetmektedir. Genel lise mezunu 2 kişiden ikisi de kendisini yeterli bulmaktadır. Görüşmeler incelendiğinde daha önce şan eğitim alma durumu ile özyeterlik arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Aynı şekilde mezun olunan lise türü ile şan özyeterlik düzeyi arasında da anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Görüşme sonucunda 4 temaya ulaşılmıştır:

I. Sesin Oluşum Süreci

II. Performans

III. Terminoloji

IV. Yorumlama

Verilerin sonucunda ortaya çıkan temalar, alt problemlerle ilişkilendirilerek sunulmuştur. Ortaya çıkan 4 tema, 4 alt problemi temsil etmektedir.

1.Alt Problem: Müzik Eğitimi Bölümleri'ndeki şan öğrencilerinin sesin oluşum süreçleriyle (solunum, fonasyon, rezonans ve artikülasyon) ilgili özyeterlik algılarına yönelik görüşleri nasıldır?

Sesin Oluşum Sürecine Yönelik Özyeterlik Algılarına İlişkin Bulgular

Öğrencilere araştırmanın birinci alt problemini yanıtlamak için toplam 9 soru (1.,2.,3.,4.,5.,6.,7.,8.,9.) yöneltilmiştir. Verdikleri yanıtlara göre, şan özyeterliklerini neden böyle algıladıkları belirlenmiş ve bunlar birbiriyle ilişkilendirilerek kodlar oluşturulmuştur.

Sesin oluşum süreci hakkında araştırmacı tarafından soru sorulmaya başlamadan önce öğrencilerin var olan bilgilerini ölçmek için 2 genel soru yöneltilmiştir. İlk olarak "Kendinizi şan alanında hangi yönlerden yeterli buluyorsunuz?" sorusu yöneltilmiştir. Verdikleri yanıtlara göre şan öğrencilerinin özyeterlik algılarına yönelik görüşleri ve bunların frekansları Tablo 5'te verilmektedir.

Her öğrenci en az bir alanda kendisini yeterli bulmaktadır. Öğrenciler yeterli buldukları alanları söylediklerinde farkında olmadan araştırmanın alt problemlerine değinmişlerdir. Araştırmacının araştırma problemine dayalı olarak genel 2 soru sormasının asıl amacı, araştırmacı sormadan öğrencilerin alt problemlere değinip değinmeyeceğini görmek istemesidir. Verilen yanıtlara göre kodlar arasında en çok söylenen"yorumlama, deşifre, müzikalite ve rejistir" olmuştur.

Tablo 5

Şan Alanında Yeterli Bulunan Yönler

Öğrencilerin Kodu	Özgüven	Rejistir	Diyafram nefesi	Deşifre	Repertuvar	Rezonans	Telaffuz	Yorumlama	Müzikalite	Eşlikle uyum	Beden dilini kullanma	Sahne performansı	Ses parlaklığı	Ağız Pozisyonu	Ses rengi
K1	✓														
K2															✓
K3									✓						
K4		✓	✓												
K5		✓		✓				✓		✓					
K6					✓										
K7						✓								✓	
K8							✓	✓							
K9		✓													
K10															✓
K11			✓						✓	✓					
K12								✓			✓				
K13				✓		✓		✓							
K14	✓											✓			
K15								✓						✓	
K16				✓									✓		
K17		✓													
K18									✓						
K19				✓				✓	✓						
K20														✓	
F	2	4	2	4	1	2	1	6	4	2	1	1	1	3	2

Tablo 5'te görüldüğü gibi, "yorumlama, deşifre, müzikalite ve rejistir (ses bölgeleri) " konuları ağırlıklı olarak dile getirilmiştir. Bir eseri tüm haliyle iyi yorumlayabildiğini düşünen öğrenciler, bir şan eseri ile ilk karşılaştıklarında rahatça deşifre edebildiklerini söyleyen öğrenciler ve eseri nüansları kullanarak müzikalite açısından geliştirdiklerini ve bu konuda yeterli olduklarını söyleyen öğrenciler ve rejistir konusunda kendini yeterli bulan bazı öğrencilerin ifadeleri şöyledir:

"...Parçanın ruhuna girebiliyorum, onu hissedebiliyorum. Bu yüzden de iyi yorumluyorum...." (K8); "Sesin karakterini ortaya çıkarmak için düz söylememek gerekiyor yani ifadeli söyleyerek iyi yorumlamak gerekiyor. Bu konuda yeterli olduğumu düşünüyorum...." (K12)

"Kendimi solfej alanında yeterli buluyorum. Güzel Sanatlar Lisesi mezunu olduğum için bu konuda oldukça yeterliyim. Bir şan parçasını öncelikle solfej yaparız bu konuda yeterliyim...." (K13); " ...Kolay deşifre yapabiliyorum. Bir şan eserini ilk elime aldığımda solfejini yapıp ardından kolaylıkla söz ve notayı birleştirebiliyorum." (K5)

"Parçayı hissederek ve gerekeni yaparak söylediğimi düşünüyorum. Şarkının duygusunu verebildiğimi düşünüyorum. Bu yüzden de müzikalite yönünden kendimi yeterli buluyorum...." (K11); "Yorumlama ve nüans yapabilme konusunda kendimi yeterli hissediyorum dolayısıyla müzikalite konusunda yeterliyim. Ayrıca deşifre konusunda da iyiyim." (K19)

"Ses rejistiri olarak yeterli olduğumu düşünüyorum. İyi duyup iyi söyleyebiliyorum. Sesim aralık olarak geniş...." (K5); "Ses aralığı konusunda kendimi yeterli buluyorum. Ses aralığımın geniş olduğunu düşünüyorum. Kafa sesi ve göğüs sesini iyi kullanıyorum." (K17)

Öğrencilerin ifadelerinden de anlaşılacağı gibi, şan özyeterliği denilince akla en çok gelen konular; yorum gücü, deşifre yapabilme yeteneği, müzikaliteyi kullanarak söyleme ve ses bölgelerinin kullanımı olmuştur. Ardından öğrencilere "Şan eserlerini doğru bir şekilde seslendirebilme konusunda yeterli bulduğunuz yönleriniz nelerdir?" sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin "doğru seslendirebilme" kavramından ne anladıkları ve bu konuda yeterli buldukları yönleri ve frekansları Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6

Öğrencilerin Şan Eserini Doğru Seslendirebilme Konusundaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşler

Öğrencilerin Kodu	Parçayı dinlemek	Parçanın solfejini yapmak	Nüanslara uygun söylemek	Eşlikle uyumlu söylemek	Artikülasyona dikkat etmek	Tona bağlı kalmak	Nefes yerlerine dikkat etmek	Nefes ve ses egzersizi yapmak
K1	✓	✓	✓					
K2	✓	✓						
K3	✓		✓					
K4	✓	✓		✓				
K5				✓	✓			
K6		✓	✓		✓			
K7	✓		✓		✓			
K8	✓			✓	✓			
K9	✓							
K10		✓						
K11	✓							
K12						✓		
K13	✓	✓			✓			
K14	✓	✓						
K15		✓	✓					
K16	✓	✓			✓		✓	✓
K17	✓	✓						
K18	✓	✓	✓					
K19	✓						✓	
K20	✓	✓			✓			
F	15	12	6	3	7	1	2	1

Tablo 6'da görüldüğü gibi, "Bir şan eserini doğru seslendirebilme" denildiğinde, eseri önce dinlemek, ardından solfejini yapmak, daha sonra nüanslarına uygun söylemek, eşlikle söylerken uyumlu olmak, eseri söylerken iyi bir şekilde artiküle etmek, tona bağlı kalarak söylemek, nefes yerlerine dikkat ederek söylemek ve eseri doğru söylemek için gerekli olan doğru nefes ve ses egzersizlerini yapmak konularında kendilerini yeterli hissettikleri görülmektedir. Öğrencilerin çoğunun aklına, eseri farklı sanatçılardan dinleme ve solfej yapma gelmiştir. 20 öğrenciden 15'i parçayı alır almaz dinlerken, 12'si solfejine bakmaktadır. Parçayı dinlemenin önemini belirtmek isteyen K7, K11 ve K14 düşüncelerini şöyle dile getirmişlerdir:

"…Söyleyeceğim parçaları dinliyorum, yorumlanış şekillerine bakıyorum bu şekilde parçaya hakim oluyorum sonra kendim çalışıyorum." (K7)

"Genel olarak olması gerektiği gibi yaptığımı düşünüyorum. Parçayı aldığım zaman deşifre etmeden önce ön bilgi olması açısından beğendiğim kişilerden dinliyorum. Dinleme durumu müzikalitemi çok geliştiriyor. Dinleyerek ve düzenli çalışarak doğru seslendiriyorum." (K11)

"Öncelikle eseri birkaç kişiden dinleyip ne hissettirdiğini anlamaya çalışırım. Tecrübe edinirim ve hissiyatımı geliştiririm sonra kendim deşifre yaparak çalışmaya başlarım." (K14)

Solfej yapmanın önemini vurgulayan K6 ve K17 ise şöyle demiştir:

"Parçanın içinde geçen nota değerleri, yükseklikleri, nüansları yerine getirmek için öncelikle solfejini yapmak gerektiğini düşüyüyorum. Yani parçayı hissedebilmek için ve anlayabilmek için solfej çok önemli. Bu konuda kendimi oldukça yeterli görüyorum." (K6)

"Şarkının solfejini yapmalıyız ki üzerine sözleri ekleyebilelim. Eğer nota değerlerini, vurguları, sus işaretlerini doğru yapmazsak, yani yanlış solfej yaparsak parçayı yanlış söylemiş oluruz. Solfej çok önemli ve ben buna çok vakit ayırıyorum." (K17)

Lisans 3. sınıf öğrencisi olan K16 diğer öğrencilerden farklı olarak şan eserini doğru seslendirebilme yeterliği olarak, doğru ses ve nefes egzersizi yapmayı ve nefes yerlerine dikkat etmeyi göstermiştir. K16 bu konudaki düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

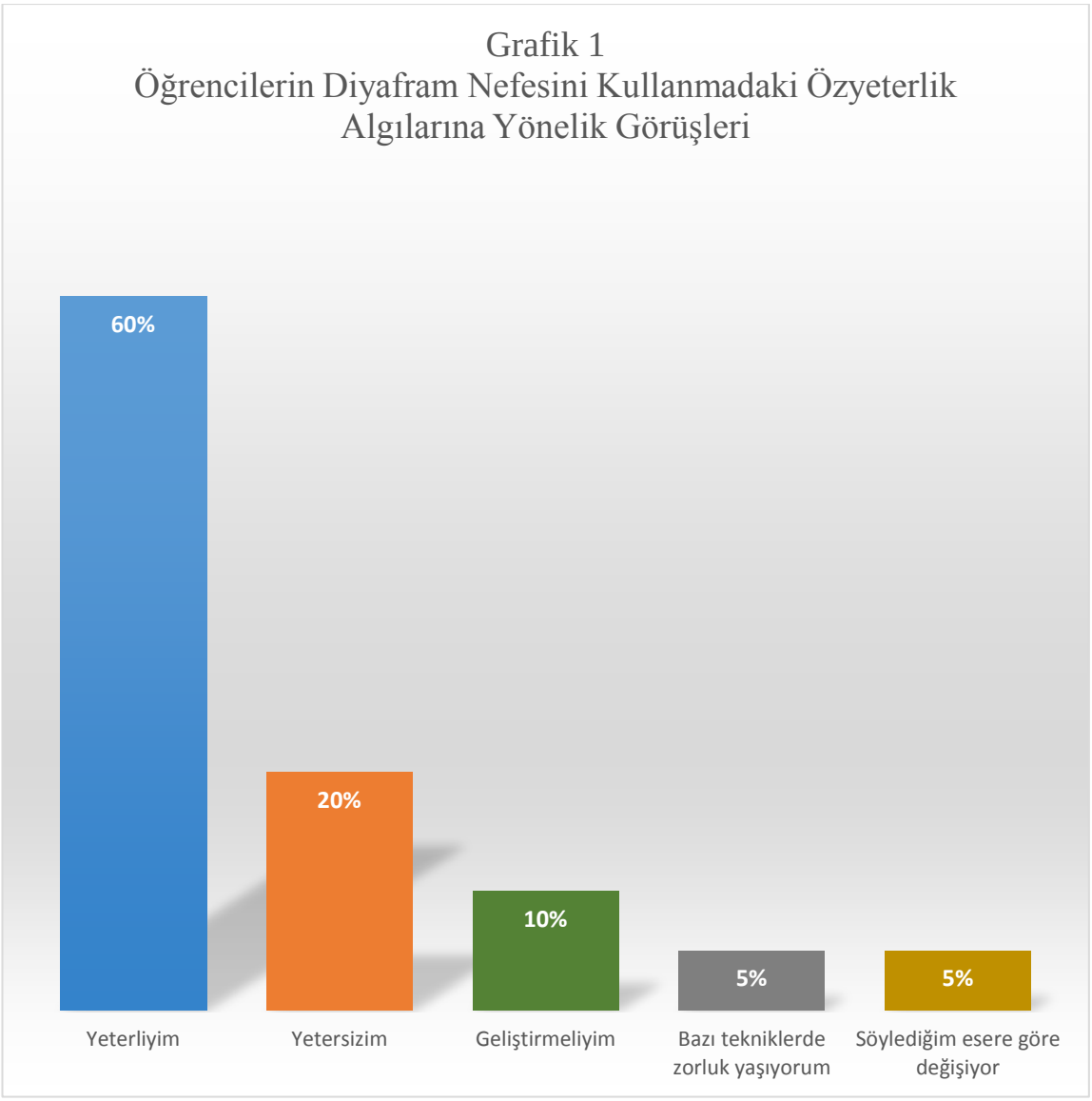
"…Doğru söylemek için doğru nefes ve ses egzersizleri yaparım. Mesela söyleyeceğim eserin içindeki en tiz nota ne ise oraya kadar mutlaka ses egzersizi yaparım. Ben bir parçayı çok iyi söyleyebilmek için çok iyi ses egzersizi yapılması gerektiğine inanıyorum. Parçanın solfejine bakarım içerisindeki çarpma ve abantılara dikkat ederim. Nefes yerlerine dikkat ederim. Ayrıca nereyi legato, nereyi staccato söylemeliyim buna bakarım." (K16)

K6'nın ifadesine bakıldığında nefes ve ses egzersizlerinin ne kadar önemli olduğunu, eseri çalışmaya başlamadan önce mutlaka eserin ses genişliğine göre egzersiz yapılması gerektiği görülmektedir. Öğrenci ifadelerine bakıldığında, bir şan eserini doğru bir şekilde söyleme özyeterliklerinin yüksek olduğu görülmektedir. Doğru söylemek için her öğrencinin çabaladığını, kendilerine çeşitli çözüm yolları arayıp buldukları görülmüştür.

Dört bölümde (solunum, fonasyon, rezonans, artikülasyon) incelenecek olan sesin oluşum süreci, görüşme sırasında öğrencilere; diyafram nefesi, fonasyon (ses üretimi), rezonans (tınının güçlenmesi) ve artikülasyon (boğumlama) ile ilgili toplam 7 soru yöneltilerek gerçekleştirilmiştir. Verilen yanıtlara göre öğrencilerin sesin oluşum sürecini nasıl algıladıkları aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Öğrencilere sürecin başlangıcı olan diyafram nefesi ile ilgili 2 soru yöneltilmiştir. İlk olarak "Diyafram nefesini kontrollü kullanabilme konusunda yeterli olup olmadığınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?" sorusu yöneltilmiştir. Yanıtlar Grafik 1'de ve Tablo 7'de şöyle sunulmuştur:

Grafik 1
Öğrencilerin Diyafram Nefesini Kullanmadaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri

Grafik 1'de görüldüğü gibi, öğrencilerin yarısından fazlası (%60) kendisini diyafram nefesi kullanma konusunda yeterli hissetmektedir. Öğrencilerin %20'si yetersiz hissederken, %10'i "diyaframımı geliştirmeliyim" derken, %5'i "bazı tekniklerde sorun yaşıyorum"; % 5'i "diyaframımı kullanmam esere göre değişiyor" demiştir.

Tablo 7

Öğrencilerin Diyafram Nefesini Kontrollü Kullanmadaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri

Öğrencilerin Kodu	Yeterliyim	Yetersizim	Geliştirmeliyim	Bazı tekniklerde zorluk yaşıyorum	Söylediğim esere göre değişiyor
K1	✓				
K2	✓				
K3		✓			
K4			✓		
K5			✓		
K6				✓	
K7	✓				
K8		✓			
K9		✓			
K10	✓				
K11	✓				
K12	✓				
K13		✓			
K14	✓				
K15	✓				
K16					✓
K17	✓				
K18	✓				
K19	✓				
K20	✓				
F	12	4	2	1	1

Tablo 7'de görüldüğü gibi, 20 öğrenciden 12'si diyafram nefesini kontrollü kullanabilme konusunda kendisini yeterli olduğunu dile getirmiştir. 20 öğrenciden 4'ü kendini yetersiz görürken içlerinden 1 kişi özyeterliğinin, söylediği esere göre farklılık gösterebildiğini dile getirmiştir. 20 öğrenciden 2'si diyaframı geliştirmeleri gerektiğini söylemiştir. 20 öğrenciden yalnızca 1 kişi farklı bir noktaya değinerek bazı teknikleri yaparken diyafram konusunda zorlandığını dile getirmiştir. Yeterli olduğunu düşünenlerden birkaçının ifadeleri şöyledir:

"Diyafram nefesi hâkimiyetle ve dikkatle alakalıdır. Bu konuda yeterli olduğumu düşünüyorum." (K1)

"Yeterliyim çünkü normal hayatta da diyafram nefesini kullanmaya çalışıyorum." (K10)

"Diyaframımı etkin bir şekilde kullandığımı düşünüyorum. O kasın bilincindeyim bu yolla her zaman kontrolü elimde tutuyorum." (K14)

"Mutlaka diyafram nefesini unuttuğumuz anlar oluyor ama hep aklımı orada tutmaya çalışıyorum ve bütün vücuttaki nefesleri bir arada düşünmeye çalışıyorum. Mesela göğüs nefesini ve diyarfam nefesini bir arada düşünüyorum bu konuda iyi olduğumu düşünüyorum." (K15)

K16 diyaframı kontrollü kullanabilmenin eserden esere göre değişiklik gösterdiğini ve geliştirmesi gereken bir kas olduğunu şu şekilde dile getirmiştir:

"Bu biraz da parçaya bağlı ve diyafram aslında bir kas olduğu için 50-60 yaşıma kadar bile geliştirebileceğim bir şey." (K16)

Kontrolün esere göre değişiklik gösterdiğini genel olarak yetersiz olduğunu söyleyen K8'in düşünceleri şöyledir:

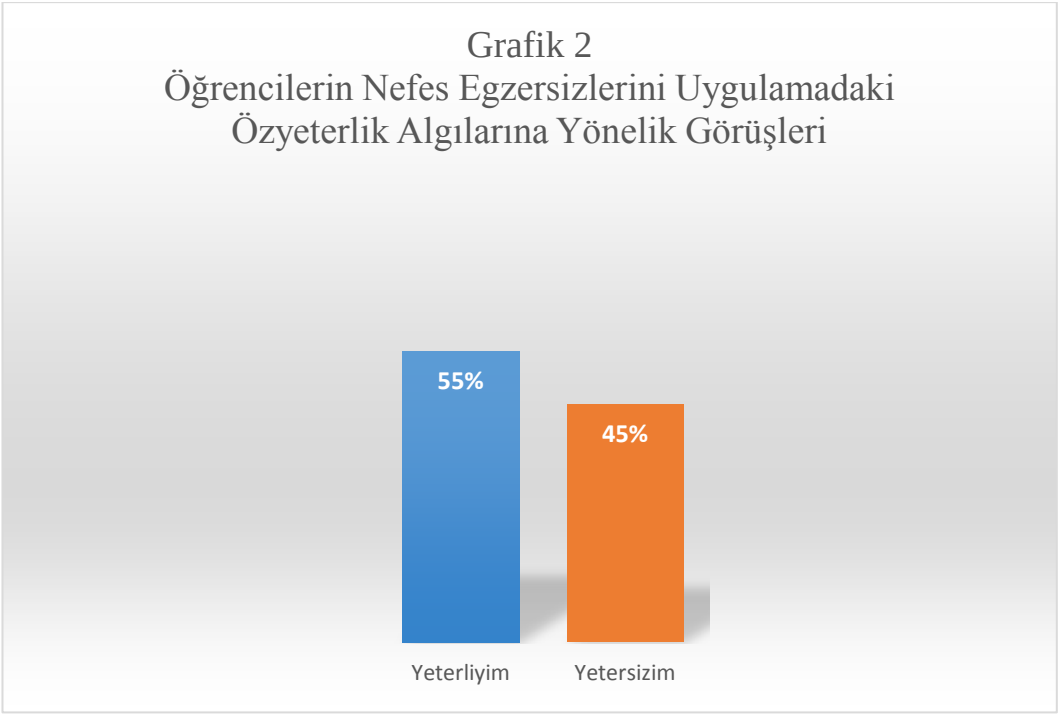
"Parçaya göre değişiyor diyafram nefesimi kullanmam. Çok emin olduğum ses sınırı rahat olan parçalarda rahat kullanabiliyorum fakat fazla ise kendimi kastığım için yeterli kullanamıyorum."(K8)

Diğer öğrencilerden farklı olarak K6 bazı teknikleri kullanırken zorlandığını şöyle ifade etmiştir:

"Diyafram denilince aklıma staccato tekniği geliyor. Bu tekniği yaparken çok zorlanıyorum özellikle eser hızlıysa diyaframım yoruluyor." (K6)

Diyafram bir kas olduğu için sürekli geliştirilmesi gerekir. Öğrenciler bu farkındalığa sahiptir. Sınıf düzeylerine göre kendilerini değerlendirdiklerinde kimi kendini yeterli, kimi yetersiz görmüştür. Kimi geliştirmesi gerektiğini savunmuştur. Diyafram, nefes egzersizleri yapmadan ve düzenli çalışmadan gelişmez. Bunun üzerine öğrencilere diyafram ile ilgili ikinci soru yöneltilmiştir: "Şan çalışmalarına başlamadan önce yapılması gereken nefes egzersizlerini uygulama konusunda yeterli olup olmadığınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?" Verilen yanıtlar Grafik 2'de ve Tablo 8'de gösterilmiştir.

Grafik 2
Öğrencilerin Nefes Egzersizlerini Uygulamadaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri

Grafik 2'nin sonuçlarına göre, öğrencilerin %55'i nefes egzersizlerini uygulamada kendilerini yeterli görürken; %45'i yetersiz görmektedir.

Tablo 8

Öğrencilerin Nefes Egzersizlerini Uygulamadaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri

Öğrencilerin Kodu	Yeterliyim	Yetersizim
K1	✓	
K2		✓
K3	✓	
K4	✓	
K5		✓
K6		✓
K7	✓	
K8		✓
K9		✓
K10	✓	
K11	✓	
K12	✓	
K13	✓	
K14	✓	
K15		✓
K16	✓	
K17		✓
K18		✓
K19		✓
K20	✓	
F	11	9

Tablo 8'de görüldüğü gibi, 20 öğrenciden 11'i nefes egzersizlerini uygulama konusunda kendini yeterli görürken; 9'u yetersiz görmektedir. Görüşmeler, öğrencilerde farkındalık yaratmıştır. Öğrenciler aslında nefes egzersizlerini düzenli olarak yapmaları gerektiğini söylemişlerdir. Özellikle diyaframı kontrollü kullanamayan bazı öğrenciler bu soruya yeterli değilim yanıtını verdiklerinde neden kontrollü kullanamadıklarını görmüş olmuşlardır. 11 öğrenci için nefes egzersizleri çok önemlidir ve vermiş oldukları yanıtlardan birkaçı şöyledir:

"Günde 1 veya 2 saat diyafram egzersizi çalışmaları yapıyorum. Bunun diyaframa çok katkısı olduğunu düşünüyorum." (K1)

"Nefes egzersizleri çok önemlidir düzenli olarak uyguluyorum en çok köpek soluması egzersizini yapıyorum." (K10)

"Nefes egzersizinin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Hatta bir video izlemiştim; ünlü bir şan eğitmeni bunun çok önemli olduğunu hergün en az 20 tane yapılması gerektiğini söylemişti. Bu yüzden hergün en az 20 nefes egzersizi yapıyorum." (K20)

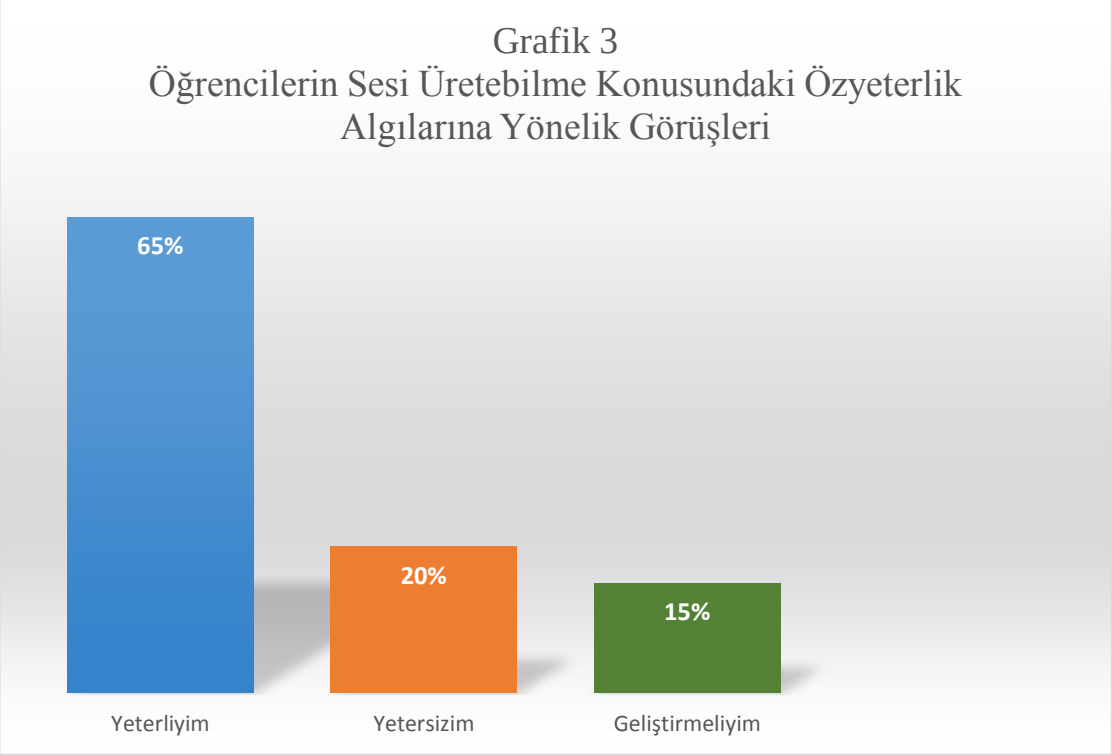
Nefes egzersizlerini uygulama konusunda kendini yetersiz gören 9 öğrenciden bazılarının ifadeleri ise şu şekildedir:

Nefes egzersizlerini yapma konusunda yetersizim aslında yapmam gerektiğinin farkındayım ama yapmıyorum bu konuda biraz tembelim. (K17)

Henüz pek detaylı yapmıyorum. Derste öğretmenimle yapıyoruz. Hangi pasaj için hangi egzersizin gerekli olduğunu öğretmenim söylüyor. (K19)

Diyafram nefesi yeterliği hakkında sorulan iki sorunun ardından öğrencilere sesin oluşum sürecinden ikincisi olan fonasyon hakkında iki adet soru yöneltilmiştir. Diyafram nefesini aldıktan sonra sesi üretebilme konusu birçok öğrencide çözülememiş bir durum olabilir. Şan somut bir kavram değildir. Bu yüzden öğrenciler özellikle şan eğitiminin ilk yıllarında bazı kavramları somutlaştıramadıklarından zorluk yaşayabilirler. Sesin ilk çıkış anı da bazı öğrenciler tarafından tamamen çözülememişken, bazılarında artık refleks haline gelmiştir.

“Diyafram nefesi aldıktan sonra nefes-ses bağlantısını kurabilme ve sesi üretebilme konusunda yeterli olup olmadığınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtlar Grafik 3’te ve Tablo 9’da gösterilmiştir:

Grafik 3’e bakıldığında, öğrencilerin sesi üretebilme konusundaki özyeterliklerinin %65’i tarafından yeterli bulunduğu, %20’si tarafından yetersiz bulunduğu ve %15’i tarafından geliştirilmesi gerekliliğinin düşünüldüğü görülmektedir.

Tablo 9

Öğrencilerin Sesi Üretebilme Konusundaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri

Öğrencilerin Kodu	Yeterliyim	Yetersizim	Geliştirmeliyim
K1	✓		
K2			✓
K3		✓	
K4			✓
K5	✓		
K6	✓		
K7	✓		
K8		✓	
K9		✓	
K10	✓		
K11	✓		
K12			✓
K13		✓	
K14	✓		
K15	✓		
K16	✓		
K17	✓		
K18	✓		
K19	✓		
K20	✓		
f	13	4	3

Tablo 9'un sonuçlarına göre, 20 öğrenciden 13'ü nefes aldıktan sonra ses-nefes bağlantısını kurup sesi üretebilme konusunda kendisini yeterli görürken 4'ü yetersiz görmekte; 3'ü ise gelişmesi gerektiğini düşünmektedir. Yeterli gören öğrencilerin yanıtlarından bazıları görüşmeye şu şekilde yansımıştır:

"Bu konuya yönelik egzersiz çok yaptım mesela nefesi alıp önce nefes üfleme ardından sesi çıkarma gibi egzersizler yaptık. Bu benim için çok iyi oldu şuan bu konuda da kendimi yeterli görüyorum." (K1)

"Sesi üretme konusu artık bende refleks haline geldi. Önceden evreleri hep düşünürdüm şuan düşünmeden yapabiliyorum." (K5)

"Diyafram nefesi alıp ağzımı açıyorum yumuşak düşünerek sesi zorlamadan çıkarıyorum yani bu konuda yeterliyim." (K10)

"Aslında bu çok fazla anlatılabilecek bir şey değil. Bunu hissetmek gerekiyor çünkü soyut bir durum. Doğru pozisyonu aldığım zaman yani; boğazın açıklığı, dilin aşağı yatması gibi durumları yaptığım zaman çok zor bir şey değil." (K11)

"Doğru nefes alıp doğru zamanda sesi vermeye çok dikkat ediyorum. Nefes alıyorum, diyaframı şişiriyorum, nefesi notalara eşit vermeye çalışıyorum. Ağzımı açıp sesi çıkartıyorum." (K15)

"Diyafram nefesi ne kadar güçlü ve iyi olursa sesim de o kadar iyi çıkar. Nefes aldıktan sonra çenemi aşağı indirip damağımı kaldırırım. Kubbe şeklini aldıktan sonra sesi çıkartırım." (K16)

Kendini yeterli hisseden öğrencilerin yanıtlarına bakıldığında bu konuda zamanında çaba sarfettiklerini, özümsedikleri için artık zorlanmadıkları görülmektedir. Özellikle sesin ilk çıkış anı için doğru nefes aldıklarında ve doğru ağız pozisyonunu yarattıklarında hiçbir sorun yaşamadıklarını dile getirmişlerdir.

Nefes-ses bağlantısını kurmada ve sesi üretmede kendilerini yetersiz hisseden öğrenciler ise yetersizlik nedenlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

"Hepsi aslında birbirine bağlıdır. Çıkaracağım sese de bağlı fakat öncelikle iyi nefes almak gerek. Ben iyi nefes alıp uygulayamadığım için nefes aldıktan sonra sese geçişte de doğal olarak zorlanıyorum." (K8)

"Bu konuyu henüz tam anlamış değilim. İlk başlarda ve parça aralarında hemen nefes alınması gereken yerlerde hemen alamıyorum, zorlanıyorum." (K9)

"Çok üstünde durmadığım için bu konuda yeterli değilim. Ses-nefes bağlantısını iyi kurabilmek için özellikle nefese çok önem vermek gerekiyor ve bağlantıyı iyi kurabilmek için ağzımı iyice açmam gerekiyor. Bunları yapmadığım için ses net çıkmıyor." (K13)

Kendini yetersiz hisseden öğrencilerin yanıtlarına bakıldığında ise, sesin ilk çıkış anı için doğru nefes alamadıklarını ve doğru ağız pozisyonunu yapamadıkları için sorun yaşadıkları görülmektedir.

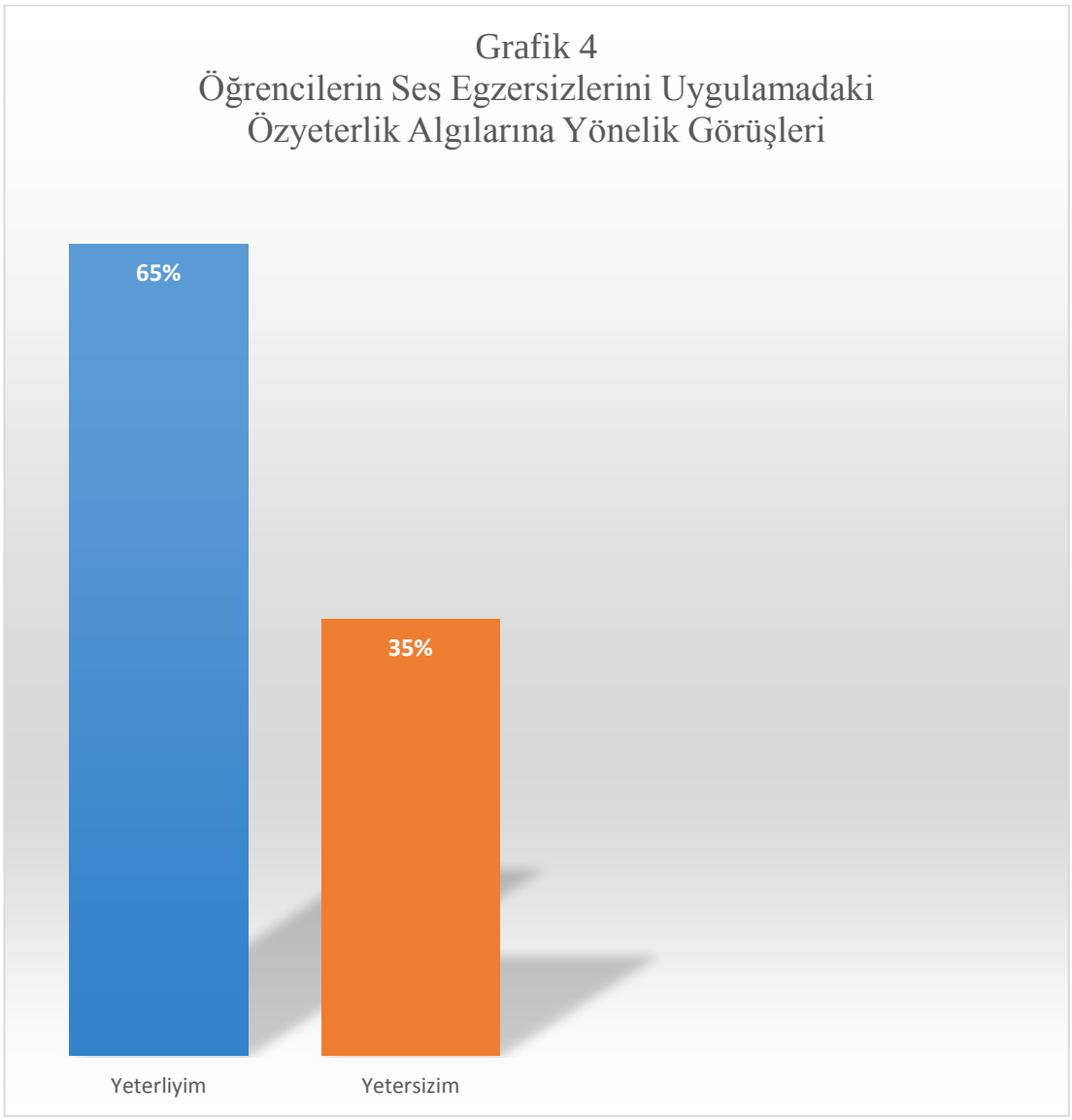
Bu konuda gelişmesi gerektiğini düşünenler sebeplerini şöyle dile getirmişlerdir:

"*Daha verimli kullanabilirim diye düşünüyorum. Daha farklı egzersizler yaparsam, çalıştığım pasaja yönelik yaparsam sesim daha rahat çıkar." (K2)*

"Tiz bir ses ise rahat çıkarabiliyorum ama pes bir ses ise rahat olmuyor. Ağzımı daha fazla açıp nefesi daha fazla üfleyince ses daha iyi çıkıyor." (K4)

"Ağzımı açar açmaz tekniğe girmem gerek bunu biliyorum ama her zaman olmuyor. Öğretmenim bana model olmasına ihtiyaç duyuyorum. Öğretmenim gösterdiğinde hemen yapıyorum. Algılamada bir sorunum yok sadece geliştirmeliyim." (K14)

Ses egzersizleri, esere çalışmaya başlamadan önce yapıldığı taktirde, sesi yumuşatır, pozisyona rahat girilmesini sağlar, nefesi güçlendirmeye de yardım eder. Düzenli yapılan ses egzersizlerinin, ses-nefes bağlantısını kurmaya ve sesi üretmeye destek sağlayacağı düşünülmektedir. Bu amaçla öğrencilere "Şan çalışmalarına başlamadan önce yapılması gereken ses egzersizlerini uygulama konusundaki yeterliğinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?" sorusu yöneltilmiştir. Verilen yanıtlar Grafik 4'te Tablo 10'da gösterilmiştir.

Grafik 4'ün sonuçlarına göre, öğrencilerin %65'i ses egzersizlerini uygulamada kendilerini yeterli görürken; %35'i yetersiz görmektedir.

Tablo 10

Öğrencilerin Ses Egzersizlerini Uygulamadaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri

Öğrencilerin Kodu	Yeterliyim	Yetersizim
K1	✓	
K2	✓	
K3	✓	
K4		✓
K5	✓	
K6		✓
K7	✓	
K8		✓
K9		✓
K10	✓	
K11	✓	
K12	✓	
K13	✓	
K14	✓	
K15	✓	
K16	✓	
K17		✓
K18		✓
K19		✓
K20	✓	
F	13	7

Tablo 10'da görüldüğü gibi, 20 öğrenciden 13'ü ses egzersizlerini uygulama konusunda kendini yeterli görürken; 7'si yetersiz görmektedir. Öğrenciler aslında ses egzersizlerini düzenli olarak yapmaları gerektiğinin farkında olduklarını belirtmişlerdir. 13 öğrenci için ses egzersizleri çok önemlidir ve vermiş oldukları yanıtlardan birkaçı şöyledir:

"Ses egzersizleri çok önemli; öyle ki ders haricinde bile sürekli ağzımda arpej yaparak çalışıyorum. Yolda yürürken bile dilimde." (K2)

"Egzersizleri yapmaya kapalı ağızla başlıyorum önce ses tellerini ısıtıyorum sonra vokallerle devam ediyorum. Söyleyeceğim parçadaki en tiz nota ne ise o sese kadar ses egzersizlerini devam ettiriyorum." (K7)

"*Haftada en az 4 gün ses egzersizlerini yapıyorum. Parçalara çalışmaya başlamadan önce her zaman yapıyorum. Parça çalışmasam bile egzersizleri yapıyorum." (K10)*

"Parçanın içerisinde bulunan ses aralığına göre çeşitli egzersizler yapıyorum. Parça içinde en tiz nota neyse o sese kadar hatta biraz daha tize kadar egzersiz yapıyorum. Parçaların çeşitli pasajlarını çalışırken, öğretmenim burada bu egzersizi yapmalısın diyor ve yapıyoruz bu şekilde sorunu çözmeye çalışıyoruz."(K13)

Kendini yetersiz gören öğrenciler bunun farkında olmalarına rağmen çeşitli sebeplerden dolayı uygulamadıklarını dile getirmişlerdir. Genellikle lisans 2. sınıf öğrencileri henüz kendi başlarına yapamadıklarını, derste öğretmen yönlendirmesiyle egzersizleri yaptıklarını söylerken, bazı öğrenciler seslerinin çok çabuk yorulduğunu bu yüzden yapmadıklarını şöyle dile getirmişlerdir. Özellikle ses üretimini kolay yapamayan bazı öğrenciler bu soruya yeterli değilim yanıtını verdiklerinde neden rahat üretemediklerini görmüş olmuşlardır. Kendini yetersiz gören öğrencilerden birkaçının ifadesi şu şekildedir:

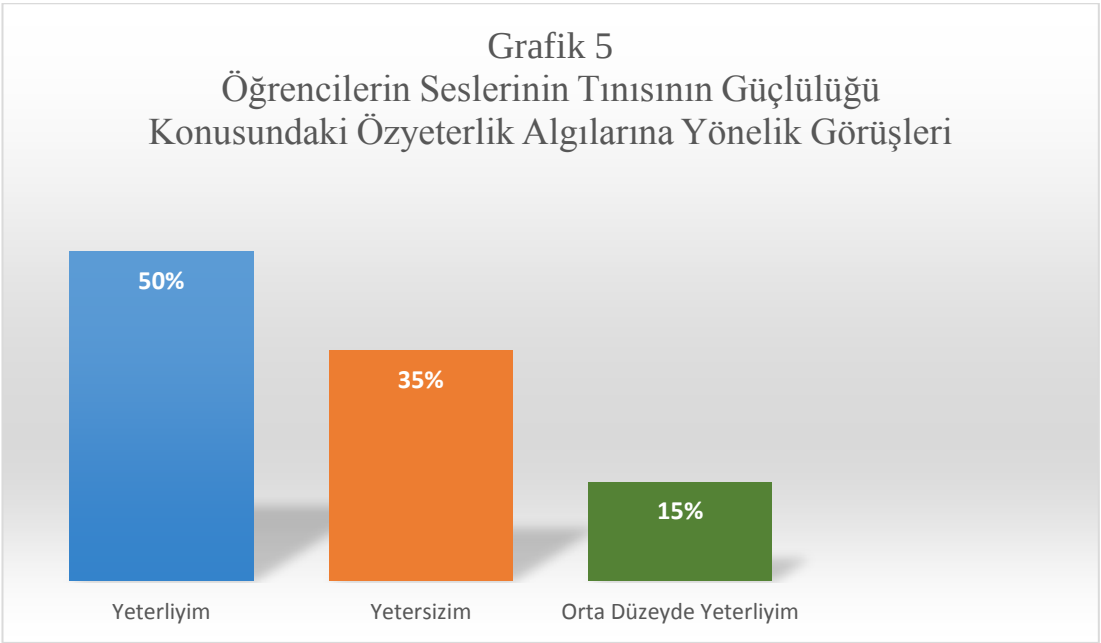
"Ses egzersizlerini de pek yapmıyorum. Çok yapınca sesim yoruluyor çünkü. O yüzden çok az yapıyorum." (K8)

"Ses egzersizlerini yaparken herhangi bir sorun yaşamıyorum ama henüz hangisini yapmam gerek bilemiyorum bu yüzden derslere girmeden kendim yapmıyorum yalnızca derslerde hocayla sesimi açıyoruz." (K17)

"Ses egzersizlerini derslerde öğretmenimle yapıyoruz. Henüz kendi kendime çalışmaya başlamadım." (K19)

Sesin kaynağından çıktıktan sonra tınlatılarak güçlü bir sese dönüşmesi için gerekli olan rezonans, ses oluşum sürecinin üçüncü kademesidir. Öğrencilere bu konudaki özyeterlik algılarına yönelik görüşlerini almak için "Sesinizin tınısının güçlülüğü konusunda yeterli olup olmadığınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?" Sorusu yöneltilmiştir. Öğrenciler rezonans hakkındaki özyeterlik algılarına yönelik görüşlerini açıklarken, sesin güçlü tınlaması için neler yaptıklarını veya seslerinin neden gür çıkmadığını açıklamışlardır. Verilen yanıtlar Grafik 5'te ve Tablo 11'de gösterilmiştir.

Grafik 5
Öğrencilerin Seslerinin Tınısının Güçlülüğü Konusundaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri

Grafik 5'e bakıldığında, öğrencilerin yarısı (%50) sesin tınısının güçlülüğü konusundaki kendilerini yeterli bulurken, %15'i orta düzeyde yeterli bulmuştur. Geriye kalan %35'i ise yetersiz bulmuştur.

Tablo 11

Öğrencilerin Seslerinin Tınısının Güçlülüğü Konusundaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri

Öğrencilerin Kodu	Yeterliyim	Orta düzeyde yeterliyim	Yetersizim
K1	✓		
K2	✓		
K3		✓	
K4		✓	
K5	✓		
K6	✓		
K7		✓	
K8			✓
K9	✓		
K10		✓	
K11	✓		
K12		✓	
K13		✓	
K14	✓		
K15	✓		
K16		✓	
K17	✓		
K18			✓
K19			✓
K20	✓		
f	10	7	3

Tablo 11'de görüldüğü gibi, 20 öğrenciden 10'u sesin tınısının güçlüğü konusunda kendisini yeterli, 7'si orta düzeyde yeterli ve 3'ü yetersiz görmektedir. Nefes aldıktan sonra ses nefes bağlantısını kurup sesi üreten öğrenciler, kaynaktan çıkan sesin güçlülüğü konusunda bazı stratejiler geliştirmiş veya geliştirememişlerdir. Öğrencilerin yanıtları yeterlilik düzeyi nedenlerini çok açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Kendisini yeterli görenlerden bazılarının ifadeleri şu şekildedir:

"Nefesi aldıktan sonra sinüslere doğru götürüyorum ağzımı iyice açıp sesi çeviriyorum sesim gür çıkıyor bu konuda yeterli olduğumu düşünüyorum." (K1)

"Hissederek yaptığım zaman daha güçlü çıkıyor gibi ama asıl olarak sesi mümkün olduğunca önde düşünüyorum. Ağzımın içinde hissediyorum sesi içe atmıyorum damakta büyütüyorum. Böylece sesim güçlü çıkıyor." (K2)

"Sesimin daha ılık bir rengi var. Sesin güçlü çıkması için diyafram destekli söylemem gerekiyor. Ön maskede yani burun ağız, alın boşluğu buralarda sesin dolaştığını hissediyorum ve bu sayede daha güçlü çıkıyor." (K5)

"Hava yolunun çok açık olması gerekiyor ki rezonans boşluklarında ses büyüyebilsin. Yeterli bölgeyi kullandığımı düşünüyorum. Herkes aynı güçte ses üretemeyebilir ama rezonans bölgelerini yeterli kullanıp kullanmadığımı soruyorsanız evet kullandığımı düşünüyorum. Alın ve burun bölgesine odaklanıyorum zaten oralarımda titreşim olduğunu hissediyorum." (K11)

"Sesimin hep gür olduğunu söylüyorlar. Ağzım büyük olduğu için daha kolay oluyor. Sadece bu yetmez, nefesi alıyorum sonra nefesi damağımı kubbe yaparak çıkartıyorum. Diyaframa baskı yaparak sesimi güçlü çıkartıyorum." (K15)

Öğrencilerden 7'si kendilerini bu konuda orta düzeyde yeterli bulmuşlardır. Bazısı aslında ses tonunun güçlü olduğunu ama şarkı söylerken sesine o gücü yansıtamadığını, bazısı bu konuyu henüz tam çözemediklerini dile getirmişlerdir. Bazı ifadeler şu şekildedir:

"Konuşma tonum da çok güçlü bu yüzden sesim de güçlü fakat kontrolsüz güç güç değildir. Henüz tam anlamıyla kontrol edemiyorum." (K16)

"Doğru teknikle söylediğimde güçlü çıkabiliyor mesela nefesi doğru yerlere taşıyamıyorum sanırım bazen sesim küçülüyor. Henüz tam çözemediğim bir konu." (K12)

"Tam olarak yeterli değilim ama ağzımı açınca ve sesi dışarı doğru gönderince daha iyi oluyor. Sesin kafatasımın içindeki boşluklarda dolaştığını düşünüyorum o zaman daha çok ses çıkıyor." (K10)

Yetersiz gören öğrencilerden kimisi henüz tam aklında canlandıramadığından dolayı bu noktada sorun yaşadığını dile getirirken; kimi öğrenci ise ses üretiminde sorun yaşadığından sesi tınlatamadığını ve dolayısıyla güçlü duyulmadığını savunmuştur. Öğrencilerin İfade ediş biçimleri şöyledir:

"*Normalde sesimin tınısı güçlü fakat onu parça içerisinde gösteremiyorum, sorun yaşıyorum. Sesi gırtlağa atıyorum ve bu yüzden ses büyümüyor." (K18)*

Çok güçlü bir sesim yok. Aklımda canlandırıp ağzımı iyi açabilmem gerek henüz onu yapamıyorum. Öğneğin sesi burnumda yani nazallarda düşününce daha iyi çıkıyor, titriyor gibi oluyor fakat yetersizim. (K19)

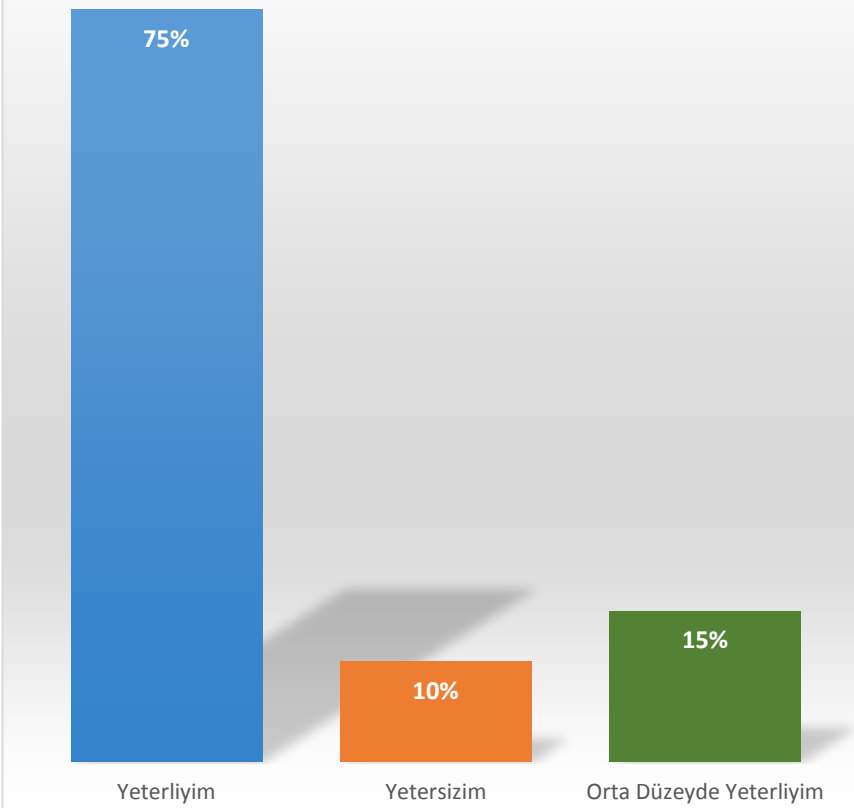
K8 herkesten farklı bir yanıt vererek çok önemli bir konuya değinmiştir. Ne yazık ki bazı öğrenciler daha önce aldıkları eğitimlerde farklı ses partisi söylediklerinden dolayı sesleri zarar görmektedir. Bu durum öğrencide bıkkınlık ve yılma yaratabilir. K8 ifadelerini söyle dile getirmiştir:

"*Eskiden sesimi yanlış kullandığım için sesimin güçlü olduğunu düşünmüyorum. Güzel Sanatlar Lisesinde alto olduğumu söylemişlerdi ve alto partisi söylemiştim. Fakat burada soprano olduğumu söylediler. Bu sebeple yanlış çalışmadan kaynaklı güvensizliğim var." (K8)*

Sesin oluşum süreçlerinden sonuncusu olan artikülasyon konusu tamamlayıcı özellik sağlar. Bazı öğrenciler şan eseri sözlerinin anlamı bilindiği takdirde, eser anlamına uygun söylenebileceğini ve güzel artiküle edildiğinde dinleyici sözleri daha iyi anlayabileceğini söylemişlerdir. Öğrencilerin artikülasyon konusundaki özyeterlik algılarına yönelik görüşlerini almak amacıyla, onlara 2 adet soru yöneltilmiştir.

Bunlardan ilki “Bir şan eserini seslendirirken sözlerinin anlaşılabilir olması konusundaki yeterliğinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusu olmuştur. Öğrencilerin verdikleri yanıtlar Grafik 6’da ve Tablo 12’de verilmiştir.

Grafik 6
Öğrencilerin Eserin Sözlerinin Anlaşılır Olması Konusundaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri

Grafik 6’da görüldüğü gibi, 20 öğrencinin %75’i yani büyük bir çocunluğu bu konuda kendini yeterli hissetmektedir. %15’lik kısımdakilerin 2’si lisans 2., biri lisans 3.; %10’luk kısıma girenlerin ise ikisi de lisans 2. sınıf öğrencisidir.

Tablo 12

Öğrencilerin Eserin Sözlerinin Anlaşılır Olması Konusundaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri

Öğrencilerin Kodu	Yeterliyim	Orta düzeyde yeterliyim	Yetersizim
K1	✓		
K2	✓		
K3	✓		
K4	✓		
K5	✓		
K6	✓		
K7	✓		
K8	✓		
K9			✓
K10	✓		
K11	✓		
K12	✓		
K13	✓		
K14	✓		
K15		✓	
K16		✓	
K17			✓
K18	✓		
K19		✓	
K20	✓		
f	15	3	2

Tablo 12'nin sonuçlarına göre, 20 öğrenciden 15'i bir şan eserini söylerken sözlerinin anlaşılabilir olması konusunda kendilerini yeterli bulurken, 3'ü orta düzeyde yeterli ve 2'si yetersiz bulmaktadır. Yeterli olanlardan bazıları bu düzeye gelmek için çok çalıştıklarını, sözleri konuşur gibi okuduklarını, eseri birçok sanatçıdan dinleyerek okunuşlarını öğrendiklerini şu şekillerde dile getirmişlerdir:

"Parçaları mutlaka araştırıyorum hangi dönemde yazılmış ona bile bakıyorum. Çünkü dönem özelliklerine göre söylemek çok önemli, o vurguları yapmak lazım. Önce sözleri ayırıyorum teker teker okuyorum, konuşur gibi. Daha sonra ses ve sözü birleştiriyorum." (K1)

"Dinleyenler ne söylediğimi rahatça anlıyorlar çünkü kelimeleri yutmuyorum bu konuda kendimi çok yeterli buluyorum. Dinleyerek sözlerdeki telaffuza ve vurgulara bakıyorum." (K2)

"1. Sınıftan beri hocayla konuşma çalışmaları yapıyorum. Parçanın sözlerini bir kâğıda yazıyorum. O kâğıt elimde sürekli geziyorum ve okuyorum, konuşuyorum bu yüzden sorun yaşamıyorum." (K3)

"Bu konuya çok dikkat ediyorum. Hem tellaffuz açısından hem de parçanın anlamını bilme açısından oldukça yeterli olduğumu düşünüyorum. Anlamını araştırıyorum. Telaffuz konusunda da önce konuşarak yalnızca sözleri söylüyorum daha sonra nota süreleriyle sözleri bir konuşuyorum son olarak notanın yüksekliğine göre sözleri ekliyorum." (K6)

"Bazı insanlar tınıyı yakalamak için sözcükleri yutabilir ama ben yutmuyorum bu konuda kendimi oldukça yeterli hissediyorum. Söylediğim sözcükler çok net belli oluyor." (K13)

Kendilerini orta düzeyde yeterli bulan öğrencilerden K16 düşüncelerini şöyle dile getirmiştir:

"Bu konuda genelde yeterliyim ama bazen yeterli olamıyorum çünkü vokallere dikkat ederken, sesim daha iyi çıksın diye düşünürken bazen sözcükleri yutup sesi ön planda tutuyorum. Özellikle tiz notalarda i ve e vokallerinde zorluk yaşayabiliyorum." (K16)

Sözlerin anlaşılabilir olmasındaki özyeterliğini düşük bulan öğrencilerden ikisinin ise yanıtları şu şekildedir:

"Sözleri tam oturtamıyorum bu konuda yeterli bulmuyorum henüz ama çabalayarak çözmek istediğim bir konu çünkü çok önemli biliyorum." (K9)

"Parçaları başkasından dinlemeden kendim söylemeye çalışıyorum bu yüzden sözlerini söyleme konusunda yeterli değilim. Yanlış telaffuz ediyorum." (K17)

Veri sonuçlarına göre dikkati çeken sınıf düzeyine göre gelişen artikülasyonun öğretmen gözetiminden çok bireysel çalışmaya dönüşmüş olmasıdır. Elbette bu doğal bir durumdur. Şan eserlerinin çoğu yabancı dillerde yazıldığından birçok öğrenci İtalyanca, Fransızca gibi dillerle ilk kez üniversitede bu yolla karşılaşmaktadır. Bu sebeple ilk yıllar öğretmen öğrenciye ışık tutmuş fakat zamanla öğrenci kulak dolgunluğu ve dil alışkanlığı kazanmıştır.

Araştırmacının ilk soruyu sormasındaki amaç herhangi bir dil örnek göstermeden genel dil becerisini ölçmek ve sesin sözün önüne geçip geçmediğini görmek istemesidir. Hemen ardından öğrencilerin yabancı dilde söylenen eserler hakkındaki özyeterlik algılarına yönelik görüşlerini almak için öğrencilere "Yabancı dilde olan bir şan eserini seslendirebilme konusunda kendinizi yeterli bulup bulmadığınız yönleriniz nelerdir?" sorusu yöneltilmiştir. Amaç, problem varsa problemin nedenlerini öğrenip çözüm yolu aramaktır. Verilen yanıtlar Tablo 13'de gösterilmiştir.

Tablo 13

Öğrencilerin Yabancı Dilde Olan Eserleri Söylemedeki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri

Öğrencilerin kodu	Yeterliyim				Yetersizim			
	Aksan	Vurgu	Sesli harf	Sessiz harf	Aksan	Vurgu	Sesli harf	Sessiz harf
K1	✓							
K2	✓	✓						
K3	✓							
K4					✓			
K5			✓					✓
K6					✓			
K7			✓		✓			
K8			✓		✓			
K9					✓		✓	
K10					✓	✓		
K11	✓							
K12			✓					
K13								✓
K14			✓		✓	✓		
K15			✓					
K16	✓		✓					
K17					✓	✓		
K18					✓	✓		
K19			✓	✓				
K20			✓		✓			
f	5	1	9	1	10	4	1	2

Tablo 13'ün sonuçlarına göre, öğrenciler yabancı dilde olan eserleri söylemedeki özyeterlik algılarına yönelik görüşlerini dört kategoride dile getirmişlerdir. Bunlardan en çok konuşulan "aksan" olmuştur. Öğrenciler cevap verirken bir cevapta birden çok kategori dile getirebilmişlerdir. 20 öğrenciden 5 tanesi aksan konusunda kendisini yeterli bulurken, 15 tanesi yetersiz bulmaktadır. Öğrencilerin aksan derken kastettikleri İtalyanca dili haricindeki yabancı dillerdir. Kendisini diğer dillerde yeterli bulan öğrenciler dile yatkın olduklarını, çok tekrar ettiklerini, bol bol eser dinlediklerini dile getirmişlerdir. Bu konudaki bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

"İtalyanca biraz daha rahat Almanca eserleri söylemeyi de seviyorum. Çünkü vurguları çok hoşuma gidiyor ikisine de çalışıyorum bu konuda yeterli buluyorum." (K2)

"İtalyanca parçaları daha rahat seslendiğimi düşünüyorum çünkü en fazla İtalyanca eser seslendirdim bu zamana kadar. Diğer dillerde de yeterli görüyorum çünkü Fransızca ve Almanca eserleri dinleyerek ya da bilen birisine sorarak öğrenip aksanını iyi yapabiliyorum" (K11)

"Şan bence dinlemeye dayalı. Çok dinleyerek taklit ederek ve öğretmenlere sorarak öğrenirim. Dilim de yatkın o yüzden bir sorun olmuyor." (K16)

Özellikle belirtilmelidir ki İtalyanca eserler öğrencilerin dört yıl boyunca ağırlıklı olarak seslendirdikleri eserlerdir bu sebeple o dile yatkınlıkları gelişmiştir ve özyeterlikleri yükselmiştir. Fakat Almanca, Fransızca, İspanyolca gibi dilleri okumada güçlük çektiklerini dile getirmişlerdir. Öğrencilerin ifadeleri şu şekildedir:

"İtalyanca genelde Türkçe gibi yazıldığı gibi okunduğu için daha kolay geliyor. Almanca ve Fransızca eserler aksan kullanmak gerekiyor yani kendilerine has söyleme şekli olduğu için zorlanıyorum." (K6)

"İtalyanca eserleri söylemede çok rahatım. İngilizce eserler de rahat fakat Almanca zor mesela. Gırtlaktan söylendiği için biz alışık değiliz." (K14)

"İtalyancayı çoğu zaman yazıldığı gibi okuyabildiğimiz için daha kolay geliyor. Almanca gibi bir dilde daha çok zorlanıyorum." (K7)

K13 sessiz harflerin kullanımında güçlük çektiğini şu şekilde dile getirmiştir:

"Yabancı dildeki eserlerin sözcüklerinin anlamının büyük bir kısmını öğrendiğimiz için daha iyi telaffuz edebiliyorum. İngilizce daha rahat oluyor. Almanca eserleri telaffuz ederken sessiz harflerin telaffuzu bazen zor olabiliyor." (K13)

K5 ise sesli ve sessiz harfler hakkındaki görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

"İtalyanca da sesli harfleri söylerken rahatım. Fransızca, İspanyolca ve Almancada sessiz harfleri söylerken yapamadığım için çok zorlanıyorum." (K5)

Sesin oluşum süreçlerinin sonuncusu olan artikülasyon ile ilgili iki sorunun analiz edilmesiyle birlikte 1. alt probleme ilişkin sorular yanıtlanmış olmuştur. Diyafram, fonasyon, rezonans ve artikülasyon konularında öğrenciler %50 ve üzeri oranda yeterli olduklarını dile getirmişlerdir. Neden yeterli olduklarını veya yetersiz buldukları yönlerinin neden kaynaklandığını açıklayan öğrencilerin yanıtları, araştırmacı tarafından ortaya konulmuştur.

2. Alt problem: Müzik Eğitimi Bölümleri'ndeki şan öğrencilerinin performans sırasındaki özyeterlik algılarına yönelik görüşleri nasıldır?

Performansa Yönelik Özyeterlik Algılarına İlişkin Bulgular

Öğrencilere araştırmanın ikinci alt problemini yanıtlamak için toplam 2 soru (12., 13.) yöneltilmiştir. Verdikleri yanıtlara göre şan özyeterliklerini neden böyle algıladıkları belirlenmiş ve bunlar birbiriyle ilişkilendirilerek kodlar oluşturulmuştur.

Araştırmacı öğrencilerin şan performansı sırasındaki özyeterlik algılarına yönelik görüşlerini sorarken, öğrencilerin üniversiteye başladıklarından bu yana kendilerinde ne gibi farklar olduğunu görmek istemiş ve ders ile konser performansı arasındaki farkı ortaya koymak istemiştir. Bu amaçla öğrencilere ilk olarak "Okulda gerçekleşen ilk performansınız ile son performansınız (konser veya sınav) arasındaki farkı yeterliğiniz açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?" sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin tamamı ilk performansa göre geliştiklerini ve kendilerini yeterli bulduklarını söylemişlerdir. Hangi yönlerden geliştiklerini dile getirdikleri yanıtlar ve frekansları Tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 14

Öğrencilerin İlk ve Son Performansları Arasındaki Farka İlişkin Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri

Öğrencilerin Kodu	Yeterliyim														
	Özgüven	Postür (Duruş)	Diyafram nefesi	Vibrato	Repertuvar	Rezonans	Artikülasyon	Yorumlama	Müzikalite	Eşlikle uyum	Beden dilini kullanma	Sahne performansı	Ses parlaklığı	Ağız Pozisyonu	Dikkat
K1									✓					✓	
K2							✓		✓						
K3	✓									✓					
K4			✓										✓		
K5								✓	✓					✓	
K6					✓										
K7								✓							✓
K8							✓	✓							
K9		✓		✓										✓	
K10	✓													✓	
K11			✓						✓	✓					
K12	✓				✓				✓						
K13								✓							
K14	✓		✓			✓						✓			
K15		✓	✓								✓				
K16				✓										✓	
K17		✓													✓
K18			✓					✓							
K19														✓	
K20			✓											✓	
f	4	3	6	2	2	1	2	5	5	2	1	1	1	7	2

Tablo 14'e göre, ilk performans ile son performans arasında öğrencilerden 4'ü özgüven, 3'ü postür, 6'sı diyafram nefesi, 2'si vibrato, 2'si repertuvar, 1'i rezonans, 2'si artikülasyon, 5'i müzikalite, 5'i yorumlama, 2'si eşlikle uyum, 1'i beden dilini kullanma, 1'i sahne performansı, 1'i ses parlaklığı, 7'si ağız pozisyonu ve 2'si dikkat konularında gelişim göstermişlerdir. Öğrencilerin 7'si ağız pozisyonunu daha iyi kavradıklarını ve zamanla uygulamada eskisi kadar zorlanmadıklarını söylemişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şu şekildedir:

"Zamanla doğru damak pozisyonu oturdu, bir süre sonra fark etmeden çok güzel söylebildiğimi görüyorum…." (K5)

"Önceden sesim içe doğru söylüyordum şimdi dışa daha iyi aktarıyorum. Bu damak pozisyonumun gelişmesi sayesinde oldu…." (K9)

"…çenemi düşürüp, kubbeyi, damağa kubbe diyoruz, yukarıya doğru esnettiğimde, var olan sesimin daha iyi çıktığını gördüm." (K16)

"İlk geldiğimde bütün vücudum kasılıyordu, ağzımı açmayı unutuyordum. Doğru notaları söyleme kaygısı yaşadığım için şan tekniğini düşünmüyordum. Oysa şimdi pozisyon algısını daha iyi anladığımı düşünüyorum." (K20)

Postür şan için çok önemlidir. Doğru duruş pozisyonu sağlanmadığı takdirde beden ağırlığı eşit dağılmaz ve güzel performans sergilenemez. K15 ve K17 bu konuda geliştiklerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

"Özellikle duruş açısından da geliştiğimi düşünüyorum ki duruş çok önemli, sesimin daha güzel çıktığını düşünüyorum."(K15)

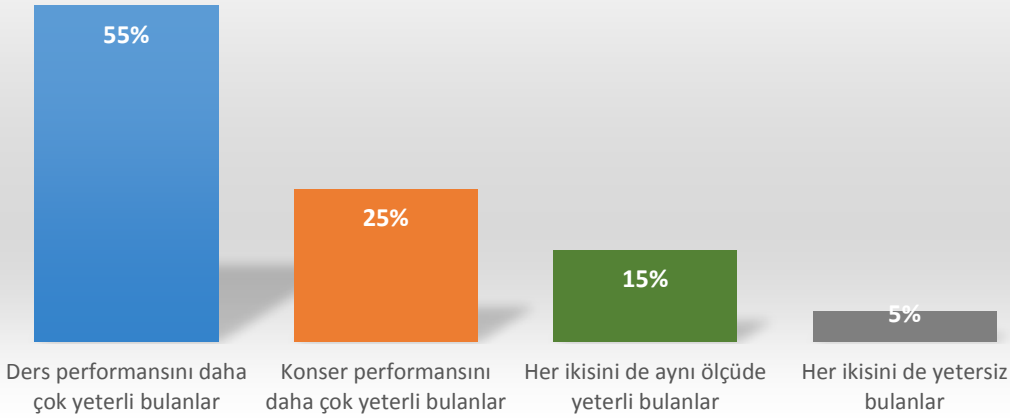
"Son performansıma göre duruşumda gelişme var. Daha çok dikkat ediyorum ne yapmam gerektiğini biliyorum. Böylece daha güvenli söylüyorum. (K17)

Diğer öğrencilerden farklı olarak sahne performansı konusunda geliştiğini söyleyen K14'ün ifadesi şöyledir:

"Sahne performansı konusunda kendimi geliştirdim. Sahneye çıktığımda nerede duracağımı, sesimi nasıl kontrol edeceğimi artık çok iyi biliyorum. Dolayısıyla özgüvenim de arttı." (K14)

Performans hakkındaki özyeterlik algılarına yönelik görüşlerin belirlenmesi için öğrencilere yöneltilen ikinci soru ise "Ders performansınız ile konser performansınız arasında ne gibi farklar görüyorsunuz?" olmuştur. Amaç, iki performans arasındaki farkı ortaya koymak ve varsa sorunların açığa çıkmasını ve giderilmesini sağlamak istemektir. Öğrencilerden bazıları derste rahat olduklarını, konser sırasında heyecanlandıklarını söylerken; bazıları ise derste performansın tamamını sergileyemediklerini, konserde sergileyebildiklerini dile getirmişlerdir. Bazı öğrenciler her ikisinde de aynı ölçüde yeterli olduklarını; bazıları ise henüz ikisinde de yetersiz olduklarını söylemişlerdir. Verilen yanıtlara göre farklar Grafik 7 ve Tablo 15'te sunulmuştur.

Grafik 7
Öğrencilerin Ders ve Konser Performansı Arasındaki Farka İlişkin Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri

Grafik 7'de görüldüğü gibi, öğrencilerin çoğunluğu (%55) derste kendilerini daha rahat hissettiklerini ve ders performanslarının daha çok yeterli olduğunu söylemişlerdir. Öğrencilerin %25'i farklı bir bakış açısı ortaya koyarak, konserdeki heyecanın özyeterliklerini arttırdığını söylemiştir. Öğrencilerin %15'i her iki performansın eşit olduğunu söylerken %5'i her ikisinin de yetersiz olduğunu söylemiştir.

Tablo 15

Öğrencilerin Ders ve Konser Performansları Arasındaki Farka İlişkin Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri

Öğrencilerin Kodu	Ders performansını daha çok yeterli bulanlar	Konser performansını daha çok yeterli bulanlar	Her İkisini de aynı ölçüde yeterli bulanlar	Her ikisini de yetersiz bulanlar
K1		✓		
K2	✓			
K3	✓			
K4	✓			
K5		✓		
K6	✓			
K7			✓	
K8	✓			
K9	✓			
K10		✓		
K11	✓			
K12	✓			
K13	✓			
K14	✓			
K15		✓		
K16			✓	
K17				✓
K18	✓			
K19			✓	
K20		✓		
f	11	5	3	1

Tablo 15'in sonuçlarına bakıldığında, 20 öğrenciden 11'i ders performanslarının daha çok yeterli olduğunu, 5'i konser performansının daha çok yeterli olduğunu, 3'ü her iki performansın eşit olduğunu ve 1 öğrenci de her ikisinin de yetersiz olduğunu söylemiştir. Öğrencilerden bazıları ders performansını neden daha yeterli gördüklerini şöyle açıklamışlardır:

"Ders performansımda çok rahatım. Piyano eşliğini hocam yapınca çok rahat söylüyorum fakat konserde başka biri eşliği yapınca nerede parçaya gireceğimi karıştırıyorum, heyecanlanıyorum." (K3)

"Ders performansımın daha iyi olduğunu düşünüyorum. Parçadan çok emin olsak da hata yapma kaygısı konserde hataya sürüklüyor." (K6)

"Derste daha rahatım çünkü derste parça parça söyüyorum öğretmenimle parçalara bölerek çalıştığımız için aralarda dinlenebiliyorum. Konserde ya da sınavda öyle olmuyor bir başlayıp sonuna kadar söylemek gerektiği için çok yoruluyorum." (K8)

"Heyecandan dolayı konserde neredeyse ders performansımın yüzde ellisini ancak gösterebiliyorum." (K11)

"Derste tabiki daha rahatım. Topluluk önünde söylerken çok heyecanlanıyorum. Heyecana bağlı kasılmalar oluyor." (K13)

Öğrencilerin çoğu heyecana bağlı olarak derste daha rahat performans sergilediklerini söylemişlerdir. K3 ise farklı olarak eşlikle uyum konusu yüzünden konser performansına güvenmediğini dile getirmiştir. Konser performansını daha yeterli bulanlardan bazılarının ifadeleri ise şöyledir:

"Derste hocamla birlikte yalnızca ben varım fakat konser öyle değil; konserde başkaları gelip izliyor yani iş daha çok ciddiye biniyor. Bu sebeple ikisine de ciddiyetle çalışırım ama konsere biraz daha çok çalıştığım için daha yeterli olurum." (K1)

"Derste bölüm bölüm çalışıyoruz. Eşlikle söylenmesi güç olabiliyor. Fakat konserde eşlikli son haliyle parça hazır halde sunuluyor. Derste ürünü pişirip, konserde sunuyorum aradaki fark bu." (K5)

"Ders öğrenmeyi amaçlıyor fahat konser bütünü içeriyor. Derste öğrenip konserde uyguluyoruz. Bu yüzden konser performanslarım daha enerji dolu oluyor." (K10)

"Konserde çok daha iyi olduğumu düşünüyorum. Heyecanın insana yaradığını düşünüyorum. O heyecanı seviyorum. Bütün olarak sunduğum bir yer sahne ve kendimi daha iyi ifade edebiliyorum." (K20)

Her iki performansta da yeterli olduğunu söylerken şan performansının anlık olduğunu söyleyen K16 düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

"Derslerde çok rahatım. Konserde de rahatım. Bazen ikisinde de heyecan oluyor bazen hiç yapmadığım hataları yapıyorum bazen de harika oluyor, rahat oluyorum. İki performansta da yeterliyim ama bu bence anlık bir şey, her an her şey olabiliyor." (K16)

Her iki performansa da henüz hakim olamadığını çünkü henüz çok çalışmadığını söyleyen lisans 2. sınıf öğrencisi K17 ise düşüncelerini şöyle dile getirmiştir:

"Heyecanlandığım için ve tecrübem henüz çok olmadığı için performans sırasında eksiklerim oluyor. Derste kendimi hazır hissetmiyorsam heyecanlanıyorum. Kendimden eminsem heyecanlanmıyorum. Konserde de aynı şey oluyor. (K17)

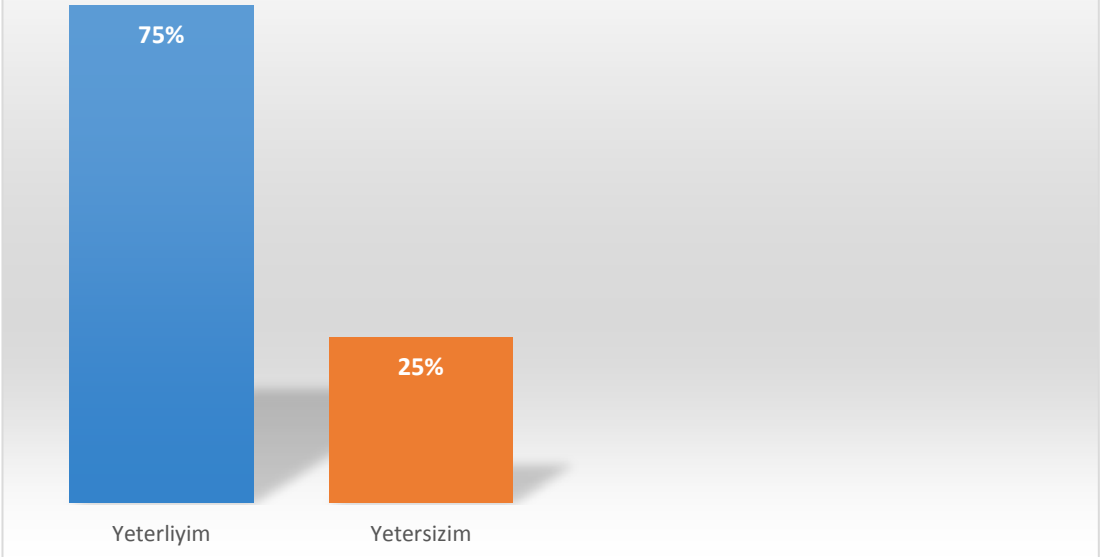
Araştırmanın ikinci alt problemini çözmeye yönelik iki soru sorulmuştur. Öğrencilerin şan performanslarına yönelik özyeterlik algılarına ilişkin görüşlerinden açıkça görülmektedir ki; öğrenciler eğitime başladıklarından bu yana en az bir konuda gelişim göstermişlerdir. Ayrıca ilk ve son performanslarını gözden geçirdiklerinde oldukça geliştiklerini görmüşlerdir ve kendilerini bu konuda yeterli hissetmektedirler. Ardından ders ve konser performansları arasındaki farkı gözden geçirdiklerinde, kimi derste kendisini yeterli görmüş, kimi sahne performansı sırasında kendini daha iyi ifade ettiğini, dolayısıyla daha yeterli gördüğünü dile getirmiştir. Sonuç olarak öğrencilerin %100'ü ilk-son performansı düşündüklerinde kendilerini yeterli görürken, ders ve konser performansında öğrencilerin %95'i ikisinden birinde veya her ikisinde kendisini yeterli görmüştür.

3. Alt Problem: Müzik Eğitimi Bölümleri'ndeki şan öğrencilerinin şan terminolojisi konusundaki özyeterlik algılarına yönelik görüşleri nasıldır?

Şan Terminolojisine Yönelik Özyeterlik Algılarına İlişkin Bulgular

Öğrencilere araştırmanın ikinci alt problemini yanıtlamak için 1 soru (14.) yöneltilmiştir. Verdikleri yanıtlara göre şan terminolojisi konusundaki özyeterliklerini neden böyle algıladıkları belirlenmiş ve bunlar birbiriyle ilişkilendirilerek kodlar oluşturulmuştur. "Yeterliyim" ve "yeterli değilim" olarak iki kategoride toplanan kodların verilmesinin ardından öğrencinin neden yeterli olduğu veya olmadığı açıkça sunulmuştur. Verilen yanıtlar Grafik 8 ve Tablo 16'da verilmiştir.

Grafik 8
Öğrencilerin Şan Terminolojisi Konusundaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri

Grafik 8'de görüldüğü gibi, öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%75) şan terminolojisi hakkında özyeterlikleri yüksektir. Geriye kalan %25'in ise şan terimlerini bilme konusunda özyeterliklerinin düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 16

Öğrencilerin Şan Terminolojisi Konusundaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri

Öğrencilerin Kodu	Yeterliyim	Yetersizim
K1	✓	
K2	✓	
K3	✓	
K4	✓	
K5	✓	
K6	✓	
K7	✓	
K8	✓	
K9		✓
K10		✓
K11	✓	
K12	✓	
K13	✓	
K14	✓	
K15	✓	
K16	✓	
K17		✓
K18	✓	
K19	✓	
K20		✓
f	16	4

Tablo 16'da görüldüğü gibi, 20 öğrenciden 16'sının şan terminolojisi hakkındaki özyeterlikleri yüksek; 4'ünün düşüktür. Kendilerini yeterli görenler ya liseden kalma bilgileri sayesinde bu konuda yeterli olduklarını, ya parça üzerindeki terimleri araştırdıkları için yeterli olduklarını, ya da öğretmeniyle bu konuda çeşitli çalışmalar yaptığı için yeterli olduklarını dile getirmişlerdir. Verilen yanıtlardan bazıları şöyledir:

"*O terimin ne olduğunu tam anlamıyla bilmesem de mutlaka çağrışım yapıyor, gözümün önünde bir şey canlanıyor. Hocam 1. Sınıftan beri örnek vererek anlattığı için canlanıyor." (K3)*

"Liseden kalma bilgilerimle anlayabiliyorum. Söylediğim parçadaki terimleri kendim de araştırıyorum, anlayabiliyorum." (K7)

"Parçanın üzerindeki terimleri araştırıyorum zaten dinlediğim için belirgin terimleri her sanatçı uyguladığı için orda ne anlatılmak istendiğini anlıyorum." (K11)

"Bilmediğim terimler elbette var ama bildiklerimi anlayıp kullanıyorum. Bilemediğim terim olduğunda zaten hocam bana söylüyor. 1. Sınıfta terimlerle ilgili çalışma yapmıştık hocamla o yüzden çoğunu bilebiliyorum."(K13)

K12 farklı bir bakış açışıyla yaklaşıp şunları ifade etmiştir:

"Terimleri çok araştırıyorum. Söylediğim parçanın dönem özelliklerine, söyleniş bakımından, dikkat ettiğim için mutlaka terimleri araştırıyorum."

Araştırmanın üçüncü alt problemini araştırmak için sorulan soru sonucunda öğrenciler yeterliklerini bu şekilde dile getirirken, yetersiz olanlar bu zamana kadar bu konuya yönelik özellikle bir çalışma yapmadıklarını ya da araştırmadıklarını söylemişlerdir ve fark etmişlerdir. Öğrencilerde farkındalık yaratmak açısından sorulan soru amacına ulaşmıştır. Kendilerini yetersiz gören öğrenciler bundan sonra şan terimlerini araştırmaları gerektiklerini dile getirmişlerdir.

4. Alt problem: Müzik Eğitimi Bölümleri'ndeki şan öğrencilerinin şarkının etkili bir şekilde yorumlanması konusundaki özyeterlik algılarına yönelik görüşleri nasıldır?

Yorumlamaya Yönelik Özyeterlik Algılarına İlişkin Bulgular

Öğrencilere araştırmanın dördüncü alt problemini yanıtlamak için toplam 3 soru (10., 11., 15.) yöneltilmiştir. Verdikleri yanıtlara göre şan özyeterliklerini neden böyle algıladıkları belirlenmiş ve bunlar birbiriyle ilişkilendirilerek kodlar oluşturulmuştur.

Araştırmacı, öğrencilerin bir şan eserini etkili bir şekilde nasıl yorumladıklarını öğrenmeyi amaçlayarak, onlara 2 adet soru yöneltmiştir. Bu sorulardan birincisi "Bir şan eserini yorumlarken, eserin sözlerinin anlamını dinleyiciye etkili bir şekilde aktarabilmek için neler yaparsınız?" olmuştur. Öğrencilerin etkili söylemek için izlediği yollar, uyguladıkları teknikler, verdiği yanıtlar ve frekansları Tablo 17'de sunulmaktadır.

Tablo 17'de sunulduğu gibi, öğrencilerin bir şan eserini etkili yorumlamak için neler yaptıkları 5 kod altında toplanmıştır. 15 öğrenci "bir şan eserini etkili yorumlamak için mimiklerini kullanırım", 12 öğrenci "nüansları kullanırım yani gürlük terimlerini sesime yansıtarak eseri seslendiririm", 9 öğrenci "eserin anlamını bilmeliyim ki ben de doğru bir şekilde aktarayım dolayısıyla daha çok etki bırakayım" yanıtını vermiştir. Ayrıca öğrencilerden 4'ü eseri etkili yorumlamak için, dramatize ederek söylediğini dile getirmiştir.

Tablo 17

Öğrencilerin Bir Şan Eserini Yorumlama Konusundaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri

Öğrencilerin Kodu	Eserin sözlerinin anlamını araştırırım	Mimiklerimi kullanırım	Nüansları kullanırım	Beden dilini kullanırım	Dramatize ederim
K1	✓	✓	✓		
K2	✓	✓	✓		
K3		✓			
K4	✓	✓			
K5	✓	✓			
K6		✓		✓	
K7		✓	✓		
K8	✓	✓		✓	✓
K9			✓		
K10		✓			
K11	✓	✓	✓	✓	
K12		✓	✓	✓	✓
K13	✓	✓			
K14	✓	✓	✓	✓	✓
K15			✓		
K16	✓	✓			
K17		✓	✓		
K18			✓	✓	
K19			✓	✓	
K20			✓	✓	✓
F	9	15	12	7	4

Bir öğrenci birden fazla kodu dile getirmiştir. Öğrencilerden bazılarının yanıtları şu şekildedir:

"Önce eserin anlamını öğrenirim. Hepsini öğrendikten sonra jest ve mimik parçayı aktarmamda çok etkili olur. Tabiki sesimdeki nüans, sesimin tonu, şarkının hüznünü ya da mutluluğunu ortaya çıkarabilir." (K5)

"İşte burada jest mimik devreye giriyor. El hareketleri ya da beden dilini kullanarak anlatırım. Mesela bir serzeniş anında sesteki nüansı çok iyi ayarlamak gerekiyor. Nüansı kullanıp vurgulu söyleyerek etki yaratırım. "(K11)

"Jest ve mimikleri kullanırım. Duyguları şarkının içine taşımak solistin elinde ben de bunu yaparım. Sesimdeki küçülmeler, büyümeler ifadeyi güçlendirir. Eseri dramatize ederek aktarırım bu beni daha etkili kılar." (K12)

"İşi görselliğe vuruyorum. Nüansları kullanırım. Vücut dilimi kullanırım, yüzümü kullanırım. Tiyatral açıdan kendimi işin içine katarım ve bu yolla da etkili olurum." (K14)

"Mozart'ın Saraydan Kız Kaçırma Operası'ndan bir arya söyleyeceksem o hikayeyi okurum. Dönem özellikleri neler onları anlarım ve sonrasında mimiklerimle ve hareketlerimle anlatırım." (K16)

"Şiirsel bir dille anlatmaya çalışırım. Mimiklerimi, el kol hareketlerimi, yürüyüşümü, duruşumu anlatmak istediğim ifadeye göre değiştiririm. Vurguları kullanarak parçayı daha etkili hale getiririm." (K20)

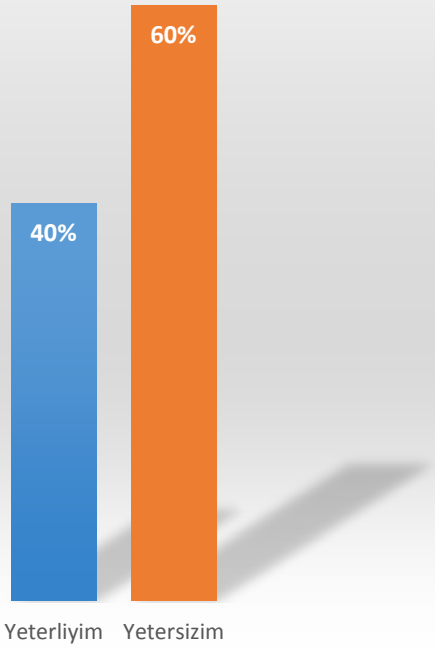
Öğrencilerin etkili yorumlama konusundaki özyeterlik algılarına yönelik görüşlerini almak için onlara yöneltilen ikinci soru ise şudur: "Bir şan eserini yorumlarken yüz ve vücut kaslarınızı kullanabilme konusunda yeterli olup olmadığınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?" Öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlar yüz kaslarını kullanmada yeterliyim, yeterli değilim; vücut kaslarını kullanmada yeterliyim, yeterli değilim olarak kodlanmıştır. Verdikleri yanıtlar nedenleri ile açıklanmıştır. Verilen yanıtlar Grafik 9, Grafik 10 ve Tablo 18'de gösterilmiştir.

Grafik 9
Öğrencilerin Yüz Kaslarını Kullanmadaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri

Tablo 9'da görüldüğü gibi, öğrencilerin %85'i yüz kaslarını kullanmada kendilerini yeterli görürken, %15'i yetersiz görmektedir.

Grafik 10
Öğrencilerin Vücut Kaslarını Kullanmadaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri

Tablo 10'da görüldüğü gibi, öğrencilerin %60'ı vücut kaslarını kullanmada kendilerini yeterli görürken, %40'ı yetersiz görmektedir.

Tablo 18

Öğrencilerin Yüz ve Vücut Kaslarını Kullanma Konusundaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri

Öğrencilerin Kodu	Yeterliyim		Yeterli Değilim	
	Yüz	Vücut	Yüz	Vücut
K1	✓	✓		
K2	✓			✓
K3	✓			✓
K4	✓			✓
K5		✓	✓	
K6	✓	✓		
K7	✓			✓
K8			✓	✓
K9	✓			✓
K10	✓			✓
K11	✓	✓		
K12	✓			✓
K13			✓	✓
K14	✓	✓		
K15	✓	✓		
K16	✓			✓
K17	✓	✓		
K18	✓			✓
K19	✓			✓
K20		✓	✓	
f	16	8	4	12

Tablo 18'de görüldüğü gibi, öğrencilerden bazıları vücut kaslarını kullanmada kendilerini yetersiz görmekte; bazıları, her ikisinde de kendisini yetersiz görmektedirler. Bazı öğrenciler yüz kaslarının kullanımında yeterli iken vücut kaslarının kullanımında yetersiz; bazıları ise tam tersine vücut kaslarını kullanmada yeterli, yüz kaslarını kullanmada yetersiz olduklarını söylemişlerdir. Özyeterliklerini neden bu şekilde değerlendirdikleri aşağıda sunulmuştur.

Her ikisinde de kendisini yeterli bulan K11 ve K14'ün görüşleri şu şekildedir:

"Yeterli olduğumu düşünüyorum. Tamamen şarkının içine girmekle alakalı olduğunu düşünüyorum. Müzikaliteyi hissedince ister istemez parçanın o ruh haline bürünüyorum. Yüzümü ve vücudumu da ona göre ayarlıyorum." (K11)

"Yüz ve vücut kaslarımı çok rahat kullanabiliyorum. Rahat davranıyorum, gözlem yapıyorum. Bu yüzden rahat da uygulayabiliyorum." (K14)

Her ikisinde de kendisini yetersiz bulan K8 ve K13'ün görüşleri ise şu şekildedir:

"Ben bu konuda kendimi ifade edemiyorum. Mimiklerimi kullanabilirim ama çenemi çok sıkıyorum ve ellerimi kullanma konusunda çok yetersizim bu biraz da özgüvenden eksikliğinden kaynaklanıyor sanırım." (K8)

"Kendimi kasıyorum bu konuda. Omuzlarımı kasıp, ellerimi sıkıp söylüyorum. Çenemi de açma konusunda sıkıntı yaşıyorum. Sanki kaslarımı bırakırsam sesim uçup gidicek gibi hissediyorum." (K13)

Yüz kaslarını kullanmada özyeterlikleri yüksek iken, vücut kaslarını kullanmada özyeterlikleri düşük olan K7, K9 ve K19'un görüşleri şu şekildedir:

"Yüz kaslarım rahat çene konusu rahat mesela, fakat el kol hareketlerimi kasıyorum. Elimi kolumu nereye koyacağımı bilemiyorum. Buna yönelik çok da çalışmadık aslında. O yüzden bilemiyorum." (K7)

"Çenem çok rahat, yüzüm çok rahat ama vücudum öyle değil. Henüz çok konser deneyimim olmadığı için el kol hareketlerini pek bilemiyorum." (K9)

"Yüz kaslarımı kullanırken daha rahatım. Damağımı kubbe şeklinde düşünüyorum iyi oluyor. Fakat vücut kaslarımı kullanmada henüz çok rahat değilim. Şarkıyı doğru söylemeye odaklandığım için onu yapamıyorum." (K19)

Vücut kaslarını kullanmada özyeterlikleri yüksek iken, yüz kaslarını kullanmada özyeterlikleri düşük olan K5 ve K20'nin görüşleri ise şu şekildedir:

"*Tiz notalarda çenemi ve yüzümü kasabiliyorum ama el kol hareketlerim, vücudum oldukça rahat." (K5)*

"Çenemi bazen kasıyorum özellikle hızlı parçalarda çenemi kasıyorum. Yavaşlarda daha rahatım. El kol hareketlerini kullanma konusunda biraz rahatım." (K20)

Öğrencilerin kendilerini ifade etme şekilleri, yöntemleri açıkça ortaya konulmuştur. Ardından öğrencilerin daha etkili olmaları için kendilerini ifade ederken yüz ve vücut kaslarını ne oranda kullandıkları sunulmuştur. Öğrencilere tüm sorular yöneltildikten sonra en son soru olarak "Bir şan resitali vermek için yeterli bulduğunuz veya bulmadığınız yönleriniz nelerdir?" sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin resital verme konusundaki özyeterlik algıları ve bunların frekansları Tablo 19'da verilmektedir.

Tablo 19

Öğrencilerin Şan Resitali Verme Konusundaki Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri

Öğrencilerin kodu	Yeterliyim					Yetersizim					
	Repertuvar	Müzikalite	Diyafram nefesi	Sahne duruşu	Eşlikle uyum	Repertuvar	Heyecan	Diyafram nefesi	Sahne duruşu	Eşlikle uyum	Hissederek söyleme
K1			✓			✓					
K2	✓			✓							
K3							✓				
K4						✓	✓				
K5		✓			✓			✓			
K6	✓						✓				
K7				✓			✓				
K8						✓		✓			
K9								✓	✓		
K10	✓									✓	
K11	✓	✓		✓							
K12				✓							
K13							✓				
K14				✓		✓					
K15						✓					
K16	✓	✓						✓			
K17						✓		✓			
K18			✓			✓		✓			
K19						✓					
K20				✓				✓			✓
f	5	3	2	5	1	8	5	7	1	1	1

Tablo 19'un sonuçlarına göre, şan resitali verme konusunda; öğrencilerden 5'i repertuvar, 3'ü müzikalite, 2'si diyafram nefesi, 5'i sahne duruşu, 1'i eşlikle uyum konularında kendilerini yeterli bulmuşlardır. Öğrencilerden kendilerini yetersiz hissedenlerden ise; 8'i repertuvar, 5'i heyecan, 7'si diyafram nefesi, 1'i sahne duruşu, 1'i eşlikle uyum, 1'i hissederek söyleme konularını dile getirmişlerdir. Öğrencilerin en çok dile getirdikleri repertuvar ve heyecan konusu olmuştur. Kendisini yeterli bulan 2 öğrenci vardır. K2 ve K11'in ifadeleri şu şekildedir:

"Resital verme konusunda yeterli olduğumu düşünüyorum zaten bir kere verdim. Sahne duruşu, repertuvar açısından yeterliyim." (K2)

"Daha önce bir resital verdim. Repertuvar, müzikalite, sahne duruşu açısından yeterli olduğumu düşünüyorum." (K11)

Bir öğrenci kendisini bir alanda yeterli bulurken, başka bir alanda yetersiz bulabilmiştir. K7'nin görüşü şöyledir:

Bence şan görsellik, sahne duruşu istiyor. Bu konuda kendimi yeterli buluyorum. Performans sırasında bir aksilik olursa sesim çatlarsa çok çabuk demoralize olurum. Bu konudan dolayı kendimi henüz yeterli bulmuyorum. (K7)

Kendisini yetersiz gören 4 öğrenci vardır. Bu konuda K8 ve K9'un görüşleri söyledir:

"*Ben kendimi yeterli bulmuyorum. Nefesimi tutamıyorum rahat söyleyemiyorum ve iki parçadan sonra sesim hemen yoruluyor. Bu yüzden bir resital verebileceğimi düşünmüyorum." (K8)*

"*Öncelikle konserde nasıl bir duruşta durup ellerimi kollarımı nereye koyarım bilemiyorum. Bir de nefes konusunda yeterli olmadığım için eserleri arka arkaya söyleyemem." (K9)*

Araştırmanın alt problemlerini çözmek amacıyla sorulan 15 soru açıkça, sebepleriyle analiz edilmiştir. Verilen yanıtlar doğrultusunda ortaya çıkan durum sonuç, tartışma ve öneriler bölümünde ele alınmıştır.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın bulgularına dayalı sonuçlarına, bu sonuçlarla ilgili tartışmalara ve sonuçlara dayalı olarak geliştirilen önerilere yer verilmektedir.

Sonuçlar

Bu araştırma müzik eğitimi bölümlerindeki şan öğrencilerinin özyeterlik algılarına yönelik görüşlerinin belirlenmesi ve görüşlerin öğrenciler ile onların kişisel değişkenleri arasındaki ilişkilerin ortaya konması amacıyla yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde ulaşılan başlıca sonuçlar şunlardır:

1. Sınıf düzeyi arttıkça, şan tekniği, repertuvar, yorum gücü de artmaktadır.

2. İkinci sınıf öğrencilerinin; diyafram nefesi, performans, şan terminolojisi ve yorumlama konularında henüz çok tecrübeleri olmadığı için diğer sınıflara göre, özyeterlikleri daha düşüktür.

3. Üçüncü sınıf öğrencileri, belirgin olarak belli bir alanda sorun yaşamasalar da kendilerini yeterli görmekle birlikte gelişmeleri gerektiklerini düşünmektedirler.

4. Dördüncü sınıf öğrencileri, kendi seslerini iyice tanımanın vermiş olduğu deneyim ile özyeterliklerini açıkça dile getirebilmişlerdir.

5. Öğrencilerin daha önce şan eğitim alma durumu ile özyeterlikleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bunun nedeni olarak daha önce şan eğitimi alan öğrencilerden bazılarının, eğitimciler tarafından yanlış yönlendirilip çalıştırılmasından kaynaklı olduğu görülmüştür.

6. Öğrencilerin, mezun oldukları lise türü ile şan özyeterlikleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

7. Şan özyeterliği denilince öğrencilerde en çok çağrışım yapan konular; yorum gücü, deşifre yapabilme yeteneği, müzikaliteyi kullanarak söyleme ve ses aralığı olmuştur.

8. Öğrencilerin sesin oluşum sürecine yönelik olarak, yarısından fazlasının diyafram nefesi, nefes ve ses egzersizlerini uygulama, fonasyon ve artikülasyon konularındaki, özyeterlik algıları yüksektir. Öğrencilerin tam olarak yarısının ise rezonans konusundaki özyeterlikleri yüksektir.

9. Öğrencilerden bazıları eseri kendileri çalışırken bir problem olmadığını, fakat performansa az bir süre kala eşlik ile çalışmaya başlayabildikleri için zorlandıklarını dile getirmişlerdir.

10. Öğrencilerin dört yıl boyunca ağırlıklı olarak seslendirdikleri eserler İtalyanca eserlerdir. Bu sebeple o dile yatkınlıkları gelişmiştir ve özyeterlikleri yükselmiştir. Öğrencilerin Almanca, Fransızca, İspanyolca gibi dilleri okumada güçlük çektikleri sonucuna ulaşılmıştır.

11. Öğrencilerin tamamının son şan performansı özyeterlikleri, ilk performansa göre çok daha yüksektir.

12. Öğrencilerin yarısından fazlasının ders performansı özyeterlikleri, konser performansı özyeterliklerinden yüksektir.

13. Öğrencilerin çoğunun şan terminolojisi hakkındaki özyeterlik algıları yüksek çıkarken, yalnızca söyledikleri eserlerin terimlerini araştırdıkları sonucuna ulaşılmıştır.

14. Öğrencilerin tamamının bir şan eserini etkili yorumlama konusundaki özyeterlikleri yüksektir. Öğrencilerin bunun için en çok kullandıkları yöntemler, mimikleri ve nüansları kullanmaktır.

15. Öğrencilerin yarısından fazlasının yüz kaslarını kullanmadaki özyeterlikleri yüksek iken; vücut kaslarını kullanmadaki özyeterlikleri düşüktür.

16. Öğrencilerin çoğunun bir şan resitali vermek için gerekli repertuvara sahip olmamasından ve heyecan faktöründen dolayı özyeterlikleri düşüktür. Fakat sahnede görselliği kullanma açısından özyeterlikleri yüksektir.

Tartışma

Nitel veri toplama ve analiz yönteminin kullanıldığı bu araştırmada, katılımcıların bakış açısına göre şan özyeterliği alanındaki görüşler (1) sesin oluşum süreci, (2) performans, (3) terminoloji bilgisi, (4) etkili yorumlama ile ilgili olarak dört başlık altında toplanmıştır. Görüşme sonrasında öğrencilerin genel olarak bu dört alanda kendilerine inanmakta ve güvenmekte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Akbulut (2006), " Müzik Öğretmeni Adaylarının Mesleklerine İlişkin Öz Yeterlik İnançları" isimli çalışmasında müzik öğretmeni adaylarının özyeterlik inançları ile sınıf düzeyleri arasında anlamlı faklılıklar olmadığını ortaya koymuştur. Bu araştırmada bulguların sonuçları incelendiğinde öğrencilerin şan özyeterliklerinin çalışma, gelişme ve tecrübeyle doğru orantılı olarak sınıf düzeyine göre arttığı gözlemlenmiştir. Yalnızca dördüncü sınıfta olan 2 öğrencinin özyeterliğinin düşük olduğu görülse de; mezun oldukları lisede seslerini yanlış kullanmadan dolayı seslerinde çeşitli sağlık problemleri olduğunu ve bundan dolayı yaşadıkları kişisel problemlerden kaynaklandığı görülmüştür. Bunun dışında özyeterliğin sınıf düzeyine göre arttığı gözlemlenmiştir. Alan yazıma bakıldığında da benzer sonuçlara rastlanmaktadır.

Üredi ve Üredi (2006)'nin fen bilgisi öğretmen adaylarının başarı düzeylerine ilişkin araştırmalarında 4. sınıf öğretmen adaylarının fen öğretimine ilişkin öz yeterlik inancının 3. sınıfa devam eden öğretmen adaylarından daha yüksek olduğunu göstermiştir. Ayrıca Yaman ve diğer., (2004) "Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Öz-Yeterlik İnanç Düzeylerinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma" adlı çalışmalarında dördüncü sınıf öğrencilerin özyeterlik inanç düzeyinin, ikinci sınıflara göre yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır.

Kurt ve Ekici (2012)'nin biyoloji öğretmen adaylarının özyeterliklerini incelediği araştırmalarında, öğretmen adaylarının özyeterliklerinin mezun oldukları lise türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Elbette bu bazı alanlar için söz konusu olabilir fakat müzik daha spesifik bir alandır. Öğrenciler bireysel eğitim alabilmektedirler. Bu araştırmada öğrencilerin mezun oldukları lise türüne göre şan özyeterlikleri incelendiğinde herhangi anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. AGSL mezunu öğrencilerin birçok temel konuda, örneğin solfej, deşifre, müzikalite gibi konularda özyeterliklerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu konuların şan alanını desteklediği varsayılsa da genel lise mezunu öğrenciler ile AGSL mezunu öğrenciler arasında herhangi bir farka rastlanmamıştır. Hatta aksine bazı AGSL öğrencilerinin seslerini yanlış kullanmadan dolayı sorunlar yaşadıkları ortaya konulmuştur. Yaman ve diğer., (2004) "Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Öz-Yeterlik İnanç Düzeylerinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma" aldı çalışmalarında aynı şekilde mezun olunan lise türüne göre özyeterliğin farklılaşmadığı sonucunu ortaya koymuşlardır. Yine aynı şekilde öğrencilerin daha önce şan eğitimi alıp almaması ile özyeterlikleri arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Tonya (2008) "Eğitim Fakülteleri Müzik Eğitimi Bölümlerinde Bireysel Ses Eğitimi Derslerinde Karşılaşılan Sorunların Öğretmen ve Öğrenci Görüşüne Göre İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinde bu görüşü destekleyici ifadeler kullanmıştır.

Öğrenciler, öğretim elemanlarının terminoloji, performans sırasında el ve kol hareketlerini kullanma gibi konulara çok zaman ayırmadıklarından dolayı çeşitli problemler yaşadıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler kendilerinde de eksiklikler gördüklerini, kendilerini yetiştirme ve geliştirme konusunda yeterli çabayı

safretmediklerini, örneğin nefes ve ses egzersizlerini ders dışında çok fazla yapmadıklarını, söyledikleri eserler dışında terimler hakkında çok araştırma yapmadıklarını dile getirmişlerdir. Dolayısıyla öğretim görevlileri o konu üzerinde dursalar bile öğrenciler kendi çalışmasını yapmayıp çok tekrar etmedikleri için bilgilerin kalıcı olmadığını dile getirmişlerdir. Bu konu ile ilişkili olarak, Erdoğan (2008), "Ses Eğitiminde Terminoloji ve Temel Kavramlar Bazında Öğrenci Yeterliliklerinin İncelenmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmasında, müzik ögretmeni adaylarının, ses eğitim biliminin temel ilkeleri doğrultusunda yeterli bilgi ve beceriyi kazanıp kazanmadıklarını ve ses eğitimi ile ilgili terminolojiyi özümseyerek, mesleki dillerinde kullanılır hale getirip getirmediklerini incelemiştir. Öğretmen adaylarının ses eğitimi ile ilgili terimler konusundaki yeterliliklerinin orta düzeyde oldugu saptanmıştır.

Öneriler

1. Şan dersinde, sesin anatomisi, sesin oluşumu, ses sağlığı gibi konulara ağırlıklı olarak yer verilmelidir.

   Öğretmenler bu konuda öğrenciyi bilinçlendirmek amacıyla, öğrenciye ses anatomisi ve sesin oluşumu ile ilgili kitaplar önererek sıkıcı olmadan öğrenme yolunu izleyebilirler. Ayrıca öğrenciler, ses sağlığı ile ilgili bilgi almak amacıyla bir kulak burun boğaz doktorunun veya bir foniatri (ses hastalıkları tanı ve tedavisi) uzmanının konferansına, bildirisine katılmaya teşvik edilebilir.

2. Şan öğrencileri günde en az 10 tane nefes egzersizi yapmalıdırlar.

   Nefesi aldıktan sonra üfleme egzersizi ile başlanabilir. Ardından "tıs" hecesini uzun söyleyerek, kısa kısa söyleyerek, vurgulu-hafif söyleyerek diyafram güçlendirme çalışmaları yapılabilir. Ardından "sst-şşt" çalışması yapılabilir. "P,ç,t,k" harflerini kullanılarak da nefes egzersizi çalışmaları yapılabilir.

3. Ses egzersizleri şan derslerinde sesi ısıtmak amacıyla dersin en başında ve sesi rahatlatmak, soğutmak ve dinlendirmek amacıyla dersin en sonunda yapılmalıdır.

   "U" vokali sesi ısındırmak ve soğutmak için önemli bir vokaldir. Hafif şekilde u vokalini kullanarak bağlı egzersizler yapılarak ses tellerini rahatlatma yoluna gidilebilir.

4. Öğrenciler fonasyon (ses üretimi) ve rezonans (tınının güçlenmesi) konusunda daha çok bilinçlendirilmelidirler.

   Şan soyut bir kavram olduğundan şan terimleri de öğrenciler tarafından güç anlaşılabilir. Bunu önlemek amacıyla fonasyon ve rezonans terimlerinin ne ifade ettiği, öğretmen tarafından öğrenciye aktarılmalıdır.

5. Öğretmenler, şan performansı sırasında vücut kaslarını kullanmaya ve sahnede duruşa yönelik çalışmalara daha önem vermelidirler.

   Ders sırasında öğrenciye bir şan eseri dinletilerek hissetmesinin ardından öğrenciden eser çalarken hissettiklerini el kol hareketleriyle anlatması istenebilir. Her ders bir eser bu şekilde dinletilerek el kol hareketleri çalıştırılabilir. Bunun kavranmasının ardından öğrenciye, kendi söylediği eserlerde vücudunun nasıl durması gerektiği, ellerinin nasıl hareket edeceği öğretilmelidir.

6. Şan dersi, konuşma eğitimini de içermelidir.

   Doğru-güzel-etkili konuşmanın önemi belirtilmelidir. Başta Türkçe olmak üzere tüm dillerde söylenecek eserlerin, öncelikle yazılması ve okunması arasındaki fark öğrencilere sunulmalı ve uygulamalarla kalıcılığı sağlanmalıdır.

7. Şan dersinde, İtalyanca dışındaki eserleri söyleme özyeterliğini arttırmak için en az İtalyanca kadar diğer dillerdeki eserler de öğrencilere söyletilmelidir.

   Öğrencilerin genel olarak Almanca, Fransızca, İspanyolca eserlere karşı önyargısı olduğu düşünüldüğünden bunu yıkmak amaçlı farklı dillerde eserler dinletilebilir, bu dillerde yazılmış operalar, müzikaller izletilebilir.

Örneğin sıklıkla söyletilen İtalyanca aryantiklerin yanı sıra Almancayı sevdirmek için liedler de söyletilebilir.

8. Yabancı dilde eserler söyletilirken o dilin özelliklerini açıklamaya daha özen gösterilmelidir.

   Elbette bir şan öğretmeni bütün dilleri bilmelidir diye bir kural olamaz. Öğretmen, öğrencisinin söyleyeceği eser hakkında önceden bilgi sahibi olarak, o eserin dilinin özelliklerini, sesli veya sessiz harflerin okunuşunu öğrencisine açıklayabilir.

9. Öğrenciler şan terimlerini araştırıp öğrenmeye teşvik edilmelidirler.

   Terimleri öğrenmek, bazı öğrencilerde zorlu bir yoldur. Oysaki hangi alanda olursa olsun o alanın terim hazinesine sahip olan öğrenci, alanında her zaman daha çok bilgiye sahip olacaktır. Attığı adımı neden attığını bilecektir. İşte bu sebeple şan öğrencileri, şan eserinin ne anlatmak istediğini terimlerde bulacaktır. Bu konudaki özyeterliğin artması için öğrencinin kendi kendine araştırma yapmaya teşvik edilmesi gerekmektedir.

10. Öğrenciler şan eserini daha iyi yorumlamak için eserin anlamını kendileri çok iyi bilmelidirler.

    Yoruma ilişkin özyeterliğin artması için öğrenciler ne söylediğini bilmelidir. Ne anlatmak istediğini bilemeyen öğrenci, karşısındakilere de anlatamaz. Bunun için eserin sözleri araştırılmalıdır. Öğrenciler eserleri hem özümsemeli, hem kendi yorumlarını katarak söylemelidirler.

11. Eserin yorumunun güçlenmesi için şan dersi, piyano eşliği ile işlenmelidir. Bu konuya yönelik her Müzik Eğitimi Anabilim Dalında korropetitör (eşlikçi) sayısı arttırılmalıdır.

    Öğrencilerin eşlik ile söyleme özyeterliğinin yükselmesi için, eserleri eşlikçi ile birlikte çalışmaları gereklidir. Eser hazır hale geldiğinde eşlik ile çalışılmalıdır. Eşlik edildiğinde öğrenci eserle daha çok bütünleşir. Böylece vücut hareketlerini rahatlıkla yapmak için müziği hissetmeye çalışır.

12. Öğrenciler güzel şarkı söyleyebilecekleri konusunda motive edilmelidirler.

    Ders esnasında çeşitli olumsuzluklar yaşanabilir. Öğrencinin sağlık durumundan, şan dersinin erken saatte yapılmasından, öğrencinin ruhsal açıdan kendisini iyi hissetmemesinden dolayı sesi parlak çıkmayabilir. Böyle durumlarda öğretmen öğrenciyi demoralize etmemeli; aksine motive etmeye çabalamalıdır.

13. Öğrenciler, özyeterlik için önemli bir faktör olan heyecan konusunda rahatlamaları açısından sıkça konserlerde yer almalıdırlar.

    İlk sınıfta şanı anlamaya çalışan öğrenci belki kendisinde konser verme gücünü görmeyebilir. Bireysel olarak olmasa da koro içinde yer alarak konserlere çıkmakla başlayabilir. Bir sonraki yıl bireysel olarak küçük dinletilerde yer almalıdır. Özyeterlik arttıkça öğrenci bir resital verebilir düzeye bile gelebilir.

14. AGSL öğretmenleri, öğrenciyi ergenlik döneminde ses sağlığı konusunda bilinçlendirmeli, onlara ses sınırlarını zorlayıcı eserler söylememeleri gerektiğini aşılamalıdırlar.

    Henüz lisede olan bir öğrenci sırf heves ettiği için sesini zorlayıcı operalar söylemeye çalışırsa, ya da ses sınırını zorlayıcı eserleri söylemek isterse, öğretmen öğrenciyi uyarıp, gereğini uygun bir dille anlatabilir.

15. Bu araştırma ülkemizde şan özyeterliği hakkında yapılan ilk araştırma olduğundan, farklı bakış açılarından ele alınarak başka araştırmacılar tarafından da yapılması önerilmektedir.

Kaynakça

Açıkgöz, K. Ü. (2005). **Etkili Öğrenme ve Öğretme.** (6. Baskı). İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.

Açıkgöz K. Ü. (2008). **Aktif Öğrenme.** (10. Baskı). İstanbul: Biliş Yayınları.

Bandura, A. (1993). Perceived Self-Efficacy in Cognitive Development and Functioning. **Educational Psychologist.** Cilt: 28 Sayı: 2. (117-148).

Bandura, A. (1977). **Social Learning Theory.** Prentice-Hall, inc. Englewood Cliffs, New Jersej, USA 07632.

Bandura, A. (1997). **Self-Efficacy, The Exercise of Control**. W.H. Freeman and Company, New York, USA.

Bandura, A., Barbaranelli, C., Caprara, G.V., Pastorelli, C. (2001). Self-Efficacy Beliefs as Shapers of Children's Aspirations and Career Trajectories. **Child Development.** Cilt 72. Sayı 1. (187-206). (Ocak/Şubat 2001).

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). **Bilimsel Araştırma Yöntemleri.** (13. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Çevik, S. (1999). **Koro Eğitimi Yönetimi ve Teknikleri.** Ankara: Yurtrenkleri Yayınevi.

Çevik, S. (2006). **Müzik Öğretmenliği Eğitiminde Ses Eğitimi Alan Derslerinin Müzik Öğretmenliği Yeterlikleri Yönünden Değerlendirilmesi.** Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildirisi. (26-28 Nisan 2006). Denizli: Pamukkale Üniversitesi.

Davran, Y. (1997). **Şarkı Söyleme Sanatının Öyküsü**. Ankara: Önder Matbaacılık.

Denizoğlu, İ. (2013). **İlkel Ses ve Şan Pedagojisinin Önemi.** İzmir: Seminer.

Egüz, S. (1976). **Toplu Ses Eğitimi I.** Ankara: Ayyıldız Matbaası.

Ekici, T. (2008). Müzik Öğretmeni Yetiştirmede Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Bir Program Geliştirme Çabası. Yayınlanmamış Doktora Tezi, D.E.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Erdoğan, S. (2008). Ses Eğitimi'nde Terminoloji ve Temel Kavramlar Bazında Ögrenci Yeterliklerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, D.E.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Ertürk, S. (1972). **Eğitimde Program Geliştirme.** Ankara: Yelkentepe Yayınları.

Evren, G.F. (2011). Ses Eğitimi Çalışmalarının İngilizce Konuşma Sorunlarının Giderilmesindeki Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, S.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Fenmen, M. (1991). **Müzikçinin El Kitabı.** Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Jennings, M. B. (2005). Factors That Influence Outcomes From Aural Rehabilitation Of Older Adults: The Role Of Perceived Self-Efficacy. Doctor of Philosophy Faculty of Graduate Studies The University of Western Ontario.

Greene, A. (1975). **The New Voice "How to Sing and Speak Properly".** Chappel & Co., Inc., U.S.A.

Jones, L. Y. (2010). The Relationship Between The Constructs Of Rap Music, Self-Esteem, And Self-Efficacy. A Dissertation Presented in Partial Fulfillment Of the Requirements for the Degree Doctor of Philosophy. Capella University.

Korkmaz, İ. (2004). (Ed.). Yeşilyaprak, B. **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi.** (Altıncı baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Kurt, T. (2012). Öğretmenlerin Öz Yeterlik ve Kolektif Yeterlik Algıları. **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi.** ISSN: 1303-8451. Cilt: 10. Sayı: 2. (195-227).

Kuzgun, Y. ve Deryakulu, D. (2004). **Eğitimde Bireysel Farklılıklar.** Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Küçüköncü, Y. (1993). **Müzik Eğitimi ve Öğretimi.** Çanakkale: On Sekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi.

Lehmann, L. (1902). **How to Sing**. New York: Barnes& Noble Books.

McCormick, J. ve McPherson, G. (2003). The Role of Self-efficacy In A Musical Performance Examination: An Exploratory Structural Equation Analysis. **Psychology of Music.** Cilt: 31. Sayı: 1. (37-51).

McKinney, J.C. (1994). **The Diagnosis and Correction of Vocal Faults.** U.S.A.: Genevox Music Group.

Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). **Qualitative Data Analysis : An Expanded Sourcebook.** (2nd Edition). Calif. : SAGE Publications.

Nielsen, S. G. (2004). Strategies and Self-efficacy Beliefs in Instrumental and Vocal Individual Practice: A Study of Students in Higher Music Education. **Psychology of Music.** Cilt: 32. Sayı: 4. (418-431).

Ömür, M. (2001). **Sesin Peşinde.** İstanbul: Pan Yayıncılık.

Özmenteş, G. & Özmenteş, S. (2008). **Müzik Yeteneğine Yönelik Özyeterlik Ölçeğinin Geliştirilmesi**. 1. Ulusal Ölçme ve Değerlendirme Kongresi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.

Perçin, Y. (2004). **Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Bireysel Ses Eğitimi Dersinde Diksiyon Eğitiminin Önemi.** 1924-2004 Musiki Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu Bildirisi. (7-10 Nisan 2004). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.

Saban, A. (2006). **Lisansüstü Öğrencilerin Nitel Araştırma Metodolojisine İlişkin Algıları.** XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. (13-15 Eylül 2006). Muğla: Muğla Üniversitesi.

Sabar, G. (2008). **Sesimiz Eğitimi ve Korunması**. İstanbul: Pan Yayıncılık.

Say, A. (2005). **Müzik Sözlüğü.** Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Senemoğlu, N. (2001). **Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya.** (3. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi Tic. Ltd. Şti. Başak Matbaası.

Sun, M. (1969). **Türkiye'nin Kültür- Müzik- Tiyatro Sorunları.** Ankara: Kültür Yayınları.

Sun, M. ve Seyrek, H. (1993). **Okul Öncesi Eğitiminde Müzik**. İzmir: MEY Müzik Eserleri Yayınları.

Tonya, A. (2008). Eğitim Fakülteleri Müzik Eğitimi Bölümlerinde Bireysel Ses Eğitimi Derslerinde Karşılaşılan Sorunların Öğretmen ve Öğrenci Görüşüne Göre İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, D.E.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Töreyin, A. M. (1998). Türkiye Türkçesi Dil Bilgisi Yapısının Şan Eğitimi Amaç, İlke Ve Teknikleri Açısından İncelenmesi. Yayınlanmış Doktora Tezi. G.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü.

Töreyin, A. M. (1999). Çağdaş Eğitimde Program Ve Ses Eğitimi Programları. **Orkestra Aylık Müzik Dergisi.** Sayı 306.

Töreyin, A. M. (2000). Türkiye Türkçesine Uygun Şan Eğitimi. **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**. Sayı 583, s.83-91.

Töreyin, A. M. (2002). **Müzik Öğretmenliği Eğitiminde Ses Eğitimi**. GÜGEF GSEB-MEABD Müzed Dergisi, Nisan.

Töreyin, A. M. (2008). **Ses Eğitimi Temel Kavramlar- İlkeler- Yöntemler.** Ankara: Sözkesen Matbaacılık.

Uçan, A. (1996). **İnsan ve Müzik, İnsan ve Sanat Eğitimi.** Ankara: Evrensel Müzikevi Yayınları.

Vennard, W. (1967). **Singing the Mechanism and the Technic.** Newyork: Carl Fischer, Inc.

Yalçın, T. ve Öçal, M. F. (2010). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Matematik Öğretimine Yönelik Öz Yeterlilik İnanışları. **e-Journal of New World Sciences Academy.** ISSN: 1306-3111. Sayı: 3. Makale Sayısı: 1C0188. (1119-1125).

Yanar, B. (2008). Yabancı Dil Hazırlık Eğitimi Alan ve Almayan Anadolu Lisesi Öğrencilerinin Yabancı Dil Özyeterlik Algılarının ve İngilizce Dersine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yaman, S., Cansüngü Koray, Ö., Altunçekiç, A. (2004) Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Öz-Yeterlik İnanç Düzeylerinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma. **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi.** Cilt:2. Sayı:3.

Yarar, B. (2010). Müzik Öğretmenliği Lisans Programındaki "Bireysel Ses Eğitimi" Dersine Yönelik Performans Ölçeği Geliştirme Çalışması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, ATA.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yazıcı, H. (2011). (Ed.). Özbay, Y. ve Erkan S. **Eğitim Psikolojisi.** (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Yenice, N. (2012). Öğretmen Adaylarının Özyeterlik Düzeyleri ile Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi. **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi.** Cilt:11 Sayı:39 (036-058).

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**. (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Zeren, A. (1995). **Müzik Fiziği.** İstanbul: Pan Yayıncılık.

Zimmerman, B.J. (2000). Self-Efficacy: An Essential Motive to Learn. **Contemporary Educational Psychology.** Sayı: 25. (82-91).

Zimmerman, B.J. & Cleary, T.J. (Ed.). Parajes, F. & Urdan, T. (2005). **Self-Efficacy Beliefs of Adolescents.** USA. : Information Age Publishing.

İnternet Kaynakçası

TDK http://www.tdk.gov.tr 21.10.2013.

Üredi, I. ve Üredi, L. (2006). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Cinsiyetlerine, Bulundukları Sınıflara ve Başarı Düzeylerine Göre Fen Öğretimine İlişkin Öz-Yeterlik İnançlarının Karşılaştırılması. **Yeditepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.** Cilt:1 Sayı:2. (http://bilgimerkezi.yeditepe.edu.tr/)

EKLER

T.C
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
BUCA EĞİTİM FAKÜLTESİ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

Sayı: B.8.6.YÖK.2.DE. F.14.0.14.01/ 75 **29.01.2014**
Konu: Tez Uygulama isteği

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğünün 28.01.2014 tarih ve 345 sayılı yazısı.

İlgi yazıyla Enstitümüz Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı 2012950083 numaralı öğrencisi Ezgi ERTEK Müzik Eğitimi Bölümlerindeki Şan Öğrencilerinin Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri konulu tez çalışması kapsamında Anabilim Dalımızda tez uygulaması yapmak isteği kendisinin ilgilenmesi şartıyla uygun görülmüştür.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Nergiz ŞAKİRZADE SARI
Anabilim Dalı Başkanı

Uğur Mumcu Caddesi 135 Sokak No.5 35150 Buca / İZMİR Tel.: 0- 232 - 4204882-4204883-4204884-4204885-4204886-4204887 – 4204598 – 4207602 – 4400808 – 4409609 – 4409611 – 4409612 - 4409613 – 4409615 – 4201472 Fax.: 0-232-4204895 – 0-232-4409610 web: www.deu.edu.tr/egitim e-mail: egitim@deu.edu.tr

ŞAN ÖZYETERLİĞİ GÖRÜŞME FORMU

*2013-2014 öğretim yılı itibariyle öğrencisi olduğunuz sınıf

Lisans 2□ Lisans 3 □ Lisans 4 □

*Öğrenim gördüğünüz yükseköğretim kurumuna girmeden önce şan eğitimi aldınız mı?

Evet □ Hayır □

*Bitirmiş olduğunuz lise türü hangisidir?

Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi □ Diğer □

1) Kendinizi şan alanında hangi yönlerden yeterli buluyorsunuz?

2) Şan eserlerini doğru bir şekilde seslendirebilme konusunda yeterli bulduğunuz yönleriniz nelerdir?

3) Diyafram nefesini kontrollü kullanabilme konusunda yeterli olup olmadığınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?

4) Şan çalışmalarına başlamadan önce yapılması gereken nefes egzersizlerini uygulama konusunda yeterli olup olmadığınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?

5) Diyafram nefesi aldıktan sonra nefes-ses bağlantısını kurabilme ve sesi üretebilme konusunda yeterli olup olmadığınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?

6) Şan çalışmalarına başlamadan önce yapılması gereken ses egzersizlerini uygulama konusundaki yeterliğinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

7) Sesinizin tınısının güçlülüğü konusunda yeterli olup olmadığınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?

8) Bir şan eserini seslendirirken sözlerinin anlaşılabilir olması konusundaki yeterliğinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

9) Yabancı dilde olan bir şan eserini seslendirebilme konusunda kendinizi yeterli bulup bulmadığınız yönleriniz nelerdir?

10) Bir şan eserini yorumlarken, eserin sözlerinin anlamını dinleyiciye etkili bir şekilde aktarabilmek için neler yaparsınız?

11) Bir şan eserini yorumlarken yüz ve vücut kaslarınızı kullanabilme konusunda yeterli olup olmadığınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?

12) Okulda gerçekleşen ilk performansınız ile son performansınız (konser veya sınav) arasındaki farkı yeterliğiniz açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?

13) Ders performansınız ile konser performansınız arasında ne gibi farklar görüyorsunuz?

14) Şan alanında kullanılan terminolojiyi anlama ve kullanma konusunda yeterli bulduğunuz veya bulmadığınız yönleriniz nelerdir?

15) Bir şan resitali vermek için yeterli bulduğunuz veya bulmadığınız yönleriniz nelerdir?